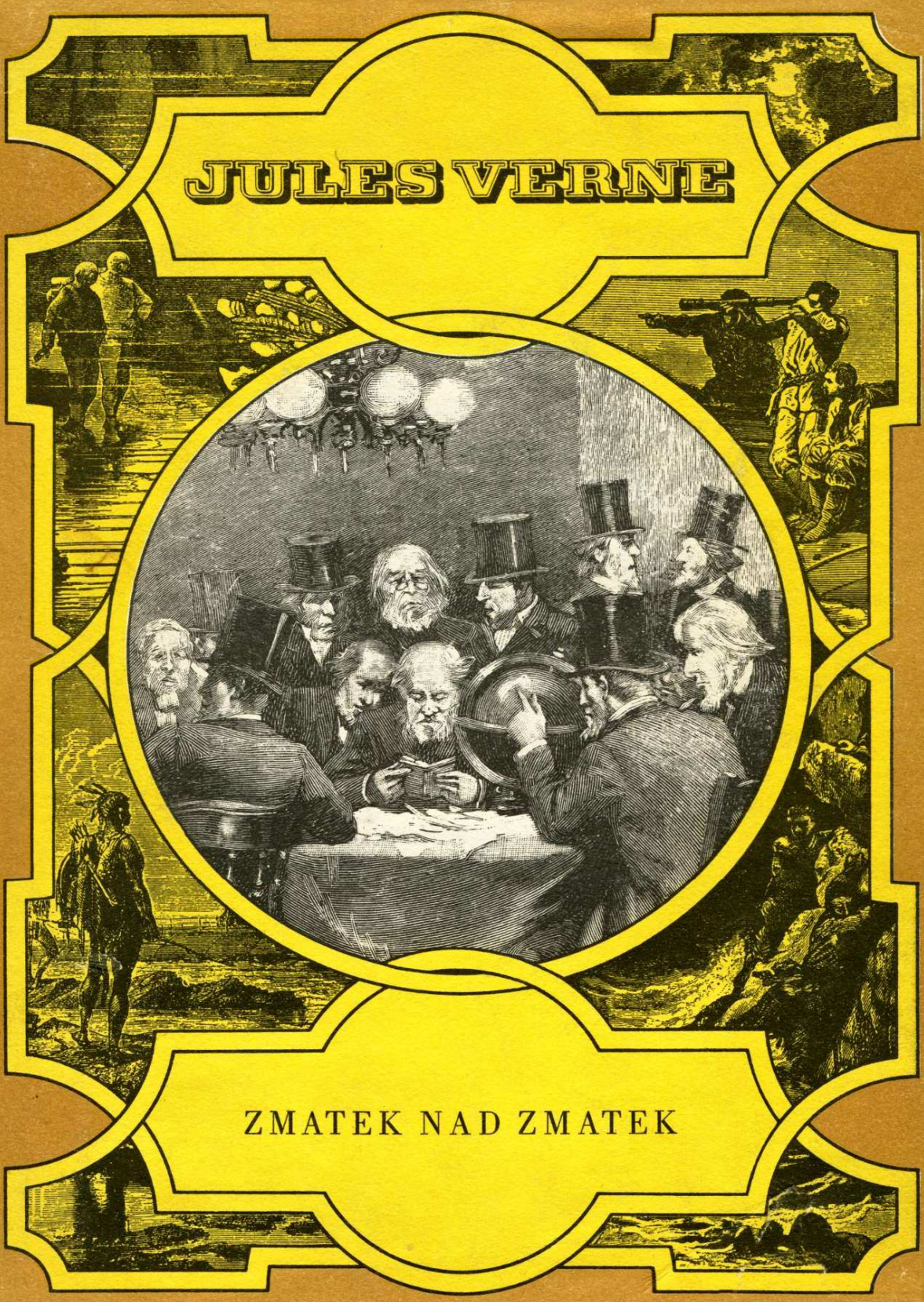
JULES VERNE

ZMATEK NAD ZMATEK

PODIVUHODNÉ CESTY

SNDK

13 - 101 - 64 14/3 Vázaný výtisk 17,— Kčs

SN
DK

PODIVUHODNÉ CESTY

Svazek 17

ZMATEK NAD ZMATEK

JULES VERNE

ZMATEK NAD ZMATEK

PRAHA 1964

Státní nakladatelství
dětské knihy

Translation © Jitka Křesálková 1964
Státní nakladatelství dětské knihy, Praha 1964

KAPITOLA PRVNÍ,

v níž *Společnost pro praktické využití severního pólu* předkládá Starému i Novému světu důležitý dokument

„Tak vy tedy, pane Mastone, tvrdíte, že žena nikdy nebude schopna přispět k nějakému objevu v matematice nebo v experimentálních vědách?“

„Velice lituji, paní Scorbittová, ale bohužel to musím tvrdit,“ odpověděl J. T. Maston. „Velmi rád přiznávám, že existovaly a dosud existují význačné matematičky, zvláště v Rusku. Ale neexistuje žena, která by se mohla stát druhým Archimédem, tím méně Newtonem! To už je dáno strukturou ženského mozku.“

„Dovolte, pane Mastone, abych protestovala jménem našeho pohlaví…“

„Pohlaví tím roztomilejšího, že není naprosto stvořeno k tomu, aby se věnovalo studiím transcendentálním!“

„Podle vás zkrátka, pane Mastone, by žádná žena, která vidí padat jablko, neodhalila zákony zemské tíže, jak to učinil slavný anglický vědec v 17. století?“

„Paní Scorbittová, ženu, která vidí padat jablko, nenapadne nic jiného, než aby je snědla… jako naši pramáti Evu!“

„Ale jděte, prosím vás, vidím, že nám upíráte sebemenší schopnosti k hlubšímu bádání…“

„Kdepak, paní Scorbittová, neupírám! Jenže si dovoluji poznamenat, že co na naší zemi žijí lidé, a tedy i ženy, nevyskytl se jediný ženský mozek, kterému bychom vděčili ve vědecké oblasti za objev podobný objevům Aristotelovým, Euklidovým, Keplerovým nebo Laplaceovým.“

„Znamená to snad, že co platilo v minulosti, musí neodvolatelně platit i v budoucnosti?“

„Co se nestalo za tisíce let, určitě se už nestane!“

„Jak vidím, musíme se s tím tedy smířit, pane Mastone, a nejsme opravdu hodné…“

„Jak to, že nejste hodné?“ odpověděl J. T. Maston.

A pronesl to s takovou roztomilou dvorností, jaké je schopen jen vědec, který má hlavu plnou samých neznámých *x*. A tím se paní Evangelina Scorbittová musila spokojit.

„Nu dobrá, pane Mastone,“ pokračovala, „každý máme na tomto světě jiný úkol. Vy si zůstaňte vynikajícím matematikem a věnujte se pouze problémům toho obrovského díla, kterému chcete se svými přáteli zasvětit celý svůj život. A já zas zůstanu hodnou ženou, jak se sluší a patří, a přispěji vám v tom svými penězi…“

„Za což vám budeme do smrti vděčni!“ odpověděl J. T. Maston.

Paní Evangelina Scorbittová se půvabně začervenala, neboť pociťovala – ne-li k učencům vůbec – aspoň k J. T. Mastonovi vskutku zvláštní náklonnost. Srdce ženy je věru neprozkoumatelná propast!

A dílo, na které se tato bohatá americká vdova rozhodla přispět značným kapitálem, bylo opravdu nesmírné.

Řekněme si teď, jaký cíl si jeho průkopníci a zastánci vytkli.

Podle Maltebruna, Recluse, Saint-Martina a jiných význačných zeměpisců vlastní americké arktické země zahrnují:

1. Baffinův ostrov na sever od Labradoru a další velké ostrovy na západ od něho – Somerset, ostrov prince Waleského, Viktoriin a Banksův.

2. Dále na severu ostrov Devon a západně od něho veliké souostroví Parryho a Sverdrupovo a veliký ostrov Ellesmerův.

(Dnes všechny tyto ostrovy, ležící mezi Kanadou a Grónskem, nazýváme Kanadské arktické souostroví.)

A tento celek, sahající těsně za osmdesátou třetí rovnoběžku, má plochu 1 294 900 čtverečních kilometrů.

Odvážní objevitelé pronikli v moderní době téměř až k osmdesátému čtvrtému stupni severní zeměpisné šířky, zmapovali některá pobřeží, skrytá za vysokým pásmem ledových polí, a pojmenovali v těchto širých končinách, jež by mohly být příhodně nazvány Arktická vysočina, některé mysy, výběžky, zálivy a zátoky. Ale za čtyřiaosmdesátou rovnoběžkou je neznámý, tajemný prostor, to *desideratum* (neuskutečnitelný sen) kartografů, a nikdo dosud neví, co skrývají nakupené ledy kolem severního pólu na oněch šesti stupních, kam ještě nevkročila lidská noha, zda pevninu nebo moře.

A tu, v tomto roce 189., přichází vláda Spojených států s neočekávaným nápadem: navrhuje, aby dosud neobjevené kraje kolem pólu byly prodány v dražbě, neboť jistá nově utvořená americká společnost, usilující získat celou arktickou pevninu, už vymáhala, aby jí byly přiděleny.

Před několika lety byly sice na berlínské konferenci ustanoveny zvláštní dohody, jimiž se mají řídit velmoci, které si chtějí přivlastnit pod

záminkou osídlení nebo získání nových trhů cizí majetek, ale v tomto případě zřejmě nebude možno těchto ujednání použít, protože polární oblast není vůbec obydlena. A vzhledem k tomu, že to, co nepatří

„Dovolte, pane Mastone, abych protestovala…“

nikomu, je zároveň majetkem každého, nehodlala nová společnost vůbec „zabírat“, ale „získat“ nové končiny, aby se tak vyvarovala případných námitek v budoucnosti.

Ve Spojených státech se vždycky najdou lidé, kteří ocení praktické stránky nějakého projektu a jsou ochotni jej finančně podporovat, ať je

návrh sebeodvážnější, nebo dokonce téměř neuskutečnitelný. Viděli jsme to přece před několika lety, když si baltimorský Dělostřelecký klub vzal za úkol, že vyšle střelu na Měsíc, doufaje, že tak naváže přímé spojení s naší oběžnicí. A kdo poskytl obrovské peněžní částky na tento zajímavý pokus? Naši podnikaví Yankeeové! A kdo se zasloužil o uskutečnění té velkolepé myšlenky? Dva členové uvedeného klubu, kteří odvážně podstoupili ten nebezpečný pokus přesahující lidské síly.

Navrhne-li jednoho krásného dne nějaký druhý Lesseps, že vybuduje obrovský průplav napříč Evropou a Asií, od Atlantského oceánu až k čínským mořím, nabídne-li se nějaký geniální studnař, že provrtá zemi až k hlubinným vrstvám zemského nitra, jež jsou v polotekutém lávovém stavu, takže bude těžit přímo žhavou tekutou hmotu nitra zeměkoule, zamane-li si jednou nějaký podnikavý elektrotechnik, že shromáždí veškerý elektrický proud rozptýlený po povrchu země a vytvoří tak nevyčerpatelný zdroj tepla a světla, napadne-li nějakého odvážného inženýra, že zadrží v obrovských nádržích přebytečné letní teplo a v zimě je bude dodávat do pásem, kde mrzne, pokusí-li se nějaký vynikající hydraulik využít energie skryté v přílivu a odlivu a proměnit ji podle libosti v teplo nebo v práci, zakládají-li se akciové nebo komanditní společnosti, které hodlají realizovat stovky podobných návrhů, vždycky v čele upisovatelů spatříme Američany a do pokladen společností se budou valit celé řeky dolarů jako severoamerické veletoky do oceánů.

Je tedy docela samozřejmé, že veřejné mínění bylo velice vzrušeno, když se rozšířila tahle – přinejmenším podivná – zpráva, že arktické kraje budou prodány v dražbě tomu, kdo nabídne nejvíc. A přitom nebyla vypsána žádná veřejná subskripce, čili kapitál byl složen předem. Ale kdo tak učinil, to se dozvíme až později, až noví majitelé začnou uvažovat o využití svého vlastnictví.

Využít arktických krajů! Takovýhle nápad se věru mohl zrodit jen v hlavách šílenců!

A přece to byl docela vážný záměr.

A příslušný dokument dostaly noviny na obou kontinentech, časopisy evropské, africké, oceánské i asijské, stejně tak jako listy americké. Obsahoval dotazník *de commodo et incommodo* (k průzkumu veřejného mínění). První jej uveřejnil list *New York Herald*, a tak si nesčetní předplatitelé Gordona Benneta mohli v čísle ze 7. listopadu přečíst oznámení, které se rychle rozšířilo po celém vědeckém i průmyslovém světě a bylo velice rozdílně posuzováno. Znělo:

Všem obyvatelům zeměkoule!

Oblastí kolem severního pólu, ležících za osmdesátým čtvrtým stupněm severní zeměpisné šířky, nebylo dosud možno využívat, a to ze zcela prostého důvodu, že nebyly posud objeveny.

Ve skutečnosti mořeplavci různých národností určili tyto nejzazší body:

82°45´, kterého dosáhl Angličan W. E. Parry na severu Špicberk, na 28° západní délky, v červenci 1847;

83°20´28", kterého dosáhl C. R. Markham z anglické výpravy sira Johna George Narese na sever od země Grantovy, která tvoří severní výběžek Ellesmerova ostrova, na 60° západní délky, v květnu 1876;

83°35´, kam dospěli J. B. Lockwood a Brainard z americké výpravy poručíka Greelyho v květnu 1882; bylo to na sever od země Naresovy, která tvoří poloostrov uprostřed severního Grónska, na 42° západní délky.

Území, jež se prostírá od osmdesáté čtvrté rovnoběžky až k pólu, tj. na prostoru šesti stupňů, můžeme tedy považovat za majetek dosud nerozdělený mezi různé státy na zeměkouli, čili za majetek, který může být snadno převeden v soukromé vlastnictví veřejnou dražbou.

Podle právních zásad není nikdo nucen respektovat ideální vlastnictví. Proto se Spojené státy americké rozhodly, že dají podnět k prodeji této oblasti.

V Baltimore byla založena takzvaná *Společnost pro praktické využití severního pólu*, která oficiálně zastupuje americkou konfederaci. Tato organizace si vytkla za úkol získat řečené území pravoplatnou smlouvou, jež jí zaručí neomezené vlastnické právo na veškeré pevniny, ostrovy, ostrůvky, skaliska, moře, jezera, řeky, říčky a vůbec jakékoli vodní toky, prostě na vše, co nyní tvoří arktickou nemovitost, ať už je pokryta věčným ledem nebo na ní v létě ledovce roztávají.

Zvláště se připomíná, že vlastnické právo nepozbude platnosti ani v případě, že by se na zeměkouli jakkoliv změnily zeměpisné nebo klimatické podmínky.

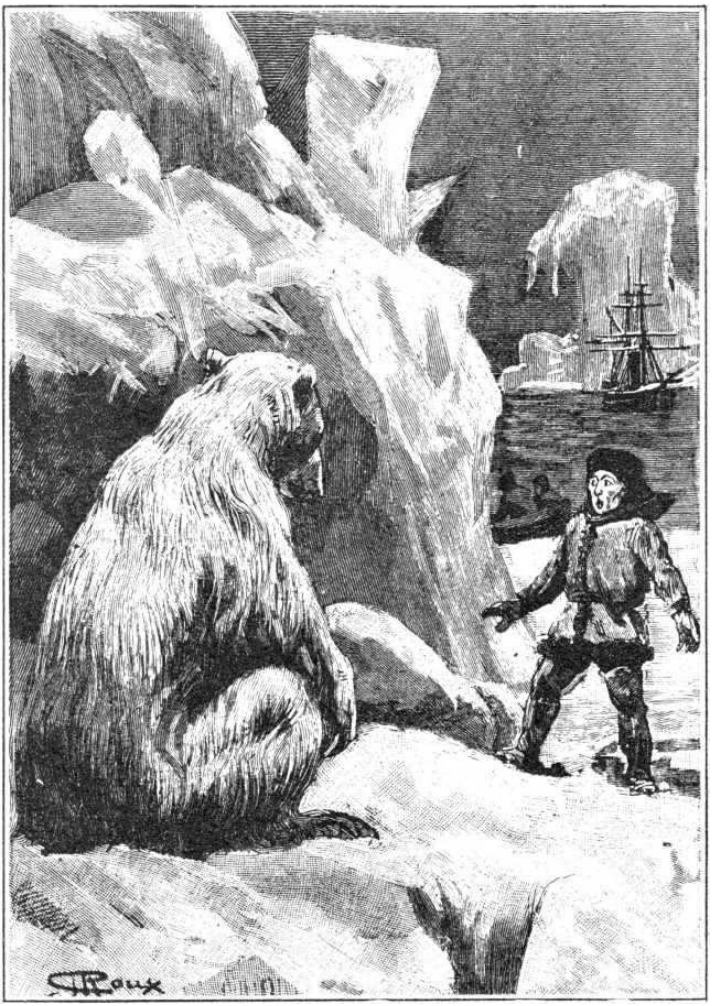
Dáváme to na vědomí obyvatelům Starého i Nového světa s tím, že všechny mocnosti se mohou zúčastnit dražby, z níž vyjde vítězně ten, kdo nabídne nejvíc.

Dražba se bude konat dne 3. prosince tohoto roku v aukční síni v Baltimore, stát Maryland, Spojené státy americké.

Bližší informace podá prozatímní zástupce *Společnosti pro praktické využití severního pólu* William S. Forster, 93, High Street, Baltimore.

Tohle oznámení mohl sice leckdo považovat za nesmyslné, ale rozhodně se shodneme na tom, že mluvilo zřetelně a jasně a nenechávalo

nikoho na pochybách. Nejzávažnější na něm bylo, že se federální vláda předem zavázala okamžitě postoupit arktická území tomu, kdo se po dražbě stane jejich majetníkem.

Společnost se jednoduše bude dovolávat práva prvního držitele

Názory na tuto zprávu se rozcházely. Někdo v ní viděl zase jednou jeden proslulý americký „humbuk“, který překročí všechny dosavadní meze, protože lidská hloupost je bezmezná. Druzí naopak soudili, že si ten návrh zaslouží, aby se o něm vážně uvažovalo. Zdůrazňovali především, že nová společnost vůbec neútočí na kapsy veřejnosti. Vždyť

přece hodlá získat severní kraje za své vlastní peníze. A také se nesnaží tahat z důvěřivých lidí dolary, bankovní úpisy nebo zlato a stříbro. Chce vlastně pozemky kolem pólu zaplatit ze svých finančních zdrojů.

Lidem, kteří dovedou počítat, se zdálo, že nově ustavená společnost se jednoduše bude dovolávat práva prvního držitele, když získá do vlastnictví území, k jehož prodeji dala podnět. Ale právě v tom byl háček, protože až doposud přístup k pólu jako by byl člověku uzavřen. Proto také pro případ, že se majitelem této oblasti stanou Spojené státy, chtějí mít koncesionáři řádnou smlouvu, aby jim později nikdo nemohl upírat jejich práva. A to jim přece nikdo nemůže zazlívat. Postupují opatrně, jenže když se uzavírají smlouvy takového druhu, není právních záruk nikdy dost.

V dokumentu byl ostatně článek pamatující na případné náhodné změny v budoucnosti. A ten samozřejmě vyvolával plno rozdílných výkladů, neboť jeho přesný smysl unikal i lidem velice bystrým. Byl to poslední článek s dovětkem, že „vlastnické právo nepozbude platnosti ani v případě, že by se na zeměkouli jakkoliv změnily zeměpisné nebo klimatické podmínky“.

Co znamená tato věta? Jaká možnost se tu vlastně předvídá? Jak se vůbec může země změnit, aby na to musila brát zřetel geografie nebo klimatologie – a zvláště v krajích, které budou prodány v dražbě?

Opatrnější lidé však říkali: „Na tom určitě něco bude!“

Nabízela se spousta různých výkladů, a tak tu mohli jedni osvědčit svou prozíravost, druzí zas svou zvědavost.

Philadelphský list *Ledger* uveřejnil první tuto vtipnou poznámku:

„Budoucí majitelé arktických končin se zřejmě z nějakých výpočtů dověděli, že jistá kometa s tvrdým jádrem narazí v budoucnosti na Zemi tak, že se změní zeměpisné a podnebné podmínky, a proto už na to v uvedeném článku pamatují.“

Ta věta byla sice dost dlouhá, jak se sluší a patří na větu, která má vypadat vědecky, ale nic nevysvětlovala. Ostatně nikdo přece nemohl brát vážně zprávu, že nějaká kometa pravděpodobně narazí na Zemi. Rozhodně se nedalo předpokládat, že by majitelé koncesí počítali s tak pochybnou možností.

„Nepředstavuje si snad náhodou nová společnost,“ napsal neworleanský časopis *Delta,* „že by změny, jež by příznivě ovlivnily využití jejích pozemků, mohlo v budoucnu způsobit vychýlení zemské osy a s tím spojený posun rovnodenností?“

„A pročpak ne, vždyť to by znamenalo změnu polohy nakloněné osy

při otáčení naší zeměkoule!“ upozornil *Hamburger Korrespondent.*

„To je pravda,“ dodala pařížská *Revue Scientifique*. „A Adhémar přece ve své knize Les révolutions de la mer (Pohyby moře) tvrdil, že posun rovnodenností spolu s neustálým precesním pohybem osy zeměkoule může během dlouhé doby způsobit změnu v průměrné teplotě různých míst na zemi i v množství ledu nahromaděném okolo obou pólů!“

„Jenže tohle už není tak jisté,“ namítl *Edinburgh Review*. „A i kdyby tomu tak bylo, netrvalo by to dobrých dvanáct tisíc let, než by se působením tohoto precesního jevu stala z Vegy naše Severka a než by se změnilo podnebí v polárních končinách?“

„Stačí tedy, když se peníze složí za dvanáct tisíc let,“ vtipně poznamenal kodaňský *Dagblad*. „Teď nemá smysl na to obětovat ani korunu!“

Třebaže snad *Revue Scientifique* měla pravdu, když připomněla Adhémarovo tvrzení, *Společnost pro praktické využití severního pólu* pravděpodobně nikdy neuvažovala o změně způsobené posunem rovnodenností.

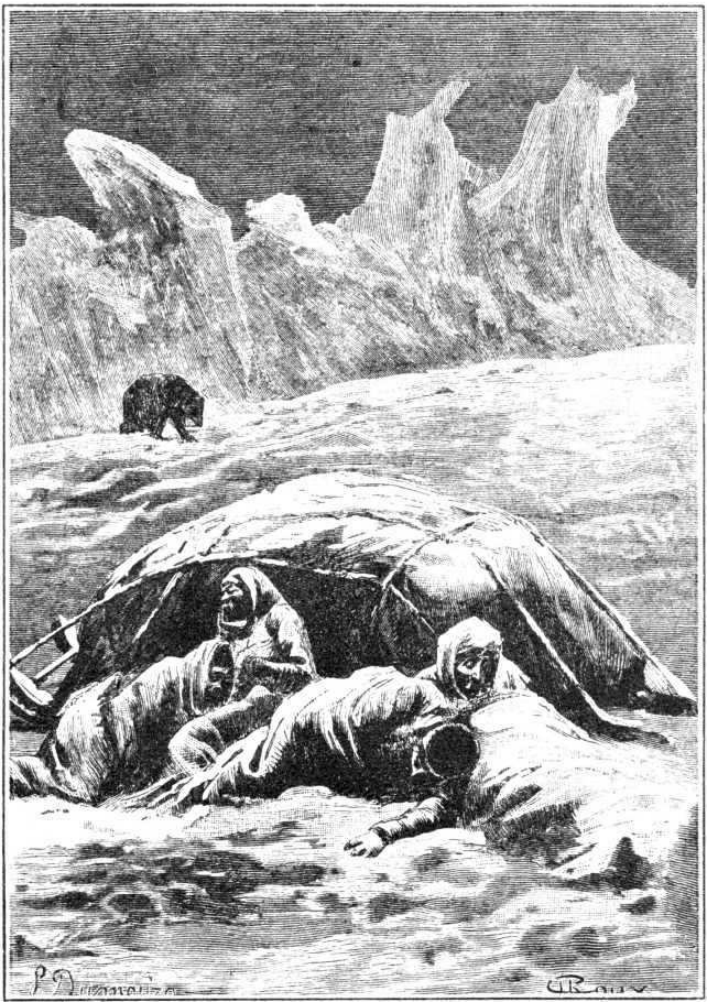
Nikdo se také ve skutečnosti nedověděl, co onen článek slavného dokumentu znamená, ani jaká budoucí kosmická změna je tím míněna.

Bylo by asi stačilo obrátit se s dotazem na správní radu nové společnosti nebo ještě lépe na jejího předsedu. Jenže předseda nebyl znám! A zrovna tak se nevědělo, kdo je tajemníkem správní rady ani kdo jsou jejími členy. Vždyť nikdo ani netušil, kdo pustil do světa ten dokument. Do redakce listu *New York Herald* jej donesl jistý pan William S. Forster z Baltimore, ctihodný zástupce obchodu treskami u firmy Ardrinell a spol. z Newfoundlandu, zcela jasně nastrčená figura. A ten v tomto ohledu zachovával mlčení jako ryby uložené v jeho skladištích a ani nejzvídavější, nejobratnější reportéři z něho nikdy nic nedostali. Zkrátka a dobře, tahle *Společnost pro praktické využití severního pólu* byla tak dokonale anonymní, že se nepodařilo odhalit ani jediné jméno. Skutečně vrchol anonymity.

Organizátorům tohoto podniku zřejmě záleželo na tom, aby se o jejich osobách zachovalo naprosté tajemství, ale na druhé straně v dokumentu určeném veřejnosti Starého i Nového světa zřetelně a jasně vysvětlili, jaké mají cíle.

Šlo jim opravdu o to, získat do vlastnictví část arktického území, ohraničenou osmdesátým čtvrtým stupněm severní zeměpisné šířky, se severním pólem uprostřed.

Je ostatně dobře známo, že i ti z moderních objevitelů, kteří se nejvíc přiblížili tomuto nepřístupnému bodu, jako Parry, Markham, Lockwood a Brainard, zůstali před výše uvedenou rovnoběžkou. A ostatní plavci v

J. R. Bellot zahynul roku 1853 na pobřeží ostrova Beecheyho

severních mořích se zastavili na šířkách mnohem nižších: J. Payer roku 1874 na severu země Františka Josefa a Nové Země, na 82°15´; Leout v roce 1870 severně od Sibiře na 72°47´; De Long při výpravě lodi *Jeanetty* v roce 1879 na 78°45´ u ostrovů, jež jsou po něm pojmenovány. Ostatní, kteří pronikli přes Novou Sibiř a Grónsko ve výši Bismarckova mysu,

nedostali se za sedmdesátý šestý, sedmý a devátý stupeň severní zeměpisné šířky. A tak pomineme-li úsek dvaceti pěti úhlových minut mezi bodem 83°35´ severní zeměpisné šířky, kterého dosáhli Lockwood a Brainard, a osmdesátou čtvrtou rovnoběžkou, o níž se zmiňoval dokument, nezasahovala *Společnost pro praktické využití severního pólu* na žádné dříve objevené území. Její plán postihoval oblast, kam ještě nevkročila lidská noha.

Podívejme se, kolik měří tato část zeměkoule, ohraničená osmdesátou čtvrtou rovnoběžkou:

Od 84° do 90° je to šest stupňů, což při šedesáti mílích na jeden stupeň dává poloměr tři sta šedesát mil a průměr sedm set dvacet mil. Obvod tedy měří zhruba dva tisíce dvě stě šedesát mil a plocha asi čtyři sta sedm tisíc čtverečních mil.

Je to skoro desetina celé Evropy, čili už hezký kousek země!

Dokument, jak jsme viděli, vycházel také z toho, že tato území, po zeměpisné stránce dosud neprozkoumaná, nepatří nikomu, a tedy vlastně patří všem. Dalo se předpokládat, že mocnosti nepomýšlejí vůbec na to, aby podle onoho článku uplatňovaly nárok na uvedené kraje. Ale muselo se počítat s tím, že alespoň sousední státy budou ona území považovat za pokračování svých držav směrem na sever a budou se snažit uplatnit na ně vlastnické právo. A přitom jejich nároky budou zcela oprávněné, vždyť o objevy na celém arktickém území se zasloužili zejména odvážní příslušníci těchto států. Proto je federální vláda, zastoupená novou společností, vyzývala, aby uplatnili svá práva, a tvrdila, že je odškodní výtěžkem dražby. Ať už tomu bylo jakkoliv, přívrženci *Společnosti pro praktické využití severního pólu* neustále opakovali: ten majetek je dosud nerozdělen a nikdo není nucen setrvat v nedílnosti majetku, čili nikdo nemůže nic namítat proti dražbě této rozsáhlé nemovitosti.

Zcela nesporná práva mělo šest sousedních států: Amerika, Anglie, Dánsko, Švédsko s Norskem, Holandsko a Rusko. Ale jiné státy zas mohly uvést, že tu jejich plavci a cestovatelé něco objevili.

A tak mohla třeba zasáhnout i Francie, protože někteří z jejích synů se účastnili výprav, jejichž cílem bylo dobytí území kolem pólu. Mezi jinými mohla uvést odvážného J. R. Bellota, který zahynul roku 1853 na pobřeží ostrova Beecheyho při výpravě lodi *Phénix*, pátrající po Johnu Franklinovi. Nesmí se zapomenout ani na dr. Octava Pavyho, jenž zemřel roku 1884 u mysu Sabine za pobytu Greelyho výpravy ve Fort Conger. A což výprava, jež v letech 1838-1839 dovedla Charlese Martinse, Marmiera, Bravaise a jejich udatné druhy do moří kolem Špicberk?

G. Roux

Nebyla by to nespravedlnost, zapomenout na ni? Přes to všechno Francie zřejmě neuznala za vhodné míchat se do tohoto podniku, spíš obchodního než vědeckého, a vzdala se své části polárního „sousta“, na němž si třeba ostatní mocnosti vylámou zuby. Možná že měla pravdu a učinila dobře.

Stejně tak Německo. Již roku 1671 mělo na svém kontě výpravu hamburského rodáka Friedricha Martense na Špicberky a v letech 1869-1870 výpravu *Germanie* a *Hansy*, které pod velením Koldeweye a Hegemanna pronikly podél grónského pobřeží až k Bismarckovu mysu. Ale přes tyto skvělé objevy v minulosti vůbec nepomýšlelo na to, aby německou říši rozšířilo o kousek polárního území.

Podobně tomu bylo s Rakousko-Uherskem, ačkoliv mu už právem prvního objevu náležela země Františka Josefa, ležící na sever od sibiřských břehů.

Itálie neměla vůbec právo zasáhnout, a skutečně také nezasáhla, třebaže se to zdá nepravděpodobné.

Byli tu však ještě Samojedi, domorodí obyvatelé polární části Sibiře, pak Eskymáci, kteří jsou rozptýleni hlavně na severu Ameriky, domorodci v Grónsku, na Labradoru, na velikém souostroví Parryho, na Aleutách, jež leží mezi Asií a Amerikou, a konečně sibiřské obyvatelstvo, takzvaní Čukčové, žijící na bývalé ruské Aljašce, která od roku 1867 patří Americe. Ale všichni tito lidé – vlastně opravdoví zdejší domorodci, nesporně původní obyvatelé těchto severních končin – do toho neměli co mluvit. Copak by vůbec tihle chudáci mohli sebeméně nabídnout při aukci, kterou navrhla *Společnost pro praktické využití severního pólu?* Čím by zaplatili? Snad mušlemi, mrožími zuby nebo tulením tukem? A přece území, které bude prodáno v dražbě, jim tak trochu náleží – vždyť jsou jeho první obyvatelé! Ale co Eskymáci, Čukčové a Samojedi!… Kdopak by na ně dbal.

Tak už to ve světě chodí.

KAPITOLA DRUHÁ,

v níž se čtenáři představují delegáti anglický, holandský, švédský, dánský a ruský

Dokument vyžadoval, aby se na něj odpovědělo. Jestli totiž nová společnost získá severní kraje, stane se toto území s konečnou platností majetkem americkým, lépe řečeno majetkem Spojených států, jejichž houževnatá unie usiluje neustále o to, aby vzrůstala. Zrovna nedávno, před několika lety, si získala hezký kousek Nového světa, když jí Rusko postoupilo severozápadní území od severních Kordiller až po Beringovu úžinu! Ostatní mocnosti by tedy pravděpodobně neviděly rády, kdyby se k federální republice připojila ještě arktická území.

Jak jsme však již uvedli, různé evropské a asijské státy, které nesousedily s arktickými oblastmi, odmítly se zúčastnit této zvláštní dražby, neboť se jim výsledky zdály příliš nejisté. Jenom mocnosti, jejichž pobřeží se blíží čtyřiaosmdesátému stupni, se rozhodly, že uplatní svá práva prostřednictvím oficiálních zástupců. Hodlaly koupit, ale za jakých podmínek? Jen hodně levně, protože takovéhle území se možná dá těžko spravovat. Nenasytná Anglie ovšem přesto považovala za nutné poskytnout svému zástupci značný úvěr. Ale dodejme hned, že postoupení oblastí kolem pólu nijak neohrožovalo evropskou rovnováhu ani z něho jistě nevznikne žádná mezinárodní zápletka. A německý bůh, velký kancléř Bismarck, jenž tehdy ještě žil, se nad tím ani nezamračil!

Zbývají tedy na jedné straně Anglie, Dánsko, Švédsko s Norskem, Holandsko a Rusko a ty se utkají v aukci před baltimorským odhadcem se Spojenými státy. A tomu, kdo z nich nabídne nejvíc, připadnou ony zaledněné kraje kolem severního pólu, jejichž hodnota je přinejmenším velmi sporná.

Pět evropských států mělo totiž ještě navíc osobní důvody, proč si dost rozumně přály, aby dražba dopadla v jejich prospěch.

Švédsko s Norskem, vlastnící Severní mys, který leží za sedmdesátou prvou rovnoběžkou, se vůbec nijak netajily tím, že podle jejich názoru mají právo na rozlehlá území prostírající se až k Špicberkám a odtud dál přímo k pólu. Což Nor Kheilhau a slavný švédský badatel Nordenskjöld nepřispěli k zeměpisnému prozkoumání těchto končin? To je přece bez diskuse.

Dánsko zase tvrdilo, že už je pánem Islandu a Faerských ostrovů, ležících téměř u polárního kruhu, a dále že mu patří grónské kolonie založené zatím nejseverněji v arktických končinách, jako ostrov Disko v Davisově průlivu a osady Holsteinborg, Proven, Godhavn a Upernavik v Baffinově zálivu a na západním pobřeží Grónska. A navíc slavný mořeplavec Vitus Bering, jenž byl Dán, třebaže tehdy pracoval v ruských službách, proplul již v roce.1728 úžinou, které dal jméno, a třináct let poté s třiceti muži posádky bídně zahynul na pobřeží ostrova nesoucího rovněž jeho jméno! A před ním již v roce 1619 mořeplavec Jan Munk prozkoumal východní pobřeží Grónska a zakreslil několik míst, do té doby naprosto neznámých. Dánsko má tedy právem nárok na to, aby se stalo majitelem nových území.

Co se týče Holandska, jeho námořníci Barents a Heemskerk se dostali na Špicberky a Novou Zemi už ke konci 16. století. A jeden z jeho synů, Jan Mayen, při odvážné výpravě na sever v roce 1614 získal své vlasti ostrov ležící na jedenasedmdesáté rovnoběžce a nazvaný jeho jménem. Čili minulost Holandsko zavazuje.

Pokud jde o Rusy, ti měli značný podíl na průzkumu úžiny, která odděluje Asii od Ameriky: ať už to byl Alexej Čirikov, jenž velel Beringovi, nebo Pavluckij, který při výpravě roku 1751 pronikl přes hranici Ledového oceánu, či kapitán Martin Spangberg a poručík William Walton, kteří se odvážili do těchto neznámých končin v roce 1739. A nadto ještě Rusko ovládá polovinu Severního moře vzhledem k poloze sibiřských území, táhnoucích se v délce sto dvaceti stupňů až k nejzazším hranicím Kamčatky podél tohoto širého asijského pobřeží, kde žijí pod ruskou nadvládou Samojedi, Jakuti, Čukčové a jiné kmeny. A pak, což Rusové nevlastní na sedmdesáté páté rovnoběžce, ani ne devět set mil od pólu (asi 1665 kilometrů), ostrovy a ostrůvky Nové Sibiře, ty ostrovy Ljachovské, objevené na počátku 18. století? A což konečně již v roce 1765, před Angličany, Američany i Švédy, nehledal mořeplavec Čičagov tzv. severní námořní cestu, která by zkrátila spojení mezi oběma světadíly?

Přesto však se konec konců zdálo, že Američané mají obzvláštní zájem na tom, aby se stali majiteli tohoto nepřístupného bodu na zeměkouli. I oni se často pokoušeli k němu proniknout, například Grinnell, Kane, Hayes, Greely, De , Long a jiní jejich stateční mořeplavci pátrající po siru Johnu Franklinovi. I oni se mohou odvolávat na zeměpisnou polohu své země, jež se prostírá i za polárním kruhem, od úžiny Beringovy až k zálivu Hudsonovu. Což všechna tato území, všechny ty ostrovy,

Wollastonův, prince Alberta, Victoria, krále Viléma, Melvillův, Cockburnův, Banksův, Baffinův a Ellesmerův, nepočítaje v to tisíce ostrůvků tohoto souostroví, netvoří jakýsi můstek, jenž je spojuje s osmdesátým stupněm? A konečně, souvisí-li severní pól téměř nepřetržitou řadou těchto území s jedním z velkých světadílů, není to spíš Amerika než výběžky Asie a Evropy? Proto tedy samozřejmě federální vláda navrhla prodej pólu právě jedné americké společnosti, a má-li nějaká mocnost nesporné právo na tuto polární oblast, jsou to rozhodně Spojené státy americké.

Je ovšem třeba přiznat, že i Spojené království, vlastnící Kanadu a Britskou Kolumbii, vedly pádné důvody k tomu, aby si připojilo onu část zeměkoule k svému rozsáhlému koloniálnímu panství. Vždyť i jeho četní námořníci se vyznamenali na výpravách do Arktidy! Proto anglické noviny o celé věci tak dlouze a vášnivě debatovaly.

Velký anglický zeměpisec Kliptringan prohlásil v *Timesu,* v článku, jenž vzbudil velký rozruch: „Švédové, Dánové, Holanďané, Rusové i Američané se mohou zajisté snažit prosazovat svá práva, ale Anglie si nesmí nechat tuto oblast uniknout, protože by přišla o svou prestiž! Copak jí už nepatří severní část nového světadílu? A území i ostrovy, z nichž se tato část skládá, jí získali právě angličtí objevitelé, od Willoughbyho, jenž se roku 1739 dostal na Špicberky a na Novou Zemi, až po Mac Clura, jehož loď projela severozápadním průjezdem roku 1853.“

K tomu dodal ve *Standardu* admirál Fize: „Frobisher, Davis, Hall, Weymouth, Hudson, Baffin, Cook, Ross, Parry, Beechey, Belcher, Franklin, Mulgrave, Scoresby, Mac Clintock, Kennedy, Nares, Collinson, Archer – všichni tito cestovatelé jsou anglosaského původu. Který stát si tedy může činit oprávněnější nárok na onu část arktického území, kam mořeplavci dosud nepronikli?“

„Budiž!“ odpověděl na to kalifornský *San Diego Courier,* „uveďme však záležitost na pravou kolej. A protože tu jde o otázku prestiže mezi Spojenými státy a Anglií, řekněme to naplno: Angličan Markham z Naresovy výpravy pronikl až na 83°20´ severní zeměpisné šířky, ale Američané Lockwood a Brainard z expedice Greelyho se dostali o čtvrt stupně dále a jejich zásluhou září americká vlajka s osmatřiceti hvězdami na 83°35´! Jim tedy patří vzdát poctu za to, že se nejvíc přiblížili k severnímu pólu!“

Tak se tedy útočilo a tak se na útoky odpovídalo.

A konečně, když už slavnostně uvádíme mořeplavce, kteří se odvážili

do severních polárních končin, nesmíme zapomenout na Benátčana Cabota (1497) a Portugalce Cortereala (1500), kteří objevili americké pobřeží u Nového Skotska a Labrador. Ale ani Itálie, ani Portugalsko

Američanům tedy patří vzdát poctu za to, že se nejvíc přiblížili k severnímu pólu!

neměly v úmyslu se zúčastnit navrhované dražby, a také se nijak nestaraly, který stát při ní vyhraje.

Dalo se předpokládat, že se do tohoto boje mezi dolary a librami šterlinků pustí s opravdovým zápalem jen Anglie a Amerika.

Státy hraničící se severními územími se však přesto o návrhu *Společnosti pro praktické využití severního pólu* spolu radily a po několika obchodních i vědeckých konferencích se rozhodly, že přece jen zasáhnou do dražby, která měla být zahájena 3. prosince v Baltimore; svým zástupcům určily výši úvěru, jež neměla být překročena. Obnos získaný prodejem bude rozdělen mezi pět států, které v dražbě nic nezískají, jako odškodnění za to, že se v budoucnu vzdají veškerých nároků.

I když se to neobešlo bez debat, nakonec se přece jen celá záležitost urovnala. Zúčastněné státy souhlasily s tím, aby se dražba konala v Baltimore, jak to navrhla federální vláda. Jednotliví zástupci, opatření akreditivy, opustili Londýn, Haag, Stockholm, Kodaň a Petrohrad a tři neděle před datem aukce přijeli do Spojených států.

V té době Ameriku stále ještě zastupoval člen *Společnosti pro praktické využití severního pólu* pan William S. Forster, jehož jméno stálo i v dokumentu ze 7. listopadu, uveřejněném v *New York Heraldu.*

Povězme si jenom stručně, jaké delegáty si vybraly jednotlivé evropské státy:

Holandsko Jacoba Jansena, bývalého poradce pro Nizozemskou Indii, třiapadesátiletého, silného, malého a podsaditého muže s krátkýma rukama a křivýma nožkama, s brýlemi s hliníkovou obroučkou, s kulatou ruměnou tváří, s kšticí jako svatozář a s prošedivělými vousy – takového dobráka, poněkud nedůvěřujícího podniku, jehož praktické důsledky mu unikaly.

Dánsko Erika Baldenacha, bývalého místodržitele grónských držav, muže střední postavy, trochu nesouměrného v ramenou, s velkým břichem a obrovskou, komicky nemotornou hlavou, tak krátkozrakého, že měl pořád nos až v sešitech a knihách; o právech své země vůbec nehodlal diskutovat, protože Dánsko považoval za jediného oprávněného majitele oněch severních území.

Švédsko s Norskem zastupoval Jan Harald, profesor kosmografie v Kristianii, kdysi jeden z nejvášnivějších přívrženců výpravy Nordenskjöldovy, pravý typ růžolícího Seveřana se světlými vlasy a vousy, jejichž barva připomínala přezrálé obilí. Podle něho území kolem pólů nemá žádnou cenu, poněvadž je na něm jenom trvale zamrzlé moře. Celá záležitost ho tedy valně nezajímala a do Baltimore přijel pouze ze zásadních důvodů.

Rusko vyslalo plukovníka Borise Charkova, napůl důstojníka, napůl diplomata, vysokého, jako svíčka rovného muže s hojnou kšticí, s kníry a

plnovousem, celého jako vytesaného z jednoho kusu, jenž se zřejmě necítil dobře ve svém civilním obleku a nevědomky sahal po rukověti šavle, kterou kdysi nosíval. Byl velmi zvědav na to, co se vlastně skrývá za návrhem *Společnosti pro praktické využití severního pólu* a jestli z toho nevzniknou v budoucnu mezinárodní potíže.

Anglii konečně zastupovali major Donellan a jeho tajemník Dean Toodrink, kteří oba dva ztělesňovali všechny choutky a snahy Spojeného království, jeho smysl pro obchodní a průmyslové podnikání a jeho schopnost považovat podle přirozeného práva za své severní, jižní nebo rovníková území, která nikomu nepatří.

Existoval-li někdy pravý Angličan, pak to byl určitě major Donellan, velký, hubený, kostnatý, hranatý a nervózní muž s krkem jako sluka, s hlavou jako lord Palmerston na skleslých ramenou, s dlouhýma nohama jako čáp, na svých šedesát let velice čilý a neúnavný. Dokázal to nejlépe, když pracoval při vytyčování indických hranic na pomezí Barmy. Nikdy se neusmíval a možná že se v životě vůbec nikdy nezasmál. Proč také?… Copak jste někdy viděli, že by se smála lokomotiva, jeřáb nebo parník?

V tom se major zásadně lišil od svého sekretáře Deana Toodrinka, příjemného, hovorného mladíka s velkou hlavou, kterému stále padaly vlasy do čela a který mžoural očkama. Původem byl Skot, dobře známý ve „starém zakouřeném Edinburghu“ svými veselými nápady i zálibou v tlachání. Ale i když byl sebezábavnější, neprojevoval menší osobitost, svéráznost a neústupnost než major Donellan, jakmile šlo třebas jen o ty nejméně oprávněné britské nároky.

Tito dva zástupci budou zřejmě nejobávanějšími protivníky americké společnosti. Severní pól patří jim, a to už od předhistorických dob, jako kdyby býval Stvořitel pověřil Angličany, aby pečovali o rotaci Země kolem vlastní osy, a oni se už dovedou postarat o to, aby se nedostala do cizích rukou.

Dále je třeba podotknout, že Francie sice nepovažovala za nutné vyslat oficiálního ani poloficiálního zástupce, ale jistý francouzský inženýr sem přijel „z lásky k věci“, aby mohl úplně zblízka sledovat tuto zajímavou záležitost. Setkáme se s ním, až k tomu bude vhodná doba.

Zástupci severních evropských mocností přijeli do Baltimore na různých parnících jako lidé, kteří se v žádném případě nechtějí vzájemně ovlivňovat. Byli přece sokové. Každý z nich měl v kapse akreditiv potřebný k boji. Ale řekněme rovnou, že nebudou bojovat stejnými zbraněmi. Jeden třeba disponuje necelým miliónem, druhý částkou mnohem vyšší. A přitom na získání části našeho sféroidu, kam se snad

nedá proniknout, je to ještě příliš mnoho. V tomto ohledu byl na tom nejlépe anglický zástupce, kterému Spojené království poskytlo poměrně značný úvěr. S takovým úvěrem nedá majoru Donellanovi moc práce, aby zdolal svého švédského, dánského, holandského a ruského soupeře. S Amerikou to je jiná; porazit ji na kolbišti dolary nebude už tak snadné. Lze přinejmenším předpokládat, že ona tajemná společnost má jistě k dispozici značný kapitál. Boj miliónů spolu pravděpodobně svedou Spojené státy a Velká Británie.

Když se evropští delegáti vylodili v Americe, začalo se veřejné mínění o záležitost horlivěji zajímat. V tisku se objevovaly ty nejrůznější historky. O získání severního pólu se vynořily podivné domněnky. Co s ním chtějí udělat? A co se s ním vůbec dá dělat? Nic – leda snad zásobovat odtud ledárny Nového i Starého světa! Tenhle názor dokonce z legrace hájil pařížský list *Figaro.* Ale ještě bude nutno dostat se přes osmdesátou čtvrtou rovnoběžku.

Zástupci se sice během plavby přes oceán jeden druhého stranili, ale když se shromáždili v Baltimore, začali se přece jen mezi sebou sbližovat.

Řekněme si z jakých důvodů:

Hned po příjezdu se každý z nich na vlastní pěst a potají pokusil navázat spojení se *Společností pro praktické využití severního pólu.* Snažili se dovědět pozadí celé záležitosti, aby toho mohli v případě potřeby využít, a dále zjistit, jaký prospěch z toho Společnost doufá mít. Až do oné chvíle však nic neukazovalo na to, že by měla v Baltimore nějakou filiálku. Nikde žádná kancelář, nikde žádné úřednictvo. Pro informace se obraťte na Williama S. Forstera, High Street. Ale poctivý zástupce obchodu s treskami zřejmě nevěděl o záležitosti nic víc než poslední nosič ve městě.

Zástupci se tedy až dosud nic nedověděli. Byli odkázáni na více či méně nesmyslné dohady, které se šířily ve veřejnosti. Zůstane snad tajemství Společnosti docela skryto, dokud je sama nezveřejní? To je otázka. Bezpochyby setrvá ve svém mlčení až do dražby.

Proto se jednotliví delegáti nakonec přece jen setkali, navštívili, oťukali, a dokonce spolu navázali spojení – možná s postranní myšlenkou, že vytvoří jakousi ligu proti společnému nepříteli, jinak řečeno americké společnosti.

A tak je jednoho dne, 22. listopadu večer, nalézáme spolu v debatě v hotelu *Wolesley* v pokojích majora Donellana a jeho tajemníka Deana Toodrinka. Ve skutečnosti tento pokus o společnou dohodu byl především výsledkem obratného jednání plukovníka Borise Charkova, jak víme,

skvělého diplomata.

Nejprve se hovořilo o obchodních a průmyslových důsledcích, které si Společnost zřejmě od získání arktické oblasti slibuje. Profesor Jan Harald

William S. Forster odpověděl, že mi může posloužit velikou zásilkou čerstvých tresek

se ptal, zda se některému z kolegů podařilo získat si v tomto ohledu nějaké informace. A všichni ponenáhlu, jeden po druhém, přiznali, že se pokoušeli něco vyzvědět od Williama S. Forstera, na nějž se podle dokumentu mají lidé obracet s dotazy.

„Ale já jsem pohořel," řekl Erik Baldenach.

„Já jsem také neměl štěstí," dodal Jacob Jansen.

„A když jsem se já jménem majora Donellana objevil ve skladech v High Street," pokračoval Dean Toodrink, „našel jsem jen tlouštíka v černých šatech s cylindrem na hlavě a s bílou zástěrou od hlavy až k patě. A když jsem se od něho dožadoval informace o té záležitosti, odpověděl mi, že plně naložená *South-Star* právě přijela z Newfoundlandu a že mi může posloužit velikou zásilkou čerstvých tresek na účet firmy Ardrinell & Co."

„No víte," odsekl bývalý poradce pro Nizozemskou Východní Indii, který byl stále poněkud skeptický, „já myslím, že by bylo lepší koupit celý náklad tresek než vyhodit peníze do hlubin Ledového moře!"

„Ale o to tu přece vůbec nejde," úsečně a povýšeně na to pronesl major Donellan. „Nyní se nám nejedná o zásobu tresek, ale o zaledněná území kolem pólu…"

„Která by si Amerika moc ráda uvázala na krk!" dodal Dean Toodrink, usmívaje se své vtipné odpovědi.

„Jenže by z toho mohla nastydnout," lišácky prohodil plukovník Charkov.

„O to tu teď nejde," začal zas major Donellan, „věru nevím, co má nachlazení společného s naší poradou. Jisté je pouze to, že ať už z toho nebo z onoho důvodu Amerika, zastupovaná *Společností pro praktické využití severního pólu* – povšimněte si slůvka praktické, pánové – si chce zakoupit čtyři sta sedm tisíc čtverečních mil kolem severního pólu, území v přítomné době ohraničeného – povšimněte si dále, pánové, výrazu v přítomné době – osmdesátým čtvrtým stupněm severní zeměpisné šířky…"

„No tohle víme, pane majore, až příliš dobře," odtušil Jan Harald. „Ale není nám známo, jak hodlá Společnost využít těchto území, jsou-li tam souše, nebo moří, jsou-li tam moře…"

„O to tu teď nejde," potřetí řekl major Donellan. „Jeden stát si prostě chce přivlastnit za peníze část zeměkoule, která svou zeměpisnou polohou zřejmě patří spíše Anglii…"

„Rusku," pravil plukovník Charkov.

„Holandsku," zvolal Jacob Jansen.

„Švédsku a Norsku," prohlásil Jan Harald.

„Dánsku," pronesl Erik Baldenach.

Všech pět zástupců se teď rozhořčilo a rozhovor by se byl asi dostal na nepříjemné pole, kdyby se byl Dean Toodrink nepokusil poprvé

zasáhnout.

„Pánové," pravil smířlivě, „o to tu vůbec nejde, abych užil oblíbeného výrazu svého šéfa majora Donellana. Poněvadž je v zásadě rozhodnuto, že území kolem pólů budou prodána, stanou se nepochybně majetkem toho ze zastoupených států, který při dražbě nejvíce nabídne. A protože Švédsko s Norskem, Rusko, Dánsko, Holandsko i Anglie poskytly svým zástupcům jisté úvěry, nebylo by lepší, kdyby všechny tyto státy utvořily jakousi organizaci, jež by jim umožnila disponovat částkou tak vysokou, že by americká společnost proti nim nic nezmohla?"

Zástupci se na sebe podívali. Ten Dean Toodrink možná udeřil hřebík na hlavičku. Organizace… V naší době se tím slovem řeší vše. Všude se organizuje, jako se dýchá, pije, jí a spí. To je přece nejnovější písnička v politice stejně jako v obchodních záležitostech.

Přece však se vyskytla jedna nutná námitka či spíše otázka a Jacob Jansen zřejmě vystihl myšlenky svých kolegů, když řekl:

„A co pak?"

Ano, co potom, až organizace získá území?

„Mám za to, že Anglie…," řekl major stroze.

„A Rusko!…" pravil plukovník a obočí se mu strašlivě zachmuřilo.

„A Holandsko!…" prohlásil poradce.

„Když Bůh svěřil Dánsko Dánům…," poznamenal Erik Baldenach.

„To promiňte," vykřikl Dean Toodrink, „jenom jediný stát byl od Boha svěřen lidem, a to je Skotsko!"

„A pročpak?…" prohodil švédský delegát.

„Cožpak neprohlásil básník: Deus nobis *haec Scotia* fecit? To Bůh nám Skotsko poskytl?" z legrace na to odpověděl Toodrink, přizpůsobuje si k svému účelu konec šestého verše první Vergiliovy eklogy.

Všichni se dali do smíchu – kromě majora Donellana – a to podruhé zarazilo diskusi, která by už málem byla špatně skončila.

A tu se Dean Toodrink zmohl na dodatek:

„Ale nehádejme se, pánové!… Vždyť to není k ničemu!… Raději utvořme organizaci…"

„A co pak?…" znovu připomněl Jan Harald.

„Pak?" odvětil Dean Toodrink. „Nic snazšího, pánové. Až území kolem pólů koupíte, loď zůstane vaším nedílným vlastnictvím, nebo je za náležitou náhradu postoupíte jinému státu organizace. Ale hlavního účelu bude dosaženo: jednou provždy vyloučíte ze hry zástupce Ameriky!"

Tento návrh měl – aspoň v daném okamžiku – jednu dobrou stránku: oddálil rozhodnutí. Kdyby se byl totiž měl vybrat definitivní majetník oné

sporné a přitom tak neužitečné nemovitosti, byli by si zástupci v nejbližším okamžiku málem vjeli do vlasů – a víte, že všichni měli bohaté kštice! Ale rozhodně takhle budou Spojené státy postaveny úplně mimo soutěž, jak inteligentně poznamenal Dean Toodrink.

„To se mi zdá docela rozumné," pravil Erik Baldenach.

„Chytře vymyšlené," řekl plukovník Charkov.

„Šikovné," pronesl Jan Harald.

„Záludné," dodal Jacob Jansen.

„Typicky anglické!" pronesl major Donellan.

Každý řekl své, ale doufal, že později své velevážené kolegy nějak převeze.

„A tak, pánové, rozumí se samo sebou, že když se spojíme, práva každého státu zůstanou do budoucnosti plně zachována…," začal Boris Charkov.

Ano, ujednáno.

Teď už jen zbývalo zjistit, jak vysoký úvěr jednotlivé státy poskytly svým zástupcům. Tyto úvěry se sečtou a nemůže být pochyb, že při součtu vyjde částka tak značná, že na ni zdroje *Společnosti pro praktické využití severního pólu* nebudou stačit.

A tuto otázku položil Dean Toodrink.

Jenže teď pro změnu ticho jako v hrobě. Nikdo neměl chuť odpovědět. Ukázat svou peněženku? Vyprázdnit si kapsy a dát vše do pokladny organizace? A už předem prozradit, jak vysoko chce každý z nich při dražení jít?… Na to přece není žádný spěch! Co když později mezi členy organizace vznikne nějaká neshoda?… A co když je okolnosti donutí, aby bojoval každý na svou pěst?… Diplomata Charkova třeba urazí chytračení Jacoba Jansena, toho se zas třeba dotknou úskoky Erika Baldenacha, kterého možná rozčilí prohnanost Jana Haralda, Harald pro změnu nebude chtít snášet povýšené požadavky majora Donellana a ten se zase nebude vůbec ostýchat kout pikle proti svým kolegům. A přiznat svůj úvěr, to je jako ukázat karty ve chvíli, kdy si člověk musí držet trumfy pěkně pohromadě!

Na oprávněnou, ale nediskrétní otázku Deana Toodrinka se dalo vskutku odpovědět jen dvěma způsoby. Buď přehnat úvěr – což by ovšem bylo dost nepříjemné, až se budou musit peníze skládat – nebo jej snížit na tak směšnou částku, že z toho bude úplná fraška a nikdo nebude brát návrh vážně.

Tohle nejdřív napadlo bývalého poradce pro Nizozemskou Východní Indii, jenž, jak musíme přiznat, nebral věc vážně, a všichni jeho kolegové

ho v tom napodobili.

„Pánové,“ prohlásil jménem Holandska, „lituji, ale na zakoupení arktického území mohu obětovat pouze padesát říšských tolarů.“

„A já jen pětatřicet rublů,“ pravil Rus.

„Já pouze dvacet švédských korun,“ oznámil zástupce Švédska a Norska.

„A já jenom patnáct dánských korun,“ řekl Dán.

„To tedy, pánové, při dražbě zřejmě vyhrajete vy,“ dodal major Donellan tónem, v němž zaznívalo pohrdání, tak běžné u Angličanů, „protože Velká Británie na tenhle podnik nemůže věnovat víc než půldruhého šilinku!“

A tímto ironickým prohlášením konference zástupců staré Evropy skončila.

KAPITOLA TŘETÍ,

v níž se koná dražba území kolem severního pólu

Proč se má dražba 3. prosince odbývat v obvyklém aukčním sále, kde se obyčejně prodávají jen movitosti, nábytek, nejrůznější zařízení, nářadí, nástroje apod., nebo umělecké předměty, obrazy, sochy, medaile a starožitnosti? Jak to, že když se má vydražit nemovitost, neděje se tak před notářem nebo před soudním dvorem určeným k těmto transakcím? A konečně jak to, že tu je odhadce, když se vlastně má prodat část zeměkoule? Copak se tenhle kousek sféroidu může přirovnávat k nějakému svršku, cožpak to není úplně prokazatelná nemovitost?

Tohle se opravdu zdálo nelogické. A přece tomu tak bude. Celé arktické území má být prodáno za těchto podmínek a smlouva bude přesto platná. A nevtírá se tu myšlenka, že *Společnost pro praktické využití severního pólu* považuje onu nemovitost za nějaký kus, svršek, který by bylo možno přemístit? Tenhle podivný nápad nedal spát některým nesmírně prozíravým lidem, velmi vzácným i ve Spojených státech.

Něco podobného se totiž už stalo. V dražební síni byla již přiřčena část naší planety ve veřejné dražbě odhadcem – a přímo v Americe.

Před několika lety byl v San Francisku v Kalifornii prodán tichomořský ostrov Spencerův bohatému Američanovi Williamu W. Kolderupovi, jenž nabídl o pět set tisíc dolarů víc než jeho soupeř J. R. Taskinar ze Stocktonu. Kolderup zaplatil za Spencerův ostrov čtyři milióny dolarů. Je ovšem pravda, že šlo o obyvatelný ostrov, ležící jen několik stupňů od kalifornského pobřeží, ostrov, na němž byly lesy, řeky a říčky, úrodná dobrá půda, pole a louky, které lze obdělávat, a ne nějaká neznámá krajina, možná moře pokryté věčnými ledy a chráněné nepřekročitelnými ledovými poli, kam se pravděpodobně lidská noha nikdy nedostane. Dalo se tedy předpokládat, že nejistá oblast kolem pólu nebude nikdy vydražena tak vysoko.

Přesto však onoho dne ta neobvyklá záležitost přilákala, ne-li hodně vážných zájemců, alespoň značný počet zvědavců, kteří dychtili po tom, zjistit, jak dražba dopadne. Ten zápas přece bude jistě nesmírně zajímavý!

A navíc zástupci evropských mocností se hned po svém příjezdu stali středem pozornosti; pořád se po nich někdo sháněl a samozřejmě museli

velmi často poskytovat interviewy. A jak už to v Americe chodí, není divu, že veřejné mínění bylo na nejvyšší míru vzrušeno. Uzavíraly se proto nesmyslné sázky, což je nejobvyklejší forma, jakou se projevuje vzrušení ve Spojených státech, jejichž nakažlivý příklad začíná Evropa s chutí napodobovat. Obyvatelstvo Unie, ať už to byli občané v jižních státech nebo v Nové Anglii, ve středu nebo na západě, dělili se podle různých názorů na skupiny, ale všichni samozřejmě drželi palec své vlasti. Doufali, že nad severním pólem zavlaje prapor s osmatřiceti hvězdami. Přece jen však měli trochu obavy. Nebáli se ani Ruska, ani Švédska s Norskem, ani Dánska nebo Holandska – ty mají malé vyhlídky na úspěch –, ale je tu Spojené království, známé svou touhou po nových územích, svou snahou všechno pohltit, svou příliš vyhlášenou houževnatostí i mocí svých bankovek. Proto se při sázkách nehledělo na peníze. Na Ameriku a Velkou Británii se sázelo, jako kdyby to byli závodní koně – na obě země asi tak stejně. Ale Dánsko, Švédsko, Holandsko a Rusko nenašly vůbec zájemce, ačkoliv byly nabízeny po dvanácti a třinácti a půl.

Prodej byl stanoven na poledne, ale už od rána davy zvědavců překážely dopravě v Bolton Street. Den předtím bylo veřejné mínění neobyčejně rozvířeno, neboť noviny byly telegraficky přes oceán vyrozuměny, že většinu sázek uzavřených Američany přijali Angličané, a Dean Toodrink okamžitě oznámil tento kurs v dražební místnosti. Vláda Velké Británie prý poskytla majoru Donellanovi značné finanční prostředky… Jak poznamenal list *New York Herald,* lordové admirality prý nabádají k získání arktických končin, jež jsou přece předurčeny k tomu, aby patřily do seznamu anglických kolonií, atd. atd.

Co je pravdivého na těch zprávách, co pravděpodobného na těch historkách? To nikdo nevěděl. Ale onoho dne přemýšliví lidé v Baltimore usoudili, že jestli zůstane *Společnost pro praktické využití severního pólu* odkázána jen na své vlastní zdroje, může boj skončit úspěšně pro Anglii. Proto se nejčilejší Yankeeové snažili působit na washingtonskou vládu. Ale nová společnost, ztělesňovaná nenápadnou postavou svého zástupce Williama S. Forstera, jako by se o toto všeobecné vření vůbec nestarala, jako by si byla naprosto jista svým úspěchem.

Čím více se blížila hodina dražby, tím větší davy se tísnily po celé délce Bolton Street. Tři hodiny před zahájením dražby se do sálu už vůbec nikdo nemohl dostat. Veškerý prostor vyhrazený veřejnosti byl naplněn až k prasknutí. Jen s jistým počtem míst ohrazených zábradlím bylo pamatováno na evropské zástupce. Alespoň to pro ně museli udělat,

aby mohli sledovat postup dražby a ve vhodnou chvíli si přihodit.

Seděl tam Erik Baldenach, Boris Charkov, Jacob Jansen, Jan Harald, major Donellan a jeho tajemník Dean Toodrink. Tvořili pevnou skupinu, která se navzájem dotýkala lokty jako vojáci připravení v útočném šiku. Věru byste málem řekli, že se vrhnou do boje o dobytí severního pólu!

Za americkou stranu se nikdo neobjevil, nepočítáme-li zástupce obchodu s treskami. A z jeho všedního, nevýrazného obličeje vyzařovala naprostá lhostejnost. Určitě vypadal nejméně dojatě z celého shromáždění a přemýšlel asi jen o tom, jak prodá náklad tresek, který mu měly přivézt lodi z Newfoundlandu. Jaké asi kapitalisty zastupuje tenhle dobráček, jenž možná za chvíli roztočí milióny dolarů? Tohle pochopitelně nesmírně zajímalo zvědavou veřejnost.

Vskutku nikdo ani netušil, že J. T. Maston a paní Evangelina Scorbittová mají s tou záležitostí něco společného. Kohopak by tohle mohlo napadnout? Byli tu sice, ale ztraceni v davu, neseděli na žádných vyhrazených místech a obklopovalo je jen několik význačných členů Dělostřeleckého klubu, což byli kolegové Mastonovi. Tito zdánlivě prostí diváci se tvářili tak, jako by neměli o věc nejmenší zájem. A William S. Forster nedával ani najevo, že je zná.

Na rozdíl od běžné praxe v dražebních síních nebude samozřejmě dražený předmět k dispozici publiku. Lidé si nemohou podávat z ruky do ruky severní pól, ani jej prohlížet ze všech stran, ani se na něj dívat lupou, ani si do něho škrábnout, aby se přesvědčili, zda je na něm patina pravá anebo falešná jako na nějaké starožitnosti. A přece starožitný byl – existoval už před dobou železnou, bronzovou i kamennou, čili v dobách předhistorických, neboli byl tu už od počátku světa!

I když však pól nebyl na odhadcově psacím stole, velká mapa, na niž všichni zájemci dobře viděli, znázorňovala výraznými barvami podobu arktických končin. Velmi zřetelná červená čára, vedená po osmdesáté čtvrté rovnoběžce, sedmnáct stupňů nad polárním kruhem, ohraničovala část zeměkoule, k jejímuž prodeji dala podnět *Společnost pro praktické využití severního pólu.* Na tomto území se zřejmě rozkládá moře pokryté značně silným ledovým krunýřem. Ale to už je věcí budoucích majitelů! Ostatně nemají kupovat zajíce v pytli!

Úderem dvanácté vešel dvířky v zadní stěně, obložené dřevem, odhadce Andrew R. Gilmour a usedl u svého psacího stolu. Jeho vyvolávač Flint, muž s hromovým hlasem, se zatím už pomalu, těžkopádně jako medvěd v kleci, procházel podél zábradlí, za nímž sedělo publikum. Oba dva se již těšili na to, jak obrovské procentní poplatky jim

tahle dražba vynese a s jakou radostí si je vstrčí do kapes. Je snad zbytečné dodávat, že území bude prodáno za hotové, čili jak Američané říkají „cash“. A částka, ať bude sebevětší, připadne celá zástupcům těch států, které při dražbě vyjdou naprázdno.

V tu chvíli se zvonek v sále rozdrnčel na celé kolo a oznámil všem venku – možno říci *urbi et orbi* (městu a světu) –, že zakrátko bude dražba zahájena.

Jak slavnostní okamžik! Nejen zde v sále, ale i v celém městě se všechna srdce rozbušila. Z Bolton Street a z přilehlých ulic pronikal do sálu neustávající hluk a mísil se s šumem hlasů obecenstva.

Andrew R. Gilmour musil počkat se zahájením, až se to vzduté moře v sále trochu uklidní.

Pak povstal, rozhlédl se kolem dokola po přítomných a trochu pohnutým hlasem se rozhovořil; cvikr se mu přitom svezl až na prsa.

„Pánové, na návrh federální vlády a se souhlasem nejrůznějších států Nového i Starého světa dáváme do prodeje nemovitost rozkládající se kolem severního pólu a ohraničenou nyní osmdesátou čtvrtou rovnoběžkou, ať už ji tvoří pevnina, moře, úžiny, ostrovy, ostrůvky, ledová pole, zkrátka jakékoli pevniny nebo vodní plochy.“

Pak ukázal prstem na zeď:

„Račte se podívat na mapu nakreslenou podle nejnovějších objevů. Vidíte, že povrch této nemovitosti měří vcelku asi čtyři sta sedm tisíc čtverečních mil. A proto pro usnadnění postupu bylo rozhodnuto, že se bude dražit jedna čtvereční míle. Jeden cent (jedna setina dolaru) bude tedy zhruba znamenat čtyři sta sedm tisíc centů a jeden dolar čtyři sta sedm tisíc dolarů. – Prosím trochu klidu, pánové!“

Jeho připomínka nebyla zbytečná, neboť obecenstvo projevovalo svou netrpělivost tak hlučně, že málem přehlušilo celé jednání.

V sále nastal jakžtakž klid, hlavně zásluhou vyvolávače Flinta, který zaječel jako poplašná siréna za mlhy, a Andrew R. Gilmour pokračoval:

„Než zahájím dražbu, připomenu vám ještě jednu z podmínek prodeje, že budoucí majitel získá polární oblast jednou provždy a bez jakýchkoli námitek ze strany prodávajících tak, jak je ohraničena osmdesátým čtvrtým stupněm severní zeměpisné šířky, ať v budoucnu nastanou jakékoli změny geografické nebo klimatické!“

Stále ta zvláštní podmínka uvedená v dokumentu, jež jedny sváděla k vtipům a u druhých vzbuzovala zvýšenou pozornost.

„Prohlašuji dražbu za zahájenou!“ zvolal odhadce pronikavým hlasem.

Kladívko ze slonoviny se mu roztřáslo v ruce a prostě zahuhňal, jak

byl vždycky zvyklý při veřejných dražbách:

„Máme tu zájemce – deset centů za čtvereční míli!“

Deset centů čili jedna desetina dolaru, to znamená za celou polární oblast čtyřicet tisíc sedm set dolarů.

Ať už odhadce Andrew R. Gilmour měl nebo neměl kupce za tuto cenu, Erik Baldenach okamžitě k vyvolané částce přihodil ve prospěch dánské vlády:

„Dvacet centů!“

„Třicet centů!“ vykřikl Jacob Jansen jménem Holandska.

„Pětatřicet!“ ozval se Jan Harald za Švédsko s Norskem.

„Čtyřicet,“ nabídl plukovník Boris Charkov za celou Rus.

To už znamenalo částku sto šedesát dva tisíce osm set dolarů – a dražba teprve začala!

Dodejme hned, že zástupce Velké Británie ještě ani neotevřel ústa a jen stále svíral své úzké rty.

Také zástupce obchodu s treskami William S. Forster zachovával hrobové mlčení. I v této chvíli je snad zabrán do četby *Mercurial of Newfoundland,* zpráv oznamujících příjezdy lodí a stav denních kursů na amerických trzích.

„Čtyřicet centů za čtvereční míli! Čtyřicet centů za míli!“ opakoval Flint hlasem, jenž přecházel v jakési slavičí trylkování.

Čtyři kolegové majora Donellana se na sebe podívali. Vyčerpali už snad hned na začátku boje svůj úvěr? Budou se již muset odmlčet?

„Tedy, pánové, míle za čtyřicet centů,“ pokračoval Andrew R. Gilmour. „Kdo dá víc?… Čtyřicet centů!… Přece polární oblast stojí za víc…“

Člověk by málem myslel, že dodá:

„… vždyť je to zaručeně čistý led!“

Ale vtom dánský delegát pronesl:

„Padesát centů!“

A holandský delegát hned přihodil ještě deset.

„Šedesát centů za míli!“ vykřikl Flint. „Šedesát centů poprvé! Nikdo víc?“

Těchto šedesát centů znamenalo už úctyhodnou částku dvě stě čtyřiačtyřicet tisíc dvě stě dolarů.

Proto tedy přítomné publikum přijalo nabídku Holandska s hlasitým projevem uspokojení. Je zvláštní, a přece zcela lidské, že všichni ti ubožáci, kteří se tu tísnili bez haléře v kapse, ta nemajetná cháska, měli o tento boj dolarů větší zájem než sami účastníci dražby.

Po vystoupení Jacoba Jansena major Donellan přece jen pozvedl hlavu a pohlédl na svého tajemníka Deana Toodrinka. Ale ten mu odpověděl téměř nepozorovatelným zamítavým posunkem, a tak major ani neotevřel ústa.

William S. Forster byl stále pohroužen do četby obchodních zpráv a něco si tužkou poznamenával na okraji novin.

J. T. Maston právě odpověděl nepatrným kývnutím hlavy na úsměvy paní Evangeliny Scorbittové.

„Tak, pánové, do toho!… Trochu vervy! Ať tu neusnem!…“ začal zas Andrew R. Gilmour. „Co se to děje?… Už si nikdo nepřihodí? Tak už to mám přiklepnout?…“

A několikrát zamával v ruce kladívkem jako kostelník kropáčem.

„Sedmdesát centů!“ pravil profesor Jan Harald trochu rozechvělým hlasem.

„Osmdesát!“ ozval se téměř současně plukovník Boris Charkov,

„Tak tedy osmdesát centů!“ zvolal Flint a velké kulaté oči už mu z toho přihazování plály.

Na posunek Deana Toodrinka vymrštil se major Donellan jako čertík z krabičky a úsečně prohlásil:

„Sto centů!“

Tímto slovem se zástupce Velké Británie zavázal zaplatit za svou zemi čtyři sta sedm tisíc dolarů.

Z řad těch, kdo si vsadili na Spojené království, se ozvalo mocné hurá, jež část publika opětovala jako ozvěnu.

Ti, co si vsadili na Ameriku, na sebe zklamaně pohlédli. Čtyři sta sedm tisíc dolarů! To je přece obrovská suma za ono problematické území kolem severního pólu! Čtyři sta sedm tisíc dolarů za ledovce, ledová pole a spousty ker!

A zástupce *Společnosti pro praktické využití severního pólu* na to neřekne ani slovo a ani nezdvihne hlavu od novin! Copak si vůbec nic nepřihodí? Jestli snad čeká, až dánský, švédský, holandský a ruský zástupce vyčerpají své úvěry, pak už zřejmě tato chvíle nastala. Jejich chování skutečně nasvědčuje tomu, že se po stu centech majora Donellana rozhodli vyklidit pole.

„Sto centů za jednu čtvereční míli!“ dvakrát zvolal odhadce.

„Sto centů!… Sto centů… Sto centů!“ opakoval po něm vyvolávač Flint a z dlaní si dělal hlásnou troubu.

„Nikdo si už nepřihodí?“ ozval se Andrew R. Gilmour. „Tak hotovo?… Už jste si to rozmysleli?… Abyste nelitovali!… Tak to

přiklepneme?…“

Vyzývavě se rozhlédl po obecenstvu, které teď strnulo v napjatém tichu, a rozmáchl se kladívkem.

„Tedy poprvé!… Podruhé…“

„Sto dvacet centů,“ klidně pravil William S. Forster, obrátil stránku novin a ani neuznal za vhodné zvednout oči.

„Do toho!… Do toho!…“ začali skandovat ti, kdož nejvíce vsadili na Spojené státy americké.

Teď se zas narovnal major Donellan. Dlouhý krk se mu pravidelně kýval v úhlu tvořeném oběma rameny a rty se mu prodlužovaly v zobák. Div pohledem neprobodl netečného zástupce americké společnosti, ale nepodařilo se mu ho vyburcovat k nějaké odezvě – ani nevzhlédl. Ten zatracený chlap Forster se ani nehne!

„Sto čtyřicet!“ zvolal tedy major Donellan.

„Sto šedesát,“ Forster na to.

„Sto osmdesát,“ vykřikl major.

„Sto devadesát,“ zabručel Forster.

„Sto devadesát pět centů!“ zařval zástupce Velké Británie.

Poté si založil ruce, jako by chtěl vyzvat na souboj osmatřicet států Unie.

V tu chvíli bylo takové ticho, že byste slyšeli lézt mravence, plout běličku, letět motýla, plazit se žížalu, putovat mikroba. Všem se rozbušila srdce. Všichni viseli na rtech majora Donellana. Jeho hlava, obvykle tak pohyblivá, se ani nepohnula. Dean Toodrink se škrábal za krkem, div si nerozedřel kůži až do krve.

Andrew R. Gilmour se na chvíli odmlčel a ta chvíle připadala všem jako věčnost. Zástupce obchodu s treskami si dále četl v novinách a poznamenával si tužkou nějaké cifry, jež zřejmě nijak nesouvisely s jednáním v sále. Že by snad i on byl v koncích se svým úvěrem? Nebo si už nehodlá vůbec přihodit? Že by se mu částka sto devadesát pět centů za čtvereční míli, čili sedm set devadesát tři tisíce šest set padesát dolarů za celou nemovitost, zdála vrcholem všeho bláznovství?

„Sto devadesát pět centů,“ ozval se zase odhadce. „Přiklepneme…“ A užuž hodlal udeřit kladívkem o stůl. „Sto devadesát pět centů,“ opakoval vyvolávač. „Tak už to přiklepněte, přiklepněte to!“

Tento příkaz zazněl z řad netrpělivých diváků jako výtka adresovaná váhajícímu Andrewovi R. Gilmourovi, jenž zvolal: „Poprvé… Podruhé!“

Všichni přítomní pohlédli na zástupce *Společnosti pro praktické využití severního pólu.*

Ten podivný človíček zrovna dlouze smrkal do velkého kostkovaného kapesníku, jímž mocně svíral ústí svých nosních chřípí.

A přece se na něj upíraly pohledy J. T. Mastona i oči paní Evangeliny Scorbittové. A v jejich pobledlých tvářích se zračilo mocné pohnutí, které se marně snažili ovládnout. Pročpak jen William S. Forster váhá přetrumfnout majora Donellana?

William S. Forster se vysmrkal podruhé a pak ještě jednou tak hlučně, jako když vyletí rachejtle. Ale mezi druhým a třetím vysmrkáním tiše a nenápadně zabrumlal:

„Dvě stě centů!“

Všichni v sále zůstali jako přimrazeni. Ale pak se z úst přívrženců Ameriky ozvalo takové hurá, že se div nevysypaly okenní tabulky.

Major Donellan klesl zničen, zdrcen, zdeptán, celý bez sebe na lavici vedle Deana Toodrinka, jenž nevypadal o nic lépe. Při této ceně za jednu čtvereční míli to znamenalo obrovskou částku osm set čtrnáct tisíc dolarů; na to už britský úvěr zřejmě nestačil. „Dvě stě centů!“

„Dvě stě centů!“ opakoval Andrew R. Gilmour. „Dvě stě centů!“ zvolal hromovým hlasem Flint. „Poprvé… podruhé!“ ozval se odhadce. „Nikdo víc?…“ Major Donellan bezděky opět povstal a pohlédl na zástupce ostatních států. Jen v něho jediného skládali veškeré naděje, že nenechá uniknout polární končiny evropským mocnostem. Ale už je vše marné. Zástupce Anglie otevřel ústa, zase je zavřel a bezvládně klesl na lavici.

„Tedy přiklepnuto!“ zvolal Andrew R. Gilmour a udeřil do stolu kladívkem ze slonoviny.

„Hurá!… Hurá!… Ať žijí Spojené státy!“ zabouřili přívrženci vítězné Ameriky.

Ve chvíli se zpráva o výsledku dražby rozletěla po všech čtvrtích Baltimore a pak telegraficky po celé Unii; poté pronikla podmořskými kabely do Starého světa.

Majitelkou arktických končin rozkládajících se za osmdesátou čtvrtou rovnoběžkou se stala *Společnost pro praktické využití severního pólu*, zastupovaná nastrčenou figurou – Williamem S. Forsterem.

A když druhého dne William S. Forster přišel ohlásit jméno pravého nabyvatele, uvedl Impeye Barbicana a nová společnost byla zaregistrována pod firmou Barbicane a spol.

KAPITOLA ČTVRTÁ,

v níž se zas objevují naši staří známí

Barbicane a spol.!… Předseda Dělostřeleckého klubu!… Ale co mají společného s touhle záležitostí dělostřelci?… No to se uvidí.

Mám vám oficiálně představit Impeye Barbicana, předsedu baltimorského Dělostřeleckého klubu, kapitána Nicholla, J. T. Mastona, Toma Huntera s dřevěnýma nohama, šviháka Bilsbyho, plukovníka Bloomsberryho a jejich ostatní kolegy? Ne, není zapotřebí. I když jsou ty pozoruhodné postavičky o nějakých dvacet let starší, než když se na ně upírala pozornost celého světa, nijak se nezměnily; tělesně zůstali všichni stejní, ale rovněž stejně hluční, odvážní, vždy ochotní vrhnout se do nějakého neobyčejného dobrodružství. Čas nezanechal stop na této gardě vysloužilých dělostřelců. Zachoval se k nim uctivě, jako si váží vyřazených děl, která zdobí muzea z bývalých vojenských zbrojnic.

Jestliže měl Dělostřelecký klub v době svého založení osmnáct set třiatřicet údů – myslíme tím osoby, nikoliv údy jako ruce a nohy, které většinou členové již neměli – a jestliže se příslušností k němu honosilo na třicet tisíc pět set pětasedmdesát dopisovatelů, tedy tato čísla se nijak nezmenšila. Naopak! Zásluhou nepravděpodobného pokusu o navázání přímého spojení mezi Zemí a Měsícem[*] sláva klubu ještě nebývale vzrostla.

Dodnes se nezapomnělo na to, jaký ohlas tehdy vzbudil onen pamětihodný pokus, který si zaslouží aspoň kratičkou zmínku.

Několik let po válce Severu proti Jihu někteří členové Dělostřeleckého klubu, znudění nečinností, se rozhodli, že vyšlou z obrovského děla Columbiad střelu na Měsíc. V City Moon na poloostrově Floridě dali přímo do země slavnostně odlít devět set stop dlouhé dělo ráže devět stop a pak je nabili čtyřmi sty tisíci librami střelné bavlny. A z toho děla vystřelili válcovitý hliníkový náboj s kuželovitým předkem, náboj, jenž vzlétl k noční hvězdě tlakem šesti miliard litrů plynu. Vychýlil se z dráhy, obletěl Měsíc a spadl zpět na Zemi, kde se vnořil do Tichého oceánu na 27°7′ severní zeměpisné šířky a 41°37′ západní zeměpisné délky. V těchto končinách ho vylovila fregata amerického námořnictva

[*] *Viz Vernovy knihy* Ze Země na Měsíc *a* Kolem Měsíce.

Susquehanna na povrchu oceánu, k velké radosti jeho posádky.

Slyšeli jste dobře: posádky! Ve střele byli totiž dva členové Dělostřeleckého klubu, jeho předseda Impey Barbicane a kapitán Nicholl, a jeden Francouz, proslulý svými krkolomnými kousky. A všichni tři se z cesty vrátili živi a zdrávi. Ale zatímco oba Američané měli stále chuť se vrhat do nějakého nového dobrodružství, Francouze Michela Ardana už to omrzelo. Po návratu do Evropy zřejmě zbohatl – což hodně lidí udivovalo – a teď pěstoval zeleninu, jedl ji, a dokonce ve velkém množství, máme-li věřit slovům nejinformovanějších reportérů.

Impey Barbicane a Nicholl žili po té senzační události poměrně klidně ze své slávy. Ale stále toužili něco nového vykonat, stále snili o nějakém novém podobném podniku. Peněz měli dost. Z minulé akce jim zbylo skoro dvě stě tisíc dolarů z celkové částky pěti a půl miliónu, kterou jim tehdy vynesla veřejná sbírka v Novém i Starém světě. Kromě toho si přišli ještě na pěkné peníze, když se při svých cestách po Spojených státech ukazovali v hliníkovém náboji jako šelmy v kleci; navíc sklidili slávu, jež by uspokojila i toho nejnáročnějšího ctižádostivce.

Impey Barbicane s kapitánem Nichollem by si bývali mohli klidně žít, kdyby je bývala nesžírala nuda. A bezpochyby proto, aby si ukrátili dlouhou chvíli, zakoupili si teď kus polární oblasti.

Nesmíme však zapomínat, že za něj mohli zaplatit přes osm set tisíc dolarů jen dík paní Evangelině Scorbittové, která vložila do podniku chybějící peněžní částku. Zásluhou této velkodušné ženy zvítězila Amerika nad Evropou.

Poslyšte, odkud se brala ta štědrost.

Po svém návratu se předseda Barbicane a kapitán Nicholl těšili nebývalé slávě, o kterou se do velké míry zasloužil ještě jeden člověk. Jistě jste uhodli, že to byl J. T. Maston, čilý tajemník Dělostřeleckého klubu. Z hlavy tohoto obratného počtáře vyšly přesné matematické vzorce, jež umožnily podniknout onen odvážný pokus. Nemyslete si však, proboha, že neletěl spolu se svými dvěma kolegy do nadpozemských výšin snad ze strachu! Tento ctihodný dělostřelec s pahýlem místo pravé ruky měl totiž po jednom těžkém válečném zranění lebku vyspravenou gutaperčou. A kdyby se byl ukázal Měsíčanům, byli by si udělali žalostnou představu o obyvatelích Země. A to přece nešlo. Vždyť Měsíc je konec konců jenom její ubohý satelit.

Proto se musel J. T. Maston k velké své lítosti vzdát účasti na oné cestě.

Přesto však nezahálel. Sestrojil obrovský teleskop, který byl umístěn

na Long's Peaku, jednom z nejvyšších vrcholů Skalistých hor, a osobně se tam vypravil. A jakmile zpozorovali střelu opisující majestátní dráhu po obloze, Maston už neopustil svou pozorovatelnu. A tam u okuláru

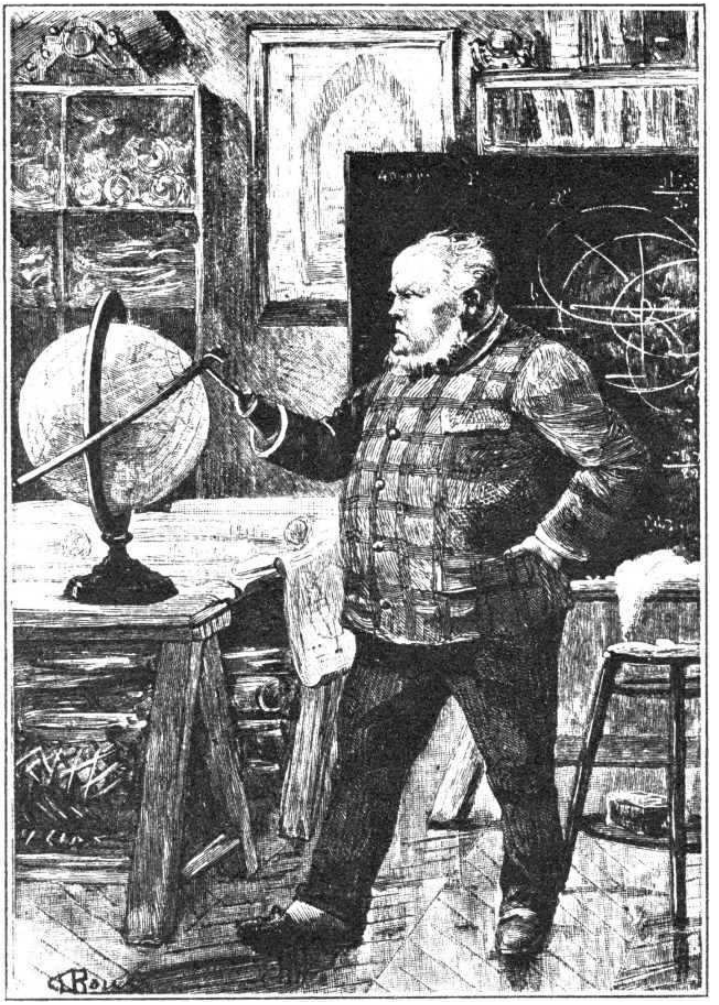

Paní Evangeliím Scorbittová

mamutího dalekohledu si umínil, že se bude snažit sledovat své přátele, kteří brázdí vesmír ve vzdušném korábu.

Ty odvážné cestovatele bylo docela dobře možno považovat za jednou provždy ztracené. Vyskytla se i oprávněná obava, že střela, udržovaná přitažlivostí Měsíce na nové dráze, bude donucena věčně kroužit kolem

noční hvězdy jako její vlastní družice. Ale kdež! Jakoby zásahem Prozřetelnosti se střela vychýlila ze své dráhy a Měsíc jen obletěla, místo aby na něm přistála; pak se postupně zrychlujícím pádem vracela k naší

J. T. Mastom

zeměkouli rychlostí, která ve chvíli, kdy střelu pohltily hlubiny oceánu, dosáhla padesáti sedmi tisíc šesti set mil za hodinu.

Naštěstí tichomořské vodní spousty zmírnily pád, jehož svědkem byla americká fregata *Susquehanna*. Okamžitě o tom podala zprávu J. T. Mastonovi. A tajemník Dělostřeleckého klubu všeho nechal a opustil

hvězdárnu na Long's Peaku, aby se mohl zúčastnit záchranných prací. V úseku, kde střela spadla, pátrali potápěči a dobrák J. T. Maston si neváhal obléci skafandr a hledat své přátele pod vodou.

A přece nebylo třeba se tolik namáhat. Hliníková střela, která vytlačila více vody, než sama vážila, vystoupila k hladině Tichého oceánu, kam se předtím s takovou elegancí ponořila. A tak nalezli předsedu Barbicana, kapitána Nicholla a Michela Ardana na hladině; hráli zrovna ve svém plujícím vězení domino.

Ale vraťme se k J. T. Mastonovi. Nutno poznamenat, že ho účast na tomto neobyčejném dobrodružství učinila velice populárním.

J. T. Maston nebyl rozhodně žádný velký krasavec, měl, jak víme, „vyspravenou" lebku a protézu s kovovým hákem místo prstů na pravé ruce. Nebyl už také žádný mladík, neboť v okamžiku, kdy začíná naše vypravování, měl již za sebou osmapadesátku. Ale pro svou zvláštní povahu, bystrost ducha, jiskrný pohled a zápal, který vnášel do každé činnosti, stal se ideálem paní Evangeliny Scorbittové. Ostatně jeho mozek, pečlivě ukrytý pod gutaperčovou schránou, fungoval stále bezvadně, takže Maston byl právem považován za jednoho z nejvěhlasnějších počtářů své doby.

A paní Evangelina Scorbittová – ačkoliv ji i ty nejjednodušší počty přiváděly z míry a na matematiku si tedy nikdy nepotrpěla – měla v oblibě matematiky. Považovala je za bytosti zvláštního, vyššího ražení. Uvažte sami! Vždyť to jsou hlavy, v nichž neznámá *x* chrastí jako ořechy v pytli, mozky, které se baví algebrou a jejími znaménky, ruce, které si pohrávají s trojnásobnými integrály jako žonglér se sklenkami a lahvemi, duchové, kteří rozumějí i vzorcům tohoto druhu:

$$\int\int\int \psi\,(x\,y\,z)\,dx\,dy\,dz$$

Ano! Tito učenci se jí zdáli hodni všeho obdivu a jako stvořeni k tomu, aby ženu přitahovali v přímém poměru k hmotě a v nepřímém poměru ke čtverci vzdálenosti. A právě J. T. Maston byl natolik „hmotný", aby na ni působil nepřekonatelnou přitažlivou silou, a pokud jde o vzdálenost, byla by se rovnala nule, kdyby se jednou vzali.

To ovšem, přiznejme rovnou, neustále znepokojovalo tajemníka Dělostřeleckého klubu, který nikdy nehledal štěstí v tak těsných svazcích. A k tomu paní Evangelina Scorbittová už nepatřila mezi děvčátka ani mezi mladice; bylo jí už pětačtyřicet let, měla nabarvené, na spáncích ulízané vlasy, ústa plná příliš dlouhých zubů – ani jeden jí nescházel –,

žádné ženské vnady a ještě nepůvabnou chůzi. Zkrátka vypadala jako stará panna, ačkoliv byla kdysi vdána, i když jen pár let. Ale jinak to byla skvělá žena, které by bývalo nic nechybělo z pozemských radostí, kdyby se byla mohla v baltimorských salónech představovat jako paní J. T. Mastonová.

A byla to vdova velmi zámožná, i když neměla tolik peněz jako Gouldové, Mackayové, Vanderbiltové nebo Gordon Bennetové, miliardáři, kteří by mohli dávat almužny i Rothschildovi! Nevlastnila ani tři sta miliónů jako paní Moses Carperová, ani dvě stě miliónů dolarů jako paní Stewartová, ani osmdesát miliónů dolarů jako paní Crockerová – tři vdovy k pohledání –, ani nebyla tak bohatá jako paní Hammersleyová, Helly Greenová, Maffittová, Marshallová, Para Stevensová, Minturyová a několik dalších! Přesto by se však bývala směla zúčastnit tradiční hostiny v hotelu na Páté avenue v New Yorku, kam mají přístup jen pětinásobní milionáři. Upřímně řečeno, paní Evangelina Scorbittová vládla dobrými čtyřmi milióny dolarů, čili dvaceti milióny franků; zdědila je po Johnu P. Scorbittovi, jenž zbohatl obchodem s módním zbožím a s nasoleným vepřovým masem. A šlechetná vdova by byla ráda toto jmění dala k dispozici J. T. Mastonovi, kterého by byla k tomu ještě zahrnula mnohem větším pokladem něžnosti.

Zatím na žádost J. T. Mastona paní Evangelina Scorbittová ochotně vložila několik set tisíc dolarů do podniku *Společnosti pro praktické využití severního pólu*, aniž vlastně věděla, oč jde. Byla ovšem přesvědčena, že když se ho účastní J. T. Maston, může to být jedině něco velkolepého, vznešeného, nadlidského. Minulost tajemníka Dělostřeleckého klubu jí byla zárukou pro budoucnost. Lze si snadno domyslit, že až se po dražbě z prohlášení o registraci firmy doví, že v čele správní rady Společnosti je předseda Dělostřeleckého klubu a že je Společnost zanesena pod jménem Barbicane a spol., bude v ni mít zajisté plnou důvěru. Což si od okamžiku, kdy J. T. Maston patří pod ono „a spol.“, sama negratuluje k tomu, že je její největší akcionářkou?

A tak se paní Evangelina Scorbittová stala majitelkou většiny severních území ohraničených osmdesátou čtvrtou rovnoběžkou. Nic lepšího si nemohla přát! Ale co s nimi udělá? Nebo spíše jak Společnost hodlá této nepřístupné oblasti využít?

V tom je přece jádro problému, a jestliže paní Evangelinu Scorbittovou zajímal z hlediska finančního, celý svět měl o něj zájem jako o jedinečnou zvláštnost.

Ještě než dala k dispozici své fondy organizátorům podniku, pokoušela

se tato skvělá žena – samozřejmě velmi diskrétně – vyzvědět od J. T. Mastona něco bližšího o celé věci. Ale ten nadále neochvějně zachovával velkou opatrnost. Paní Evangelina Scorbittová se brzy dozví, jak se věci mají, ale rozhodně ne dřív, než nadejde vhodná chvíle a celý svět bude ohromen zveřejněním programu nové společnosti!…

Podle jejího názoru jde bezpochyby o podnik, který, jak řekl Jean Jacques Rousseau, „neměl v minulosti obdoby a nebude mít následovníků“, o akci, která daleko zastíní pokus členů Dělostřeleckého klubu o navázání přímého spojení se satelitem Země.

Když na J. T. Mastona naléhala, kladl jí na pootevřené rty pravou ruku a stále jí opakoval:

„Mějte jen strpení, milá paní Scorbittová!“

A jestliže paní Evangelina Scorbittová měla strpení už napřed, jak nesmírnou radost bude mít potom, až jí temperamentní tajemník přičte za zásluhu vítězství Spojených států amerických a porážku severní Evropy.

„A nemohla bych se to teď už konečně dozvědět?“ tázala se vynikajícího počtáře s úsměvem.

„Brzy se to dozvíte,“ odpověděl J. T. Maston a mocně, po americku, potřásl rukou své obchodní společnice.

A toto gesto okamžitě zaplašilo netrpělivost paní Evangeliny Scorbittové.

Za několik dní se Starý a Nový svět neméně otřásl – a to ještě nemluvíme o otřesu, který je čekal v budoucnosti –, když se rozšířila zpráva o naprosto nesmyslném plánu, který chtěla *Společnost pro praktické využití severního pólu* uskutečnit vypsáním veřejné půjčky.

Společnost opravdu získala tuto část polárních končin s úmyslem, že jí průmyslově využije, totiž jejích ložisek kamenného uhlí.

KAPITOLA PÁTÁ,

o tom, zda se dá předpokládat, že jsou v blízkosti severního pólu ložiska kamenného uhlí

To byla první otázka, která napadla lidi obdařené jakous takous logikou.

„Proč by vlastně měla být v okolí pólu ložiska kamenného uhlí?“ říkali jedni.

„A proč by tam neměla být?“ odpovídali druzí.

Je přece známo, že se uhlí vyskytuje na různých místech zemské kůry. V některých částech Evropy je ho veliké množství. I obě Ameriky mají uhlí hodně, z toho snad nejvíce Spojené státy. Ostatně uhelná ložiska jsou i v Africe, v Asii a v Oceánii.

S důkladnějším průzkumem jednotlivých oblastí na zeměkouli objevují se nová ložiska ve všech geologických dobách, antracit v prvohorách, kamenné uhlí v mladším karbonu a permu, hnědé uhlí a lignit v druhohorách a v třetihorách. Zásoby nerostného paliva vystačí až do dob, které se dají vyjádřit stovkami let.

Světová těžba uhlí dosahuje ročně čtyři sta miliónů tun a z toho jenom Anglie těží sto šedesát miliónů tun. Jenže spotřeba uhlí neustále stoupá s rostoucími potřebami průmyslu. Třebaže páru nahrazuje jako hybná síla elektřina, spotřebuje se na její výrobu právě takové množství uhlí. Průmysl „žije“ jen z uhlí, nic jiného nežádá. Je to zkrátka „uhložravé“ zvíře a musíme je pořád krmit.

A pak uhlí není jen palivo, ale i surovina, z níž věda nyní získává spoustu hlavních i vedlejších produktů k nejrůznějším účelům. Po zpracování v laboratorních tyglících jím můžeme barvit, sladit, parfumovat, rozpouštět, čistit, topit, svítit, ba dokonce se jím můžeme i zdobit – diamanty vyrobenými z uhlí. Je stejně užitečné jako železo, ba v mnohém ještě užitečnější.

Pokud jde o železo, není naštěstí obava, že by se jeho zásoby někdy vyčerpaly; skládá se z něho přece nitro zeměkoule!

Ano, nitro Země musíme ve skutečnosti považovat za spoustu více méně karburovaného roztaveného železa. Tato hmota je pokryta tuhotekutými křemičitany, jakousi vrstvou pěny, a na ní jsou pak pevné horniny a voda. Ostatní kovy, stejně jako voda a kámen, podílejí se jen

velice nepatrnou částí na složení naší zeměkoule.

Vystačí-li nám zásoby železa na věky věkův, s uhlím už je to daleko horší. Prozíraví lidé, kteří myslí na budoucnost lidstva, třebas až na dobu za několik století, musí tedy vyhledávat uhelná ložiska všude, kde je starostlivá příroda v různých geologických dobách vytvořila.

„Správně!“ odpovídali odpůrci.

A ve Spojených státech jako všude jinde se najdou i lidé, kteří ze závisti nebo z nenávisti rádi všechno haní, nepočítaje v to ty, kdož stále něco namítají, jen aby namítali.

„Správně!“ říkali tito odpůrci. „Ale proč by mělo být na severním pólu uhlí?“

„Proč?“ odpovídali stoupenci předsedy Barbicana. „Protože velmi pravděpodobně v době geologického tvoření Země byl objem Slunce podle teorie pana Blandeta tak veliký, že mezi teplotou na rovníku a na pólech nebylo skoro rozdílu. Tehdy, dávno předtím, než se objevil člověk, a dokud byla naše planeta vystavena neustálému teplu a vlhku, byly severní končiny zeměkoule pokryty rozlehlými lesy.“

Tohle se tvrdilo hned zábavně, hned zase s vědeckou vážností v tisíci nejrůznějších článcích v novinách, časopisech i magazínech, oddaných Společnosti. A tyto pralesy, zanesené náplavy v době obrovských přeměn, které otřásaly zeměkoulí, dříve než nabyla své konečné podoby, se zaručeně působením času, vody a vnitřního tepla změnily v uhelná ložiska. Dá se tedy zcela přijmout domněnka, že v polárních končinách jsou bohatá kamenouhelná ložiska, která jen čekají na horníkův krumpáč.

Navíc tu existovala jistá nepopiratelná fakta, jimiž ani praktikové, kteří rozhodně nechtějí budovat na nějakých pravděpodobnostech, nemohli nijak otřást, protože plně opravňovala k hledání různých druhů uhlí na povrchu polárních končin.

O tom se právě za několik dní bavil major Donellan se svým tajemníkem v nejtemnějším koutě krčmy U dvou kamarádů.

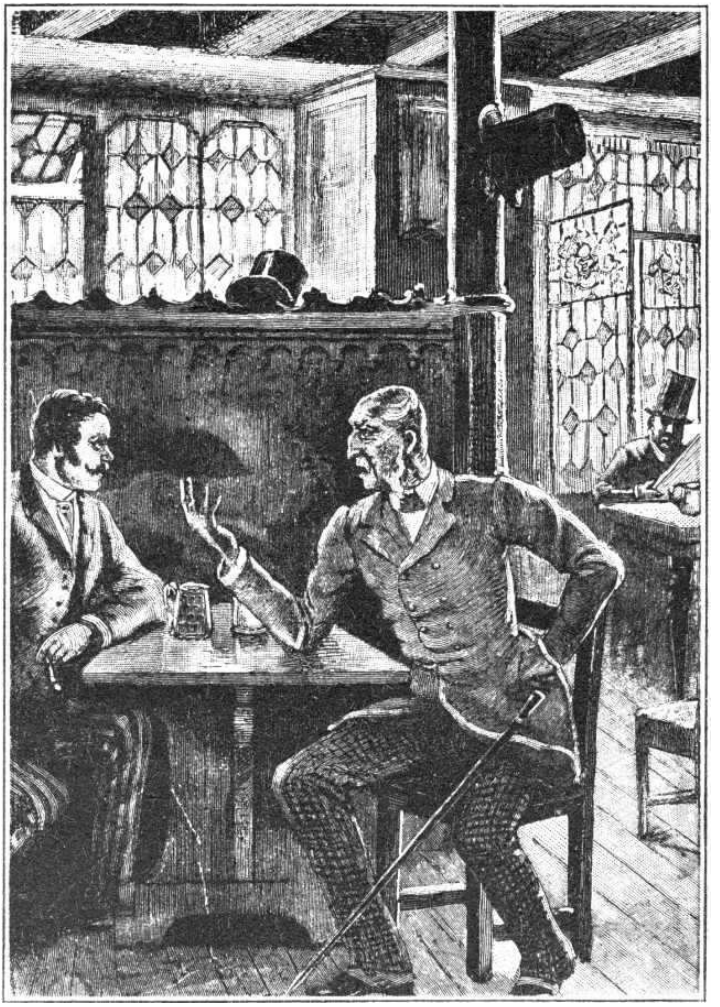
„Hm, ať visím, že by ten zatracený Barbicane měl pravdu?“ pravil Dean Toodrink.

„Je to docela možné,“ odpověděl major Donellan, „já bych dokonce řekl, že to je jisté.“

„Ale pak by se těžbou v těch polárních krajích daly vydělat pěkné peníze!“

„To určitě,“ řekl na to major. „I když má Severní Amerika rozsáhlá ložiska nerostných paliv a i když se stále nacházejí ložiska nová, není pochyb o tom, že se jich dá ještě hodně objevit, milý pane Toodrinku. A

arktická oblast je jakýmsi prodloužením americké pevniny. Je podobně utvářena a má i podobný vzhled. Zejména Grónsko je jasným pokračováním Nového světa a je jisté, že patří k Americe…“

Major Donellan se svým tajemníkem Deanem Toodrinkem

„Jako hlava k tělu koně, vždyť se mu stejně podobá,“ poznamenal tajemník majora Donellana.

„A k tomu ještě profesor Nordenskjöld při svých výzkumech zjistil na grónském území usazeniny tvořené pískovci a břidlicemi, proloženými lignitem, které obsahují značné množství zkamenělých rostlin,“ dodal

major. „A Dán Stoenstrup jen v oblasti ostrova Disko našel jedenasedmdesát ložisek s četnými otisky rostlin, což jsou přece neklamné stopy bujné vegetace, která se kdysi vě velkém množství vyskytovala kolem pólu.“

„A co výš?“ zeptal se Dean Toodrink.

„Výše nebo dále na sever,“ odpověděl major, „jsou ložiska prokazatelně zjištěna a zdá se, že tam stačí jen se pro ně shýbnout a sebrat je. A jestli se uhlí vyskytuje v těch krajích tak hojně na povrchu, dá se z toho téměř s jistotou usuzovat, že jeho ložiska sahají až do hlubin zemské kůry.“

Major Donellan měl pravdu. A protože se důkladně vyznal v geologickém složení polárních končin, nerozčilovala snad žádného Angličana tato fakta tolik jako právě jeho. A byl by možná ještě dlouho hovořil na toto téma, kdyby si byl nevšiml, že denní hosté krčmy natahují uši. Proto s Deanem Toodrinkem usoudili, že bude rozumnější, když věc podrží v tajnosti. Ale Toodrink si neodpustil ještě tuto poznámku:

„Nepřekvapuje vás, majore, jedna věc?“

„A co?“

„Že v tomhle podniku, kde by člověk nejspíš čekal inženýry nebo mořeplavce, protože přece jde o polární oblast a její kamenouhelná ložiska, mají hlavní slovo dělostřelci?“

„No to máte pravdu,“ odpověděl major, „to vlastně opravdu člověka překvapí!“

Zatím se každého rána noviny k tomuto námětu vracely.

„Ložiska? Ale jaká?“ ptaly se *Pall Mall Gazette* v bojovných článcích, inspirovaných anglickým velkoobchodem, jenž měl spadeno především na důvody *Společnosti pro praktické využití severního pólu.*

„Ptáte se jaká?“ odpovídali redaktoři charlestonských *Daily News,* horliví stoupenci předsedy Barbicana. „Nu, především ta, jež objevil kapitán Nares v letech 1875-1876 na hranici osmdesátého druhého stupně severní zeměpisné šířky zároveň s vrstvami, které svědčí o výskytu rostlinstva z mladších třetihor, bohatého na topoly, buky, kaliny, lísky a jehličiny.“

„A pak v letech 1881-1884,“ dodával redaktor zpráv z vědeckého světa v časopise *New York Witness,* „při výpravě poručíka Greelyho do zátoky lady Franklinové objevili naši krajané nedaleko Fort Conger v malé zátoce Watercourse vrstvu uhlí. A doktor Pavy tedy právem tvrdil, že i v těchto krajinách jsou kamenouhelná ložiska, jež prozíravá příroda pravděpodobně předurčila k tomu, aby jednoho dne bojovala s chladem

těchto pustých končin.“

Je pochopitelné, že na tak průkazná fakta, podepřená autoritou smělých amerických objevitelů, nedovedli odpůrci předsedy Barbicana odpovědět. A tak ti, kdo říkali: „Proč by tam měla být ložiska?“, začínali kapitulovat před těmi, kdo prohlašovali: „A proč by tam neměla být?“ Ano, jsou tam a pravděpodobně ve velkém množství. Půda kolem pólu obsahuje spousty drahocenného paliva, které se skrývá v útrobách těchto končin přesně tam, kde kdysi rostla bujná vegetace.

Jestliže o existenci ložisek v nitru arktických končin nebylo žádných pochyb, a pomlouvači proto neměli důvodu k útokům v této věci, vynahrazovali si to tím, že začali otázku zkoumat z jiného hlediska.

„Budiž!“ prohlásil jednoho dne major Donellan při diskusi, kterou vyvolal přímo v sále Dělostřeleckého klubu a při níž osobně napadl předsedu Barbicana. „Budiž! Připouštím, dokonce to začnu tvrdit. V oblasti, kterou získala vaše společnost, jsou uhelná ložiska. Ale jděte si je dobývat!…“

„To taky uděláme,“ klidně odvětil Impey Barbicane.

„Vy tedy překročíte osmdesátou čtvrtou rovnoběžku, za niž se ještě žádný badatel nedostal?“

„Překročíme!“

„A dojdete až k pólu?“

„Dojdeme!“

A když i ti nejzatvrzelejší odpůrci slyšeli předsedu Dělostřeleckého klubu odpovídat tak chladnokrevně a sebejistě, když viděli, že hájí svůj názor tak otevřeně a jasně, zakolísali. Cítili, že mají co dělat s člověkem, který nic neztratil ze svých někdejších vlastností, že je stejně klidný, chladnokrevný, nesmírně vážný a soustředěný, přesný jako hodiny, že má sice rád dobrodružství, ale i v nejodvážnějších podnicích si počíná naprosto prakticky…

Ti, kdo přišli do styku s tímto ctihodným, ale velmi temperamentním džentlmenem, mohou nejlépe dosvědčit, že major Donellan měl obrovskou chuť zardousit svého odpůrce. Jenže předseda Barbicane byl duševně i tělesně zdatný, „měl veliký ponor“, abychom užili Napoleonovy metafory, a proto dovedl plout proti proudu. A to jeho nepřátelé, sokové i závistivci věděli až příliš dobře!

Protože však nelze zabránit tomu, aby škodolibí vtipálkové hýřili špatnými vtipy, rozpoutala se proti Společnosti nová kampaň touto cestou. Předsedovi Dělostřeleckého klubu se přičítaly nejsměšnější plány. K tomu se připojili karikaturisté především v Evropě, a zejména ve

Spojeném království, které nemohlo přenést přes srdce neúspěch v bitvě, v níž dolary zvítězily nad librami šterlinků.

A ten Yankee tvrdí, že pronikne až k severnímu pólu! Stane prý tam, kam ještě lidská noha nikdy nevkročila! Vztyčí prý vlajku Spojených států na jediném bodě zeměkoule, který zůstává věčně nehybný, zatímco ostatní jsou unášeny každodenním pohybem!

Teď měli karikaturisté volné pole.

Ve výkladech hlavních knihkupectví i v kioscích ve velkých evropských městech, stejně jako v důležitých střediscích Unie – této po výtce svobodné země – se objevily náčrtky a kresby, ukazující, jak předseda Barbicane hledá nejnemožnější prostředky, aby se dostal k pólu.

Na jednom obrázku odvážný Američan a všichni členové Dělostřeleckého klubu, ozbrojení motykami, kopou ve spoustách ledu nakupených od prvních ledových polí až k devadesátému stupni severní šířky podmořský tunel, který má vyústit na samém konci osy.

Na jiném se Impey Barbicane s J. T. Mastonem – ten je jako živý – a s kapitánem Nichollem snášejí v balónu na ono tak vytoužené místo a po zoufalém pokusu získávají všichni tři za cenu tisíce nebezpečí kousek uhlí… vážící půl libry. To je to celé slavné ložisko polárních končin.

V jednom čísle anglického časopisu *Punch* vyšla karikatura J. T. Mastona, jenž byl terčem vtipů stejně jako jeho představený. Tajemník Dělostřeleckého klubu je přitahován magnetickým pólem, ale kovový hák, který má místo ruky, jej pevně poutá k zemi.

Dodejme k tomu, že slavný počtář byl příliš temperamentní, aby bral na lehkou váhu vtip útočící na jeho tělesnou vadu. Nesmírně se ho to dotklo a paní Evangelina Scorbittová, jak si dovedete snadno představit, s ním upřímně sdílela jeho oprávněné rozhořčení.

Jiná kresba – v bruselské *Lanterne magique* – představovala Impeye Barbicana a členy správní rady Společnosti při práci uprostřed plamenů jako mloky, kterých se oheň nedotkne. Aby rozpustili trvale zamrzlé moře, napadlo je, že rozlijí po celé hladině líh a pak ho zapálí, čímž se z polární pánve stane obrovská mísa punče. A na základě slovní hříčky, kterou skýtá anglické slovo *punch* (= Kašpárek), belgický karikaturista zašel ve své neúctě tak daleko, že znázornil předsedu Dělostřeleckého klubu jako směšného Kašpárka.

Ale ze všech uveřejněných karikatur měla největší úspěch ta, kterou přinesl francouzský časopis *Charivari s* šifrou kreslíře Stopa. V pohodlně zařízeném a vyčalouněném žaludku velryby sedí u stolku Impey Barbicane a J. T. Maston, hrají šachy a čekají, až doplují do nějakého

přístavu. Noví Jonášové, předseda a jeho tajemník, se totiž nerozpakovali dát se spolknout obrovským mořským savcem a tímto novým dopravním prostředkem propluli pod ledovými krami a chtějí dorazit k nepřístupnému pólu zeměkoule.

Flegmatický ředitel nové společnosti se v zásadě nijak nevzrušoval tímto šíleným řáděním per a tužek. Nechal lidi, ať si mluví, zpívají, parodují a karikují podle libosti. A věnoval se dále stejně horlivě svému dílu.

Společnost pro praktické využití severního pólu, která získala od americké vlády souhlas k průmyslovému využití polárních končin, vypsala hned po rozhodnutí správní rady veřejnou půjčku na patnáct miliónů dolarů. Akcie znějící na sto dolarů měly být splaceny najednou. A víte, že firma Barbicane a spol. měla takovou důvěru, že se upisovatelé jen hrnuli? Nutno však říci, že téměř všichni byli z osmatřiceti států Unie.

„Tím lépe!“ volali stoupenci *Společnosti pro praktické využití severního pólu.* „Bude to aspoň čistě americký podnik!“

Zkrátka a dobře, jméno Barbicane a spol. bylo dobrou zárukou: spekulanti neochvějně věřili, že Společnost dodrží své sliby, a byli tak pevně přesvědčeni o existenci ložisek kamenného uhlí kolem severního pólu, která bude možno těžit, že bylo upsáno třikrát tolik, než nová společnost potřebovala.

Opisy musely být tedy ze dvou třetin omezeny a ke dni 16. prosince byl kapitál firmy s konečnou platností stanoven na patnáct miliónů dolarů v hotovosti, což je asi třikrát tolik, než bylo upsáno ve prospěch Dělostřeleckého klubu při významném pokusu o vyslání střely ze Země na Měsíc.

KAPITOLA ŠESTÁ,

v níž je přerušen telefonický rozhovor paní Scorbittové s J. T. Mastonem

Předseda Barbicane nejen tvrdil, že dosáhne svého cíle – a teď mu finanční zdroje, které měl k dispozici, dovolovaly dojít k němu bez překážek –, ale určitě by se byl nikdy neodvážil vypsat půjčku, kdyby si nebyl svým úspěchem naprosto jist.

Konečně odvážný, geniální muž zdolá severní pól!

Předseda Barbicane a jeho správní rada mají docela jasně a zřejmě prostředky, aby úspěšně prorazili tam, kde tolik jiných ztroskotalo. Uskuteční to, co nedokázali ani Franklin, Kane, De Long, Nares nebo Greely. Překročí osmdesátou čtvrtou rovnoběžku, zmocní se rozlehlé části zeměkoule, kterou získali v dražbě, a americkou vlajku ozdobí o další, třicátou devátou hvězdu nového, třicátého devátého státu, jejž připojí k Unii.

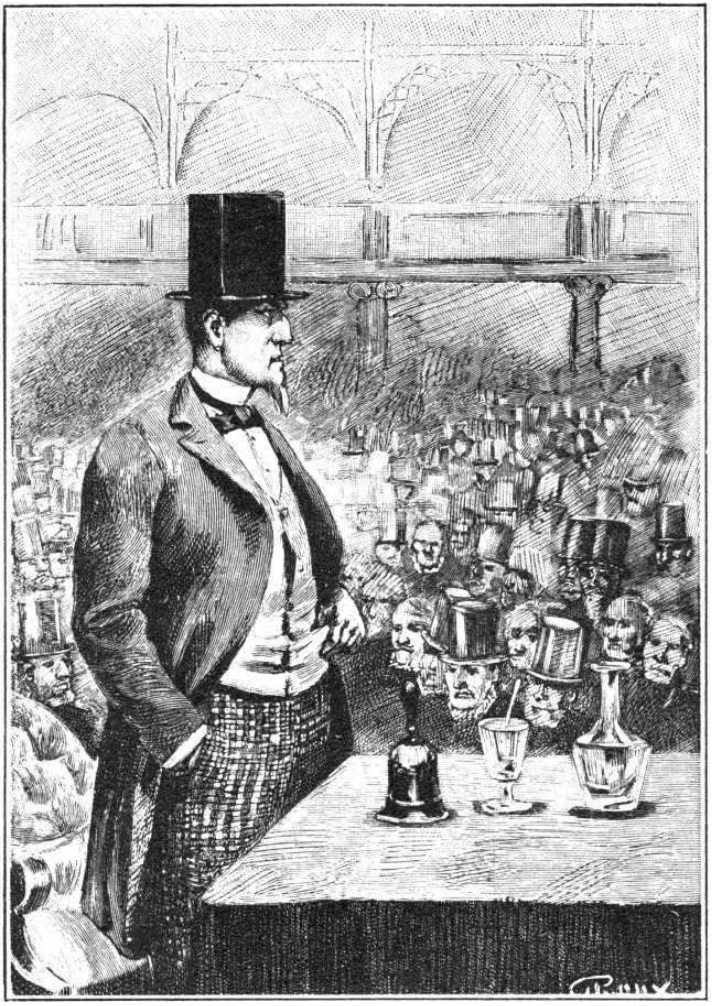
„Vždyť to jsou šarlatáni!“ neustále opakovali evropští zástupci a jejich přívrženci ve Starém světě.

A přece to byla pravda pravdoucí a ten praktický, logický a nepopiratelný prostředek, jak dobýt severního pólu, prostředek téměř dětsky prostý, vymyslil J. T. Maston. V jeho mozku, kde se nápady jenjen rojily, se zrodil návrh tohoto velkého zeměpisného díla a způsob, jak jej dovést k dobrému konci.

Nemusíme snad příliš zdůrazňovat, že tajemník Dělostřeleckého klubu byl vynikající počtář – řekli bychom „zasloužilý“, kdyby toto slovo nemělo naprosto odlišný význam, než mu lid přičítá. Řešit nejsložitější matematické problémy bylo pro něho úplnou hračkou. Byla mu k smíchu všechna úskalí, která skýtá jak věda o veličinách – algebra, tak věda o číslech – aritmetika. Museli byste ho vidět, jak obratně zachází se symboly, totiž se smluvenými značkami, jichž užívá algebra, ať už to jsou písmena abecedy, která představují různé veličiny, nebo zdvojené a zkřížené čáry udávající vztahy, které mohou existovat mezi veličinami, a početní úkony, jež se s nimi provádějí.

Ach ty koeficienty, exponenty, kořeny, indexy a jiné záludnosti matematického jazyka! Jak lehce plynuly všechny ty znaky z jeho pera, či spíše rostly pod kouskem křídy, která se míhala pod jeho železným

hákem, neboť rád pracoval u tabule! A na jejích deseti čtverečních metrech – J. T. Maston se s menší nespokojil – se věnoval své algebraické vášni. Nemyslete si, že při počítání psal nějakými drobnými číslicemi,

Předseda Dělostřeleckého klubu Barbicane

naopak! Jeho rozmáchlá ruka malovala obrovité, svérázné cifry. Jeho dvojky a trojky se kroutily jako papírové holubičky, jeho sedmičky připomínaly šibenice, kterým scházeli jen oběšenci, osmičky civěly jako nestvůrné brýle, šestky a devítky se pyšnily nesčetnými kudrlinkami.

A písmena, z nichž skládal vzorce, ať už to byla *a, b,* c ze začátku

abecedy, jimiž označoval veličiny známé nebo dané, nebo *x, y, z* z konce abecedy, jichž užíval pro veličiny neznámé nebo hledané, všechna psal tlustě, bez stínování, hlavně z, která navíc připomínala klikaté blesky. A což teprve řecká písmena, například π, λ, ω a jiná, za ta by se nemusel stydět ani Archimédes nebo Euklides!

A znaménka, která maloval bezvadnou křídou, to byl prostě div divoucí! Jeho + nenechávala nikoho na pochybách, že označují součet dvou veličin. Jeho – byla sice skromnější, ale nevypadala taky špatně. Jeho X se rýsovala jako ondřejské kříže. Pokud jde o rovnítka =, jejich přesné, stejně dlouhé čárky vskutku dokazovaly, že J. T. Maston pochází ze země, kde rovnost není pouhou frází, alespoň ne mezi lidmi bílé rasy. Stejně velkolepá byla jeho ⟨ ⟩ a ≷, která kreslil rovněž v obrovských rozměrech. A znaménko √, jež označuje odmocninu nějakého čísla nebo veličiny, to byl vrchol všeho! Když je pak ještě doplnil vodorovnou čárou na podobu

$$\sqrt{\qquad}$$

zdálo se, že tento ukazatel vybíhá až z tabule ven a hrozí celému světu, že jej zaplaví Mastonovými hrůznými rovnicemi!

Ale nemyslete si, že se matematické nadání J. T. Mastona omezovalo jen na nižší algebru. Kdepak! Ani diferenciální, integrální nebo kombinatorický počet mu nebyl neznámou pevninou a jistou rukou kreslil i proslulý integrál, znak hrozný právě svou jednoduchostí:

$$\int$$

znamenající součet nekonečného množství nekonečně malých veličin.

Stejně tak tomu bylo se znakem ∑, který vyjadřuje součet konečného množství konečných veličin, se znakem ∞, jímž matematikové označují nekonečno, a se všemi ostatními záhadnými symboly, kterých používá tento jazyk, nesrozumitelný většině smrtelníků.

Úžasný ten muž by se byl asi dokázal povznést k nejvyšším metám vysoké matematiky.

Takový byl J. T, Maston! Jeho kolegové se tedy mohli na něho úplně spolehnout, když slíbil, že vypracuje i ty nejprapodivnější výpočty, jež jim vnukly jejich odvážné mozky. Proto právě jemu Dělostřelecký klub svěřil vyřešení problému střely, kterou chtěli vyslat ze Země na Měsíc. A proto také paní Evangelina Scorbittová, opojená jeho slávou, k němu

plála obdivem hraničícím s láskou.

Ostatně tentokrát, když jde o rozřešení problému, jak dobýt severního pólu, nebude muset J. T. Maston vzlétnout do nadoblačných výšin analýzy. Má-li umožnit novým nájemcům polárních končin, aby jich mohli průmyslově využívat, tajemník Dělostřeleckého klubu bude musit vyřešit pouze problém z oboru mechaniky, bezpochyby složitý, jenž si vyžádá možná nové důmyslné vzorce, ale který Maston zajisté zvládne.

Ano! Kolegové mohou J. T. Mastonovi zcela důvěřovat, třebaže sebemenší chybička by je mohla připravit o milióny. Vždyť od dob, kdy se jeho dětská hlava cvičila v prvních matematických úkonech, ani jednou se nezmýlil – ani o tisícinu mikronu* –, když šlo o výpočet nějaké délky. Kdyby se byl zmýlil třeba jen v dvacátém místě za desetinnou čárkou, nebyl by váhal a prostřelil by si svou „gutapercovou lebku“ kulkou.

Tuto obdivuhodnou schopnost J. T. Mastona jsme museli zdůraznit. To jsme již učinili a teď vám ho ukážeme při práci. Nejdříve se však musíme vrátit o několik týdnů zpět.

Asi měsíc před zveřejněním dokumentu adresovaného obyvatelům Starého i Nového světa vzal si J. T. Maston za úkol, že převede do mluvy čísel body svého návrhu, o jehož obdivuhodných důsledcích přesvědčil kolegy.

Již po dlouhá léta bydlel J. T. Maston v jedné z nejklidnějších baltimorských ulic, ve Franklin Street č. 179, daleko od obchodního světa, jemuž vůbec nerozuměl, daleko od hlučného davu, který ho odpuzoval.

Měl tam skromný domek, známý pod jménem U dělostřelce, a celým jeho jměním byla důstojnická penze a plat tajemníka Dělostřeleckého klubu. Žil sám se svým věrným černochem Fire-Firem – Pal-Palem –, což byla přezdívka hodná sluhy dělostřelce. Pal-Pal byl však v jedné osobě sluhou, komorníkem i kuchařem a pečoval o svého pána zrovna tak, jako by byl pečoval o své dělo.

J. T. Maston byl zarytý starý mládenec, domnívající se, že jedině svobodný stav lze na tomto pozemském světě vůbec snést. Znal slovanské přísloví: „Jedna žena utáhne na vlásku víc než čtyři páry volů!“, a měl se tedy na pozoru.

V domku U dělostřelce bydlil jen proto, že mu to dobře vyhovovalo. Stačilo by bývalo malé gesto a byl by mohl vyměnit tuto samotu za život ve dvou a své nepatrné jměníčko za milióny. Nebylo o tom pochyb; paní

* *Běžná míra v optice, rovnající se tisícině milimetru.*

Evangelina Scorbittová by byla bývala šťastna, kdyby… Ale J. T. Maston aspoň zatím by nebyl býval šťasten, kdyby… A zdálo se, že ty dvě bytosti, jakoby pro sebe stvořené – podle názoru něžné vdovy – nikdy nedospějí k tomu, aby změnily dosavadní stav.

Mastonův příbytek byl velmi prostý, s verandou v přízemí a s jedním poschodím. Dole byl salónek a malá jídelna s kuchyní a špižírnou v přístavku na zahrádce. V prvním poschodí vedla do ulice ložnice a do zahrady pracovna, kam nepronikal hluk zvenku. *Buen retiro* pro učence a mudrce, ideální ústraní, v jehož zdech se vyřešilo tolik matematických problémů a které by mu mohli závidět Newton, Laplace nebo Cauchy.

Jaký rozdíl proti rezidenci paní Evangeliny Scorbittové v bohaté čtvrti New Parku, s balkóny, s fasádou zdobenou nejpodivnějšími sochami v anglosaském slohu, napůl gotickými a napůl renesančními, s bohatě zařízenými salóny, s velkolepou halou, s chodbami vyzdobenými obrazy, mezi nimiž zaujímala přední místo díla francouzských mistrů, s dvojitým točitým schodištěm, s četným služebnictvem, s konírnami, s kůlnami pro vozy, se zahradou, kde byly trávníky, velké stromy i fontány, a s věží, která dominovala celému komplexu budov a na jejímž vršku se ve vánku třepetala zlatomodrá vlajka Scorbittů!

Tři míle, ano, přinejmenším tři dlouhé míle dělily rezidenci v New Parku od domku U dělostřelce. Ale obě obydlí spojovala zvláštní telefonní linka a na pouhé „haló! haló!“ navazovalo se spojení mezi Mastonovým příbytkem a palácem paní Scorbittové. A tak když se nemohli oba vzájemně vidět, mohli se alespoň slyšet. Nikoho snad nepřekvapí, že paní Evangelina Scorbittová volala k aparátu častěji J. T. Mastona než J. T. Maston ji. A tu pokaždé počtář rozmrzele zanechal své práce, vyslechl přátelské pozdravení, odpověděl na ně zabručením, jehož poněkud nezdvořilý tón elektrický proud, doufejme, trochu zmírnil, a vracel se zas k svým výpočtům.

Po poslední velmi dlouhé poradě se 3. října J. T. Maston rozloučil se svými kolegy a hodlal se dát do práce – jedné z nejdůležitějších, kterou slíbil vykonat. Šlo o vypočtení mechanických postupů, které umožní přístup k severnímu pólu a průmyslové využití ložisek skrytých pod ledem.

J. T. Maston odhadoval, že mu postačí asi týden na tento tajuplný, opravdu složitý a náročný úkol, vyžadující řešení různých rovnic z mechaniky, trojrozměrné analytické geometrie, sférické geometrie a trigonometrie.

Aby nebyl ničím vyrušován, bylo dohodnuto, že tajemníka

Dělostřeleckého klubu nebude nikdo v jeho bytě navštěvovat a vytrhovat z práce. Paní Evangelinu Scorbittovou to bude velmi mrzet, ale bude se s tím muset smířit. A tak zároveň s předsedou Barbicanem, kapitánem Nichollem a jejich kolegy, veselým Bilsbym, plukovníkem Bloomsberrym a Tomem Hunterem s dřevěnýma nohama, přišla jednoho odpoledne navštívit J. T. Mastona.

„Určitě se vám to podaří, milý Mastone," řekla mu při loučení.

„Ale hlavně neudělejte nějakou chybu!" dodal s úsměvem předseda Barbicane.

„On – a chybu!…" zvolala paní Evangelina Scorbittová.

„Nebo alespoň ne víc chyb, než jich udělal sám pánbůh, když vytvářel zákony nebeské mechaniky!" odpověděl skromně tajemník Dělostřeleckého klubu.

Pak se s počtářem rozloučili, jedni stiskem ruky, druzí několika povzdechy, přáním úspěchu a radou, aby nepřepínal své síly. Dveře domku se zavřely a Pal-Pal dostal rozkaz, že nesmí nikomu otevřít – ani kdyby to byl sám president Spojených států amerických.

První dva dny své odloučenosti od světa J. T. Maston jen přemýšlel o problému, který mu členové Dělostřeleckého klubu svěřili, a ani se nedotkl křídy. Znovu si přečetl několik prací o základních věcech, o Zemi, jejím složení, specifické váze, objemu, tvaru, jejím rotačním pohybu kolem osy a translačním pohybu při oběhu kolem Slunce, zkrátka o údajích, z nichž při výpočtech bude vycházet.

Nebude snad na škodu, když čtenáře s nimi seznámíme.

Tvar Země: rotační elipsoid, jehož delší poloosa měří 6 377 398 metrů, kratší 6 356 080 metrů. To znamená, že mezi oběma poloosami je následkem zploštění našeho sféroidu na pólech rozdíl 21 318 metrů, tj. 21 kilometrů.

Obvod Země na rovníku: 40 070 kilometrů.

Povrch Země podle přibližného odhadu: 510 miliónů čtverečních kilometrů.

Objem Země: asi 1 083 miliardy kilometrů krychlových.

Specifická váha Země: přibližně pětinásobek specifické váhy vody, tj. trochu větší, než je specifická váha barytu, téměř stejná jako specifická váha jódu – totiž průměrně 5 480 kilogramů na jeden krychlový metr Země, kdybychom ji vážili postupně po kusech tahaných na povrch. Toto číslo odvodil Cavendish pomocí vah vynalezených a sestrojených Mitchellem; po opravách Bailyho vychází přesnější číslo 5 670 kilogramů. Wilsing, Cornu, Baille a jiní tato měření později opakovali.

Doba oběhu Země kolem Slunce: 365 a čtvrt dne, což je takzvaný sluneční rok, nebo přesněji 365 dní, 6 hodin, 9 minut, 10,37 vteřiny. Z toho vyplývá rychlost našeho sféroidu 30 400 metrů za jednu vteřinu.

Pak do rohu tabule napsal číslo

Body na rovníku se při otáčení Země kolem osy pohybují rychlostí 436 metrů za vteřinu.

Jednotky, jež bral J. T. Maston při svých výpočtech za základ pro měření délek, sil, času a úhlů: metr, kilogram, vteřina a středový úhel, který vytíná v jakékoli kružnici oblouk rovnající se poloměru.

Dne 5. října k páté hodině odpoledne – když jde o tak památné dílo, musíme přece udat dobu přesně – J. T. Maston se po zralé úvaze pustil do písemných výpočtů. A začal tím nejdůležitějším, totiž číslem udávajícím obvod Země na jedné z jejích velkých kružnic, totiž na rovníku.

V jednom rohu pracovny stála na podstavci z leštěného dubu tabule, dobře osvětlená oknem vedoucím do zahrady. Na prkénku pod ní byly přichystány malé kousky křídy a po levé ruce počtářově byla houba na mazání. Pravou rukou, či spíše, hákem, rýsoval obrazce, vzorce a číslice.

J. T. Maston nejprve neobyčejně dovedně nakreslil kružnici, která znázorňovala zemský sféroid. Na místě rovníku bylo zakřivení zeměkoule vyznačeno plnou čárou, aby se odlišila přední, viditelná část, a pak tečkované část zadní, neviditelná, aby dobře vynikla plastičnost kulového obrazce. Osu vystupující z obou pólů, znázorněnou kolmicí k rovině rovníku, označil písmeny S a J.

Pak do pravého rohu tabule napsal číslo vyjadřující v metrech obvod Země:

40 000 000

A teď už se chtěl J. T. Maston pustit do výpočtů.

Byl svou prací tak zaujat, že si ani nevšiml, jak se obloha během odpoledne značně změnila. Už hodinu se připravovala velká bouře, jež působí na všechny živé tvory. Nad městem pluly těžké sivé mraky jako bělavé vločky nakupené na matně šedém pozadí. V prostorách mezi nebem a zemí se ozývalo vzdálené dunění. A ovzduším, nabitým na nejvyšší míru elektřinou, už projelo pár blesků.

J. T. Maston, čím dál tím víc zabraný do svého díla, nic neviděl a nic neslyšel.

Náhle bylo ticho V pracovně přerušeno rychlým drnčením elektrického zvonku.

„No vida,“ zvolal J. T. Maston. „Když mě lidé neotravují návštěvami, tak aspoň telefonem!… To je pěkný vynález pro člověka, který chce mít klid!… Budu muset přerušit proud po celou dobu, co budu pracovat!“

Přistoupil k aparátu a zeptal se:

„Co mi chcete?“

„Na několik okamžiků se s vámi spojit,“ odpověděl ženský hlas.

„A kdo tam?…“

„Vy jste mě nepoznal, milý pane Mastone? To jsem přece já… paní Scorbittová!“

„Paní Scorbittová!… Nenechá mě ani chvilku v klidu!“

Ale tato poslední slova – pramálo lichotivá pro půvabnou vdovu – z opatrnosti zašeptal dál od aparátu, aby je nebylo slyšet na druhém konci.

„Vy jste mě nepoznal, milý pane Mastone?“

Pak si J. T. Maston uvědomil, že musí stůj co stůj říci aspoň jednu zdvořilou větu, a pokračoval:

„Á! To jste vy, paní Scorbittová?“

„Ano, milý pane Mastone!“

„A co mi chcete, prosím?“

„Chci vás upozornit, že se co nejdříve nad městem strhne strašná bouře!“

„No dobrá, ale já jí nemohu zabránit…“

„Jistěže ne, já jsem se vás jen chtěla zeptat, jestli jste si zavřel okna…“

Paní Evangelina Scorbittová ještě tuto větu nedořekla, a už se ozvala strašlivá hromová rána. Jako kdyby se trhal nekonečně dlouhý kus hedvábí. V sousedství Mastonova domku udeřil blesk a fluidum svedené telefonním drátem zaplavilo pracovnu počtáře silou vpravdě elektrickou.

J. T. Maston, skloněn nad telefonním přístrojem, dostal nejkrásnější elektrický políček, jaký kdy dopadl na tvář učence. Pak jiskra projela jeho železnou rukou a Maston byl sražen k zemi jako kuželka. Přitom vrazil do tabule, která se převrhla do kouta pracovny. Nato si blesk našel cestu oknem ven a okapovou rourou sjel do země.

Napůl omráčený J. T. Maston – a jak by také nebyl! – se zvedl, ohmatal si jednotlivé části těla a ujistil se, že není zraněn. Pak se svou vrozenou chladnokrevností, jak se slušelo na bývalého zaměřovače mamutího děla Columbiad, dal všechno v pracovně do pořádku, postavil stojan, umístil na něj tabuli, sebral kousky křídy rozházené po koberci a hodlal pokračovat v práci, kterou tak neočekávaně přerušil.

Ale vtom si všiml, že jak spadla tabule, smazal se částečně nápis v jejím pravém rohu, označující v metrech obvod Země na rovníku. Začal jej doplňovat, když tu se opět silně rozdrnčel zvonek.

„Už zase!“ zvolal J. T. Maston a přistoupil k přístroji.

„Kdo tam?…“ zeptal se.

„Paní Scorbittová.“

„A co mi chcete, paní Scorbittová?“

„Chci se vás zeptat, jestli ten strašlivý hrom neudeřil do vašeho domku?“

„S největší pravděpodobností ano.“

„Ach, bože!… Blesk…“

„Uklidněte se, paní Scorbittová!“

„Nestalo se vám nic, milý pane Mastone?“

„Ne, ne.“

„Jste si jist, že se vám nic nestalo?…“

„Jsem. A vaše přátelské city mě vskutku dojímají,“ považoval za nutné galantně odvětit J. T. Maston.

„Dobrou noc, milý Mastone!“

„Dobrou noc, milá paní Scorbittová!“

A vraceje se k tabuli dodal:

„Ať jde k čertu, ta báječná ženská! Kdyby mě bývala v tak pitomou dobu nevolala, nebyl bych býval v nebezpečí, že mě zabije blesk!“

Tentokrát se všechno skončilo dobře. J. T. Maston už nebyl z práce vyrušen. Ostatně aby si lépe zajistil potřebný klid, přerušil elektrické spojení, a tak svůj telefon úplně vyřadil z provozu.

Na základě čísla, jež právě napsal, odvodil nejrůznější vzorce a pak nakonec definitivní vzorec, který přepsal na levou stranu tabule, když smazal všechna čísla, jichž při výpočtu použil.

A potom se pustil do nekonečné řady algebraických značek…

Za týden nato, 11. října, měl celý velkolepý mechanický výpočet hotov a s vítězoslavným výrazem v tváři jej přinesl kolegům do Dělostřeleckého klubu, kteří pochopitelně už na výsledek netrpělivě čekali.

Praktický způsob, jak dosáhnout severního pólu a využít okolních uhelných ložisek, byl matematicky vyřešen. Proto byla založena *Společnost pro praktické využití severního pólu,* které washingtonská vláda postoupila arktickou oblast pro případ, že se Společnosti podaří v dražbě tyto kraje získat. A víme, že dražba skončila vítězstvím Spojených států amerických a jak nová organizace vyzvala k účasti kapitalisty Starého i Nového světa.

KAPITOLA SEDMÁ,

v níž předseda Barbicane toho neřekne víc, než považuje za vhodné

Na 22. prosince svolala společnost Barbicane a spol. své akcionáře na valnou hromadu. Samozřejmě že se schůze měla konat v místnostech Dělostřeleckého klubu v paláci na Union Square. Ve skutečnosti by bylo samo náměstí stěží pojalo tísnící se davy akcionářů. Ale uspořádejte v této roční době veřejné shromáždění pod širým nebem, když sloupec rtuti v teploměru klesl na deset stupňů pod nulou!

Snad jste ještě nezapomněli, že rozlehlá hala baltimorského Dělostřeleckého klubu bývala obvykle vyzdobena nejrůznějšími zbraněmi, patřícími k vznešenému povolání jeho členů. Vypadalo to tu pak málem jako v dělostřeleckém muzeu. Také nábytek, židle a stoly, křesla i pohovky připomínaly svými zvláštními tvary ony vražedné zbraně, které již poslaly na onen svět tolik udatných mužů, jejichž tajným přáním bylo zemřít stářím.

Tentokrát se však muselo všechno to haraburdí odklidit. Nebude se tu přece konat shromáždění válečníků, ale mírumilovných průmyslníků, jemuž bude předsedat Impey Barbicane. Četným akcionářům, kteří se sem sjeli ze všech končin Spojených států, bylo vyhrazeno dost místa. Tísnili se v hale i v přilehlých salónech, šlapali si vzájemně na nohy, zalykali se horkem. A to se ani nezmiňujeme o nekonečné frontě lidí venku, která se táhla až doprostřed Union Square.

Členové Dělostřeleckého klubu, čelní akcionáři nové společnosti, zaujímali samozřejmě místa blízko předsednického stolu. Byli tam plukovník Bloomsberry, Tom Hunter s dřevěnýma nohama a jejich kolega veselý Bilsby a tvářili se vítězoslavně jak nikdy předtím. Paní Evangelině Scorbittové z galantnosti vyhradili pohodlné křeslo; vlastně by byla měla právo – jako majitelka největší části polárních končin – trůnit vedle předsedy Barbicana. Jinak zde bylo ještě mnoho žen z nejrůznějších vrstev městské společnosti a jejich klobouky, ozdobené krásnými květinami, cizokrajnými péry a pestrými stuhami, vnášely jas do hlučného davu tísnícího se pod zasklenou klenbou haly.

Celkem se o převážné většině akcionářů na tomto shromáždění dalo říci, že to nejsou jen přívrženci členů správní rady, ale přímo jejich osobní přátelé.

Poznamenejme však ještě něco: zvláštní místa zaujímali evropští zástupci – Švéd, Dán, Angličan, Holanďan a Rus. Účastnili se té schůze proto, že každý z nich upsal určitý počet akcií, který jej opravňoval k účasti s poradním hlasem. Kdysi se tak dokonale sjednotili před dražbou a teď byli neméně zajedno v tom, aby novou společnost co možná zesměšnili. Snadno si představíte, jak nesmírně byli zvědavi na prohlášení, které měl učinit předseda Barbicane. Nikdo nepochyboval o tom, že jeho projev osvětlí postupy, které si Společnost zvolila k dosažení severního pólu. To je přece mnohem těžší než tam potom těžit uhlí! A jestli se vyskytnou nějaké možné námitky, Erik Baldenach, Boris Charkov, Jacob Jansen a Jan Harald se nebudou rozpakovat požádat o slovo. Major Donellan, popichovaný Deanem Toodrinkem, byl pevně rozhodnut, že zažene svého soupeře Impeye Barbicana do úzkých.

Bylo osm hodin večer. Hala, salóny i nádvoří Dělostřeleckého klubu tonuly v záplavě světel z Edisonových lustrů. Od chvíle, kdy se otevřely dveře obležené veřejností, nesl se sálem neustávající šum. Ale vše ztichlo, když sluha ohlásil, že správní rada přichází.

U stolu s načernalým plyšovým přehozem, na pódiu potaženém suknem stanuli ve světle lamp předseda Barbicane, tajemník J. T. Maston a jejich kolega kapitán Nicholl. Halou se rozlehlo trojnásobné hurá, doprovázené mručením a skandováním, které bylo slyšet až do přilehlých ulic.

J. T. Maston a kapitán Nicholl obřadně usedli, jak se na slavné muže sluší.

Předseda Barbicane zůstal stát, levou ruku si vstrčil do kapsy, pravou za vestu a zahájil schůzi těmito slovy:

„Páni akcionáři a paní akcionářky,

správní rada *Společnosti pro praktické využití severního pólu* vás svolala do místností Dělostřeleckého klubu, aby vás seznámila s důležitým sdělením.

Z diskusí v novinách jste informováni o tom, že účelem naší nové společnosti je průmyslové využití uhelných ložisek kolem severního pólu, jež nám vláda Spojených států postoupila. Majitelé přinášejí získanou oblast jako vklad do našeho podniku. Kapitál, který vynesla půjčka ze dne 11. prosince, jim umožní pustit se do podniku, jehož výnos zajistí akcionářům dividendy, jaké dosud neplynuly z žádné obchodní ani

průmyslové transakce.“

Po těchto slovech přerušily řečníka na okamžik první projevy souhlasu.

„Dobře víte,“ pokračoval, „co nás přivedlo k domněnce, že v severním polárním území jsou bohatá ložiska uhlí, ba dokonce snad i zkamenělá slonovina. Dokumenty, které uveřejnil tisk celého světa, nenechávají nikoho na pochybách, že tyto uhelné pánve skutečně existují.

A kamenné uhlí je přece základem veškerého moderního průmyslu. Nemusím snad mluvit o uhlí a koksu, kterých se používá k topení a dále k výrobě páry a elektřiny, ale připomenu vám ještě, kolik různých vedlejších produktů se z něho vyrábí: například barvy, jako červeň mořenová, anilínová a karmínová, modř indigová i lakmusová, esence, jako vanilková, hořkomandlová, tužebníková, hřebíčková, silice wintergreenová, anýzová, kafrová, thymolová a heliotropinová, pikráty, kyselina salicylová, naftol, fenol, antipyrin, benzín, naftalín, kyselina pyrogalová, hydrochinon, tanin, cukerín, dehet, asfalt, smůla, mazací oleje, laky, cyankáli, kyanid, hořké kyseliny, například kyselina pikrová, atd. atd.“

Po tomto výčtu řečník vydechl jako unavený závodník, jenž se zastaví, aby nabral dechu. Pak se dlouze nadechl a pokračoval:

„Je tedy jisté, že se zásoby kamenného uhlí, této drahocenné suroviny, v dosti krátké době vyčerpají, protože se jím zbytečně plýtvá. Neuplyne ani pět století a nynější uhelné pánve budou na dně…“

„Kdepak pět, tři!“ zvolal jeden z akcionářů.

„Nebo dvě,“ odpověděl jiný.

„Řekněme tedy v době nepříliš vzdálené,“ pokračoval předseda Barbicane, „a tak musíme hledat nové uhelné pánve, jako kdyby nám uhlí mělo vystačit jen do konce devatenáctého století.“

Teď se na chvíli odmlčel, aby posluchači mohli jaksepatří zbystřit sluch, a pak začal:

„Proto tedy, páni akcionáři a paní akcionářky, povstaňte a vzhůru za mnou na pól!…“

A obecenstvo se skutečně začalo hýbat, jen vzít zavazadla, jako by jim předseda Barbicane ukázal na loď odjíždějící do polárních končin.

Ale hlasitě pronesená jedovatá poznámka majora Donellana zarazila toto první vzrušení, stejně nadšené jako neuvážené.

„Jenže než vyrazíme, rád bych věděl, jak se k pólu dostaneme. Máte snad v úmyslu tam plout po moři?“

„Ani po moři, ani po souši, ani vzduchem,“ odvětil předseda

Barbicane.

A přítomní zase usedli, hořící pochopitelnou zvědavostí.

„Všichni jistě dobře víte," ujal se opět slova řečník, „jak se lidé pokoušeli dosáhnout tohoto nepřístupného bodu zemského sféroidu. Přesto však nebude na škodu, když vám tyto pokusy stručně připomenu. Tím zároveň vzdáme zaslouženou poctu všem odvážným průkopníkům, kteří tyto výpravy, přesahující lidské síly, přežili, i těm, kdo jim padli za oběť."

Z řad posluchačů, ať už byli jakékoli národnosti, se ozvaly projevy souhlasu.

„V roce 1845," pokračoval předseda Barbicane, „Angličan sir John Franklin při třetí výpravě s loďmi *Erebus* a *Terror,* jejichž cílem bylo dostat se až k pólu, zabloudil v severních končinách a od té doby o něm už nemáme zpráv.

Roku 1854 se Američan Kane s poručíkem Mortonem vypraví pátrat po siru Johnu Franklinovi; z cesty se sice vrátí, ale bez své lodi *Advance.*

V roce 1859 objeví Angličan Mac Clintock dokument, z něhož vysvítá, že z posádky *Erebu* a *Terroru* nezůstal nikdo naživu.

Roku 1860 vypluje z Bostonu na škuneru *United States* Američan Hayes, překročí jedenaosmdesátou rovnoběžku, ale přes veškeré hrdinné úsilí svých druhů nepronikne už dále a roku 1862 se vrací.

V roce 1869 vypraví se z Bremenhavenu do severních končin dva němečtí kapitáni, Koldewey a Hegemann, na lodích *Hansa* a *Germania. Hansa* se roztříští o ledové kry a potopí se kousek pod jedenasedmdesátým stupněm severní zeměpisné šířky; posádka se zachrání na šalupách a dorazí ke grónskému pobřeží. Šťastnější *Germania* se sice vrátí do svého mateřského přístavu, ale nepodařilo se jí dostat se za sedmdesátou sedmou rovnoběžku.

Roku 1871 nalodí se v New Yorku na parník *Polaris* kapitán Hall. Po čtyřech měsících strašlivého přezimování udatný námořník podlehne útrapám. Za rok nato *Polaris* unášená ledovci se roztříští o nakupený kerný led a nepronikne ani na osmdesátý druhý stupeň severní šířky. Osmnácti mužům posádky, kteří opustili loď na rozkaz poručíka Tysona, se přece jen podaří dostat se na pevninu na ledové kře unášené proudy Severního ledového oceánu. Ale třináct mužů, kteří zůstali na *Polarisu,* se už nikdy nenajde.

V roce 1875 vyplouvá z Portsmouthu na lodích *Alerte* a *Discovery* Angličan Nares. Při této památné výpravě si posádky zbudují mezi dvaaosmdesátou a třiaosmdesátou rovnoběžkou zimní tábor a kapitán

Markham se pustí dále na sever a zastaví se pouhých sedm set čtyřicet kilometrů od severního pólu, tedy v místech, kam před ním dosud nikdo nepronikl.

V roce 1879 náš velký krajan Gordon Bennet…“

Mocné trojnásobné hurá pozdravilo jméno „velkého krajana“, ředitele *New York Heraldu.*

„… vystrojí loď *Jeanette* a svěří ji veliteli De Longovi, pocházejícímu z francouzské rodiny. *Jeanette* vypluje ze San Franciska s třiatřiceti muži posádky, propluje Beringovou úžinou, ale je sevřena ledy u ostrova Heraldu a potopí se u ostrova Bennetova, skoro na sedmdesáté sedmé rovnoběžce. Posádce zbývá dvojí možnost: zamířit k jihu na člunech, které se jim podařilo zachránit, anebo postupovat po ledových polích. Řady trosečníků následkem útrap řídnou. V říjnu zemře De Long. Mnohé z jeho druhů stihne stejný osud a jen dvanáct mužů se z této výpravy vrátí zpět do vlasti.

Konečně roku 1881 opouští Američan Greely na parníku *Proteus* newfoundlandský přístav Saint John a zřídí u zátoky lady Franklinové v Grantově zemi stanici Fort Conger, kousek za osmdesátým druhým stupněm severní zeměpisné šířky. Odtud se odvážní přezimovatelé vypraví na západ a na sever od zátoky. Poručík Lockwood a jeho přítel Brainard v květnu 1882 proniknou až k osmdesátému třetímu stupni pětatřicáté minutě severní zeměpisné šířky, tedy o několik mil dále než kapitán Markham.

A to je nejzazší bod, kterého bylo až dosud dosaženo! To je Ultima Thule, nejzazší končina polárního zeměpisu!“

Znovu se ozvalo na počest amerických objevitelů hurá, doprovázené pravidelným skandováním.

„Ale výprava skončila špatně,“ pokračoval předseda Barbicane. „*Proteus* ztroskotává. Čtyřiadvacet arktických kolonistů je vydáno napospas strašlivým útrapám. Francouzský lékař dr. Pavy a mnoho jiných smrtelně onemocní. Greely, zachráněn lodí *Thetis*, přiveze roku 1883 zpět jen šest svých druhů. I jeden z hrdinných objevitelů, poručík Lockwood, podlehne a k smutnému seznamu obětí těchto krajů přibude tak další jméno.“

Tentokrát zavládlo po slovech předsedy Barbicana uctivé ticho, neboť posluchači měli pochopení pro řečníkovo oprávněné dojetí.

Barbicane pak pokračoval chvějícím se hlasem:

„A tak tedy přes veškeré oběti, přes všechnu tu odvahu se nikdy nepodařilo překročit osmdesátou čtvrtou rovnoběžku. Můžeme dokonce

tvrdit, že dosud užívanými prostředky se to nikdy nepodaří, ať už to jsou lodi, jimiž se nedá proniknout kerným ledem, nebo vory, na nichž se nelze dostat přes ledová pole. Není v lidských silách čelit takovému nebezpečí ani snášet tak nízké teploty. Pól musíme dobýt jinými cestami!“

Posluchači se zachvěli a z toho bylo patrné, že tady je jádro věci a dlouho a toužebně očekávané tajemství.

„A jak to chcete zařídit, pane předsedo?…“ zeptal se zástupce Anglie.

„Během deseti minut se to dozvíte, majore Donellane,“ odpověděl předseda Barbicane. „A všem našim akcionářům připomínám: důvěřujte nám, vždyť organizátory podniku jsou titíž lidé, kteří se nalodili do cylindrokónické střely…“

„Cylindrokomické!“ zvolal Dean Toodrink.

„… a odvážně se pustili až k Měsíci…“

„A jak vidno, vrátili se!“ dodal tajemník majora Donellana, jehož jizlivé poznámky vyvolávaly bouře protestu.

Ale předseda Barbicane jen pokrčil rameny a pevným hlasem pokračoval:

„Ano, dámy a pánové, během deseti minut se dozvíte, jak celá věc vypadá.“

A polohlasně opakované oh, ach! bylo odpovědí na toto sdělení.

Vypadalo to vskutku tak, jako by řečník posluchačům slíbil:

„Během deseti minut budeme na pólu!“

A pokračoval:

„Tedy především: Je polární oblast pevnina? Není to snad moře a neměl pravdu velitel Nares, když ji nazval »Paleocrystickým mořem«, to jest mořem starého ledu? Na tuto otázku odpovídám: Domníváme se, že ne.“

„Ale to přece nestačí!“ zvolal Erik Baldenach. „Nejde o to, domnívat se nebo nedomnívat, je třeba mít jistotu!“

„A tu my máme, odpovídám na tuto nakvašenou poznámku. Ano, oblast, kterou získala *Společnost pro praktické využití severního pólu* a která teď patří Spojeným státům, je pevnina, a nikoli snad vodní nádrž, a žádná evropská mocnost si na ni nemůže dělat nárok!“

V lavicích zástupců Starého světa to zašumělo.

„Co vás vede!… Tam je samá voda a tu nikdy odtamtud nedostanete!“ vykřikl Dean Toodrink.

A jeho kolegové mu hlučně přizvukovali.

„Nikoli, pane,“ živě odvětil předseda Barbicane. „Rozkládá se tam

pevnina, náhorní rovina asi jako poušť Gobi ve Střední Asii, vystupující asi tři až čtyři kilometry nad hladinu moře. To se dá docela snadno a logicky vyvodit z pozorování prováděných v sousedních zemích. Vždyť polární oblast je jen jakýmsi jejich pokračováním. A Nordenskjöld, Peary a Maaigaard přece při svých výzkumech zjistili, že povrch Grónska stále stoupá směrem k severu. A sto šedesát kilometrů směrem do vnitrozemí, měřeno od ostrova Disko, dosahuje již výšky dva tisíce tři sta metrů. Na základě těchto pozorování a různých živočišných i rostlinných pozůstatků, které se uchovaly v krunýři věčných ledů, jako jsou například kostry mastodontů, kly a zuby slonů, kmeny jehličnatých stromů, můžeme s jistotou tvrdit, že tato pevnina byla kdysi úrodnou zemí, obývanou určitě zvířaty a snad i lidmi. Zde jsou také pohřbeny husté lesy z předhistorických dob a z nich vznikla kamenouhelná ložiska, s kterými si už budeme umět poradit! Ano, kolem pólu se rozkládá pevnina, pevnina, kam nikdy lidská noha nevkročila a kde vztyčíme vlajku Spojených států amerických!“

Po těchto slovech následovala bouře potlesku.

A když už se doznívající tleskání ztrácelo v nejzazších koutech náměstí Union Square, ozval se pronikavý, nepříjemný hlas majora Donellana:

„Už uběhlo sedm minut z deseti, kdy jsme měli dorazit k pólu!…“

„Za tři minuty jsme tam,“ chladně odtušil předseda Barbicane a pokračoval:

„Ale je-li naše nová nemovitost pevninou a je-li tato pevnina vyvýšeninou, jak se právem domníváme, je přesto uzavřena věčnými ledy, pokryta ledovci a ledovými poli, takže za těchto podmínek by její průmyslové využití bylo obtížné…“

„Co obtížné – nemožné!“ řekl Jan Harald a doprovodil své tvrzení ještě důrazným gestem.

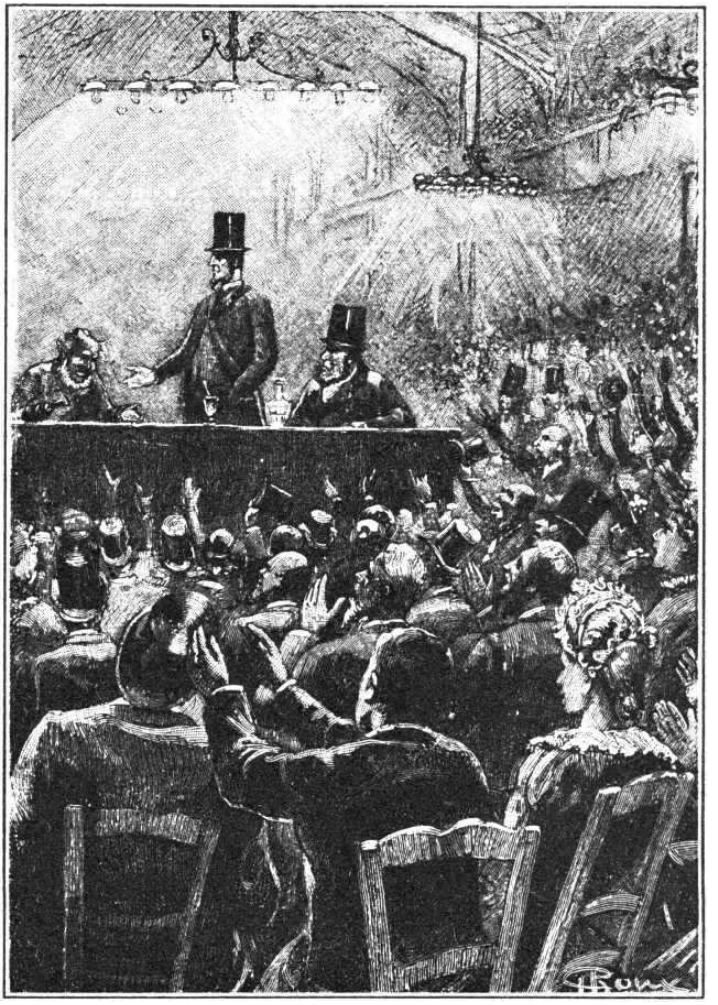
„Připouštím,“ odpověděl Impey Barbicane. „A proto také naše úsilí směřuje k tomu, abychom tuto překážku zdolali. Nejenže nebudeme potřebovat na cestu k pólu lodi nebo saně, ale naším zásahem starý i nový led roztaje jako mávnutím kouzelného proutku a nebude nás to stát ani dolar z naší kapsy, ani minutu naší práce!“

Zavládlo hrobové ticho. Teď už se blíží „rozuzlení zápletky“, jak to vtipně vystihl Dean Toodrink a pošeptal Jacobu Jansenovi.

„Pánové,“ začal zas předseda Dělostřeleckého klubu, „Archimédes žádal jen jediný opěrný bod a tvrdil, že pohne zeměkoulí. A tento bod jsme našli my!

Velkému syrakuskému geometrovi by prý byla stačila páka – a tu máme my! Můžeme tedy přemístit pól!…“

„Přemístit pól?…“ zvolal Erik Baldenach.

„Hurá!… Hurá!… Sláva… Ať žije Maston!“

„Přenést ho do Ameriky?…“ vykřikl Jan Harald.

Předseda Barbicane zřejmě ještě nechtěl prozradit podrobnosti svého plánu, neboť pokračoval takto:

„Pokud jde o ten opěrný bod…“

„Neprozraďte ho!… Neprozraďte ho!“ ozval se hrozivý hlas z

obecenstva.

„Pokud jde o tu páku…“

„Neříkejte to!… Neříkejte to!…“ volala většina přítomných.

„Neřeknu to!“ odpověděl předseda Barbicane.

Dovedeme si představit, jak byli evropští zástupci odpovědí rozhořčeni. Ale přes jejich protesty řečník ze svých plánů už nic neprozradil. Dodal pouze:

„Pokud jde o výsledky mechanické práce, která nemá obdoby v dějinách průmyslu, práce, kterou podnikneme a dovedeme k zdárnému konci s vaším finančním přispěním, o těch vás budu okamžitě informovat. Dávejte prosím pozor!“

Jako by publikum bylo nepozorné!

„Tedy především,“ prohlásil předseda Barbicane, „první podnět k našemu dílu dal jeden z našich nejučenějších, nejobětavějších a nejslavnějších kolegů. Jemu také patří čest a sláva za to, že provedl výpočty, které umožní převést tuto myšlenku z teorie do praxe. Je-li totiž těžba uhlí v polární oblasti hračkou, přemístění pólu je problémem, který může vyřešit jedině vyšší mechanika. Proto jsme se tedy obrátili na váženého tajemníka Dělostřeleckého klubu J. T. Mastona!“

„Hurá!… Hurá!… Sláva!… Ať žije Maston!“ volalo posluchačstvo, jakoby fascinováno přítomností této věhlasné a pozoruhodné osobnosti.

Ach, jak paní Evangelinu Scorbittovou dojaly tyto ovace adresované slavnému počtáři a jak přitom její srdce zaplesalo!

J. T. Maston jen skromně pokyvoval hlavou na obě strany a protézou s hákem pozdravoval nadšené publikum.

„Vážení přítomní,“ pokračoval předseda Barbicane, „již při velkém shromáždění lidu, které se konalo na oslavu příjezdu Francouze Michela Ardana do Ameriky, několik měsíců před naším startem na Měsíc…“

Tenhle Yankee o tom mluví tak prostě, jako by šlo o cestu z Baltimore do New Yorku!

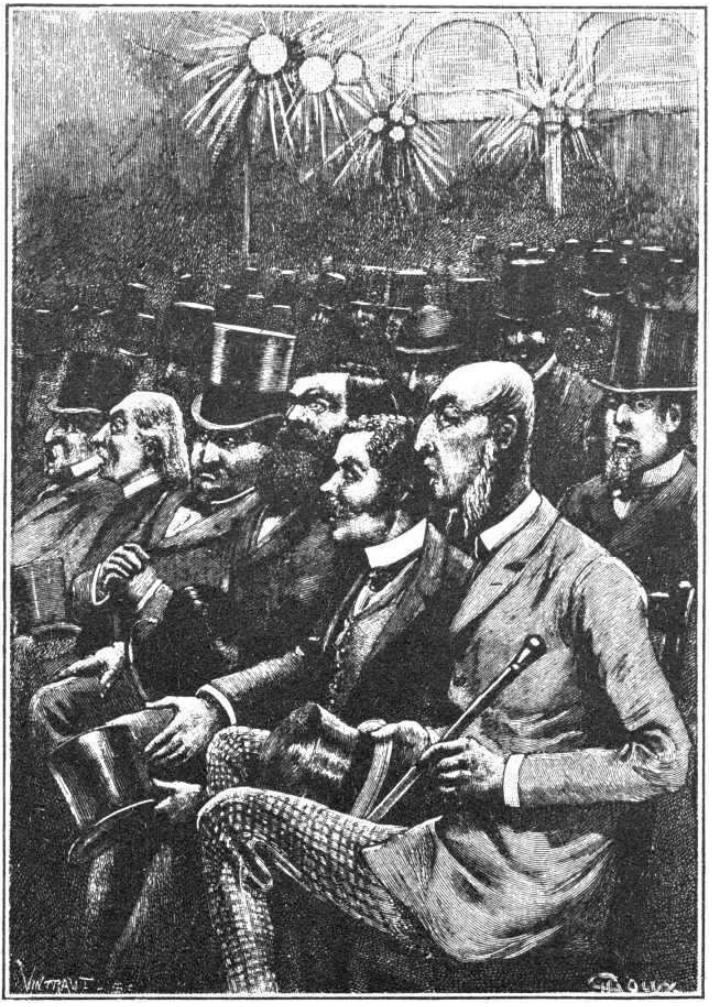
„… J. T. Maston prohlásil: »Vynalezněme stroje, najděme opěrný bod a pohněme osou naší Země!« A tak vy všichni, kdož mě posloucháte, slyšte: Stroje jsou vynalezeny, opěrný bod zjištěn, a teď obrátíme veškeré své úsilí k tomu, abychom pohnuli zemskou osou!“

Následovalo několik minut tichého úžasu, neboli jak se lidově, ale velmi přiléhavě říká, všichni z toho byli paf.

„Cože?… Vy chcete pohnout zemskou osou?“ zvolal major Donellan. „Ano, vážený pane,“ odpověděl předseda Barbicane, „nebo spíše máme možnost vytvořit novou osu, kolem níž se Země bude napříště otáčet…“

„No ne!… Vy chcete poopravit pohyb Země kolem osy?…“ ozval se pro změnu plukovník Charkov, metaje očima blesky na všechny strany.

„Samozřejmě, a přitom nezměníme dobu otáčení!“ řekl na to předseda

Evropští zástupci z toho byli úplně bez sebe

Barbicane. „Tento zásah přemístí nynější pól zhruba na šedesátou sedmou rovnoběžku a za těchto podmínek se pak Země bude chovat jako planeta Jupiter, jejíž osa je téměř kolmá k rovině její oběžné dráhy. A toto posunutí o třiadvacet stupňů sedmadvacet minut postačí, aby naše polární nemovitost získala dostatečné množství tepla, jímž roztají ledy nakupené

tam po dlouhá tisíciletí!“

Obecenstvo ani nedýchalo. Nikdo si netroufal řečníka přerušit ani mu zatleskat. Všichni byli v zajetí nové myšlenky, tak důmyslné a přitom tak jednoduché: přemístit osu, kolem níž se otáčí zemský sféroid!

Evropští zástupci z toho byli úplně bez sebe; ani nedutali, jak je to omráčilo.

Když však předseda Barbicane zakončil svou řeč vznešeně prostým závěrem, že tedy slunce samo se postará o to, aby ledovce a ledová pole roztály, a že tak uvolní cestu k severnímu pólu, rozpoutala se úplná bouře potlesku.

„Čili když člověk nemůže k pólu, přijde pól k němu?…“ otázal se major Donellan.

„Tak jest,“ odvětil předseda Barbicane. ,

KAPITOLA OSMÁ,

„Jako planeta Jupiter?“ řekl předseda Dělostřeleckého klubu

Ano, jako planeta Jupiter!

Při onom památném shromáždění na počest Michela Ardana – které řečník velmi vhodně připomněl – J. T. Maston rázně zvolal: „Pohněme zemskou osou!“ jen proto, že odvážný, dobrodružný Francouz, jeden z hrdinů *Cesty ze Země na Měsíc*, společník předsedy Barbicana a kapitána Nicholla, zapěl nadšený chvalozpěv na nejdůležitější planetu naší sluneční soustavy. Ve svém vznešeném hymnu nezapomněl ani oslavit její zvláštní přednosti, o nichž se dále stručně zmíníme.

Podle řešení hlavního počtáře Dělostřeleckého klubu měla tedy nová osa nahradit starou, kolem níž se Země otáčí od dob, co je svět světem, jak říká lidová moudrost. Nová osa otáčení bude stát kolmo k rovině oběžné dráhy Země. Za těchto podmínek bude na bývalém severním pólu podnebí přesně takové, jaké je dnes na jaře v norském Trondheimu. Jeho krunýř ze starého ledu roztaje zcela přirozeně účinkem slunečních paprsků. Zároveň se na naší zeměkouli rozdělí různé klimatické podmínky jako na povrchu Jupitera.

Sklon osy této planety, čili jinými slovy úhel, který osa otáčení svírá s rovinou jeho ekliptiky, je ve skutečnosti 88°13´. Kdyby se tato osa naklonila o 1°47´, byla by přesně kolmá k rovině oběžné dráhy, kterou opisuje kolem Slunce.

Ale je třeba výslovně podotknout, že úsilí, které společnost Barbicane a spol. vynaloží na změnu nynějších podmínek Země, nebude vlastně směřovat k napřímení osy. Žádná mechanická síla, ať by byla sebevětší, by nemohla tak zapůsobit. Země přece není kuře na rožni, jež se otáčí kolem hmotné osy, kterou můžeme vzít do ruky a přemístit podle libosti. Ale celkem vzato vytvoření nové osy bude reálné, ba řekněme dokonce snadné, v okamžiku, kdy odvážní inženýři budou mít k dispozici opěrný bod, o němž snil Archimédes, a páku, kterou vymyslil J. T. Maston.

Protože se však zřejmě rozhodli, že podrží svůj vynález až na další v tajnosti, musíme se omezit jen na prostudování jeho důsledků.

To také především učinily noviny a časopisy, které připomínaly znalcům a poučovaly laiky, co vyplývá pro Jupiter z toho, že jeho osa

svírá přibližně pravý úhel s rovinou jeho oběžné dráhy.

Jupiter, jenž je částí sluneční soustavy jako Merkur, Venuše, Země, Mars, Saturn, Uran a Neptun, obíhá ve vzdálenosti skoro sedmi set sedmdesáti osmi miliónů kilometrů od Slunce a jeho objem je přibližně třináctsetkrát větší než objem Země.

Ovšem existuje-li na Jupiteru život, tj. jsou-li na jeho povrchu živí tvorové, povězme si, jaké přednosti jim tato planeta bezpečně poskytuje. Byly už svého času humorně zdůrazněny na onom památném shromáždění před cestou na Měsíc.

Tedy především denní rotační pohyb Jupitera kolem osy trvá jen 9 hodin 50 minut a dny jsou stále stejně dlouhé jako noci, a to v jakékoli zeměpisné šířce, čili den trvá 4 hodiny 55 minut a stejně dlouho, 4 hodiny 55 minut, trvá i noc.

„No vida," zdůrazňovali zastánci názoru, že na Jupiteru je život, „tohle by vyhovovalo lidem zvyklým na pravidelnost. Ti by jistě uvítali takovýhle pořádek!"

A to by také nastalo na Zemi, kdyby předseda Barbicane uskutečnil své dílo. S tím rozdílem jenom, že rotační pohyb kolem zemské osy by se ani nezrychlil, ani nezpomalil, takže doba od jednoho poledne k druhému by byla stále čtyřiadvacet hodin a noc i den na kterémkoli bodě naší zeměkoule by měly přesně po dvanácti hodinách. Soumrak a úsvit by prodlužovaly dny o stále stejnou dobu. Panovala by nepřetržitě rovnodennost, která je nyní 21. března a 23. září ve všech zeměpisných šířkách, když Slunce opisuje zdánlivou křivku v rovině rovníku.

„Ale nejpodivnějším a zároveň neméně zajímavým klimatickým jevem by bylo, že by vůbec odpadlo střídání ročních období!" správně dodávali nadšenci.

Vždyť skutečně ony roční proměny, které známe pod jménem jaro, léto, podzim, zima, vznikají jen vlivem sklonu osy k rovině oběžné dráhy. Obyvatelé Jupitera nic takového nepoznali. A ani pozemšťané pak nebudou nic takového znát. Od chvíle, kdy bude nová osa stát kolmo k ekliptice, zmizí ledová a horká pásma a celá Země bude jediným mírným pásmem.

Vysvětlíme si proč.

Co je to vlastně horké pásmo? Část povrchu zeměkoule mezi obratníkem Raka a obratníkem Kozoroha. Na všech místech tohoto pásma je vidět Slunce dvakrát za rok v zenitu, kdežto na obratnících vzniká tento jev jen jednou do roka.

Co je to mírné pásmo? Část povrchu zeměkoule, která zahrnuje oblasti

ležící mezi obratníky a polárními kruhy, tedy mezi 23°27´ o 66°33´ zeměpisné šířky, kde Slunce nikdy nedosahuje zenitu, ale objevuje se každý den nad obzorem.

A co je to pásmo ledové? Část krajin kolem pólů, kde Slunce po určitou dobu vůbec nevychází; na pólu tato doba trvá dokonce šest měsíců.

Pochopitelným důsledkem různé výšky Slunce nad obzorem je neobyčejné horko v pásmu horkém, mírné teplo, proměnlivé podle vzdálenosti od obratníků, v pásmu mírném a strašlivá zima v pásmu ledovém od polárních kruhů až k pólům.

Takhle by to ovšem na povrchu Země už nevypadalo, kdyby nová osa stála kolmo k oběžné dráze. Slunce by bylo neustále v rovině rovníku. Po celý rok by po dvanáct hodin opisovalo svou neměnnou dráhu a vystupovalo by tak vysoko, že by se jeho vzdálenost od zenitu rovnala zeměpisné šířce místa, čili stálo by tím výš, čím by bylo místo blíže rovníku. Tedy v zemích ležících na dvacátém stupni zeměpisné šířky by každý den vystupovalo sedmdesát stupňů nad obzor, v zemích ležících na čtyřicátém devátém stupni by vystupovalo jedenačtyřicet stupňů a v místech ležících na šedesáté sedmé rovnoběžce by vystupovalo třiadvacet stupňů vysoko. Dny by byly dokonale pravidelné a odměřovalo by je Slunce, které by vycházelo a zapadalo každých dvanáct hodin na témž místě obzoru.

„Podívejte se na ty výhody," opakovali přátelé předsedy Barbicana. „Každý podle své chuti si bude moci vybrat neměnné podnebí, jaké vyhovuje jeho rýmě nebo revmatismu. A na zeměkouli už nebudou existovat tak protivné změny teploty jako dosud."

Zkrátka a dobře, moderní titáni společnosti Barbicane a spol. změní stav věcí, který existuje od dob, kdy zemská koule, nakloněná ke své oběžné dráze, ztuhla a postupně nabyla dnešního tvaru.

Je ovšem zase pravda, že lidé nespatří některá ze souhvězdí nebo některé hvězdy, které vídali na nebeské báni. Básník již nebude moci vtělovat do svých moderních veršů s „mužskými rýmy" dlouhé zimní noci ani dlouhé letní dny. Ale vcelku z toho bude mít lidstvo obrovský prospěch.

„A navíc," opakovaly noviny nakloněné předsedovi Barbicanovi, „protože půda bude rodit pravidelněji, agronomové budou moci vyhradit každé plodině teplotu, kterou budou považovat za nejvhodnější!"

„Dobrá," namítaly nepřátelské listy. „Ale budou přece stále ještě existovat deště, krupobití, bouře, smršť, vichřice, všechny ty

povětrnostní úkazy, které někdy tak vážně ohrožují osud sklizně a majetek pěstitelů!“

„Samozřejmě že budou,“ odpovídaly sborem přátelsky nakloněné listy, „ale tyto živelní pohromy nebudou pravděpodobně tak časté, protože pravidelnost klimatických jevů zabrání atmosférickým poruchám. Ba ne, novým stavem věcí lidstvo neobyčejně získá! Ano, to bude skutečná proměna zeměkoule! Barbicane a spol. prokáže přítomným i budoucím generacím velké služby, neboť odstraní nerovnost dnů a nocí i protivné střídání ročních období. Ano, jak říkal Michel Ardan, náš sféroid, na jehož povrchu je vždycky buď příliš horko, nebo příliš zima, nebude již místem, kde řádí rýma, katary dýchacích cest a zápaly plic. Nebudou už nachlazení lidé kromě těch, kteří budou sami po rýmě a kašli toužit, protože každý se bude moci přestěhovat do země, která vyhovuje jeho průduškám.“

A v čísle z 27. prosince končil newyorský *Sun* jeden ze svých nejvýmluvnějších článků slovy:

„Vzdejme čest předsedovi Barbicanovi a jeho kolegům! Tito odvážní mužové nejenže připojí, abychom tak řekli, nový kraj k americké pevnině, a tím zvětší již tak značnou rozlohu Unie, ale ještě učiní život na Zemi lepší po stránce zdravotní úrovně a Zemi samu výnosnější. Vždyť bude možno sít hned po sklizni a zrno vzklíčí hned po zasetí, takže zima již nebude ztrátovým obdobím! A nejenže se zvětší těžba uhlí využitím nových ložisek, která zajistí dostatek této nepostradatelné suroviny snad na dlouhá léta, ale změní se i klimatické podmínky na naší zeměkouli, a to k jejímu prospěchu! Barbicane a jeho kolegové ještě zdokonalí pro blaho svých bližních dílo přírody. Vzdejme čest těmto mužům, kteří zaujmou první místo mezi dobrodinci lidstva!“

KAPITOLA DEVÁTÁ,

v níž tušíme, že se objeví *deus ex machina* francouzského původu

Takové výhody by tedy přineslo posunutí osy otáčení Země, ohlášené předsedou Barbicanem. Jinak, jak víme, by tato změna měla jen zcela nepatrný vliv na oběh našeho sféroidu kolem Slunce. Země bude i nadále opisovat svou neměnnou dráhu vesmírem a sluneční rok se tím nijak nenaruší.

Zpráva o důsledcích změny polohy zemské osy měla v celém světě obrovský ohlas. V první chvíli byl tento problém z oboru vysoké mechaniky přijat s nadšením. Vyhlídka, že všechna roční období budou stále stejná a v různých zeměpisných šířkách dokonce „podle přání zákazníků“, neobyčejně lákala. Každý se nadchl myšlenkou, že všichni smrtelníci se budou moci těšit z věčného jara, které podle autora Telemacha vládlo na ostrově nymfy Kalypso, a že si dokonce budou moci volit mezi jarem chladnějším a teplejším. Poloha nové osy, kolem níž bude Země vykonávat svůj denní pohyb, to bylo tajemství, které ani předseda Barbicane, ani kapitán Nicholl nebo J. T. Maston zřejmě nehodlali sdělit veřejnosti. Prozradí to před pokusem, anebo se to lidé dovědí až po něm? A už tímhle se veřejné mínění začalo trochu znepokojovat.

Lidem tanula na mysli jedna otázka a ta byla také živě komentována v novinách: Jakým mechanickým zásahem se změna provede – vždyť bude zřejmě vyžadovat použití obrovské síly?

Důležitý newyorský časopis *Forum* správně poznamenal:

„Kdyby se Země neotáčela kolem určité osy, stačil by snad poměrně slabý náraz a začala by se otáčet kolem libovolně zvolené osy. Ale můžeme ji přirovnat k obrovskému setrvačníku, který se pohybuje dosti značnou rychlostí, a podle jednoho přírodního zákona má takový přístroj sklon otáčet se stále kolem téže osy. To konkrétně dokázal svými slavnými pokusy Léon Foucault. A proto bude velmi nesnadné, ne-li dokonce nemožné, posunout zemskou osu!“

To byla vskutku oprávněná poznámka. Zpočátku se ovšem veřejnost především zajímala, jakým způsobem inženýři *Společnosti pro praktické využití severního pólu* věc provedou, teď však i o to, zda postupným nebo

náhlým zásahem. A posune-li se podle plánů Barbicane a spol. osa naráz, nenastanou snad v tom okamžiku na povrchu zeměkoule strašlivé katastrofy?

A tak měli vědci i laikové ve Starém i v Novém světě o čem přemýšlet. Náraz je zkrátka náraz a není nikdy příjemné, když ho člověk pocítí, ať už přímo nebo nepřímo. Opravdu se zdá, že se organizátoři podniku vůbec nestarají o to, jaké převratné změny může jejich dílo způsobit na naší nešťastné zeměkouli, a vidí jen jeho přednosti. Evropští zástupci, které velmi mrzela porážka a kteří byli rozhodnuti z této situace těžit, začali proto velmi obratně popichovat veřejné mínění proti předsedovi Dělostřeleckého klubu.

Jistě jste nezapomněli, že Francie neuplatnila nároky na severní polární kraje a nebyla vůbec zastoupena mezi mocnostmi, které se zúčastnily dražby. Ale třebaže se o věc oficiálně nestarala, jak jsme již uvedli, jednoho Francouze napadlo, že odjede do Baltimore a na vlastní pěst a pro své vlastní potěšení bude sledovat, jak ten mamutí podnik pokračuje.

Byl to nanejvýš pětatřicetiletý důlní inženýr, který při přijímacích i při závěrečných zkouškách na technice obsadil první místo. Musíme ho tedy označit za vynikajícího matematika, pravděpodobně lepšího než J. T. Maston, jenž byl sice mimořádným počtářem, ale jen počtářem a nic víc, něco jako Le Verrier ve srovnání s Laplacem nebo Newtonem.

Tento inženýr byl navíc ještě duchaplný, veselý a originální člověk, jaké najdeme občas mezi pozemními stavebními inženýry, ale zřídkakdy mezi báňskými inženýry. Měl zvláštní dar: dovedl vše říkat osobitým, zábavným způsobem. Když hovořil se svými důvěrnými přáteli nebo se bavil o vědeckých problémech, vždycky mluvil nenuceně jako nějaký pařížský kluk. Rád užíval hovorového jazyka i výrazů, které se dostaly do módy a rychle v řeči zdomácněly. Ba možno říci, že jeho způsob vyjadřování se vůbec nesrovnával s akademickými pravidly; k těm se uchyloval, jen když měl v ruce pero. Přitom však to byl horlivý, pracovitý člověk, který vydržel sedět deset hodin za stolem a popsat tak rychle řadu stránek algebraickými výpočty, jako jiný napíše dopis. Nejmilejším povyražením po celodenním řešení problémů vyšší matematiky mu byl whist, který hrál mizerně, ač si dovedl vypočítat všechny možné kombinace. A když mu to nevyšlo, měli jste ho slyšet, jak se rozčiluje studentským slangem: „To jsem to zase prima zaválel!“

Tento zvláštní človíček se jmenoval Alcide Pierdeux a při své vášni všechno zkracovat – to ostatně dělávali všichni jeho kamarádi –

podpisoval se obvykle APıerd nebo dokonce Apı, vždycky bez tečky nad i. V diskusích a debatách se dovedl tak rozohnit, že mu přátelé přezdívali Kyselina sírová. Byl nejen velkou osobností, ale i velkým mužem, pokud jde o výšku. Kamarádi tvrdívali, že měří pětimilióntou část jedné čtvrtiny poledníku, čili asi dva metry, a o moc se asi nemýlili. Na své robustní tělo a široká ramena měl poněkud malou hlavu, kterou temperamentně pohyboval, a pod skřipcem jiskrné modré oči. Patřil k oněm lidem, kteří vypadají vesele, ačkoliv jsou vážní, a mladě, přestože už měl značně prořídlé kadeře – zřejmě z toho, jak příliš holdoval algebře v záři plynových svítilen ve studovnách. Přitom to byl nejlepší hoch, na nějž se na technice stále vzpomínalo, a vždycky upřímně. Ačkoliv byl v jádře dost samostatný, ochotně se podřizoval předpisům zákoníku X, jenž je nepsaným zákonem mezi studenty techniky hlavně ve všem, co se týká kamarádství a úcty k uniformě. Byl oblíben ve škole stejně jako v koleji, kde měl v pokojíku vždycky všechno vzorně srovnáno a uklizeno, jak to odpovídalo jeho metodické povaze.

A i když snad hlava Alcida Pierdeuxe vypadala na jeho vysokou postavu trochu malá, byla zato plná znalostí až do posledního mozkového závitu, to mi věřte. Především byl matematikem jako všichni jeho nynější nebo bývalí kamarádi; ovšem studoval matematiku především proto, aby jí využil v přírodních vědách, které pro něho měly hlavní půvab v tom, že se jich dá použít v průmyslu. A tam, jak sám přiznával, tíhl lepší stránkou své bytosti. Člověk přece není dokonalý. Zkrátka jeho koníčkem bylo studium věd, které přes svůj obrovský pokrok mají a vždycky budou mít tajemství pro své adepty.

Dodejme ještě – jen tak mimochodem –, že Alcide Pierdeux byl svobodný. Jak rád říkával, „rovná se stále ještě jedné“, ačkoliv moc toužil po tom, aby „se rovnal dvěma“. Proto také jeho přátelé již pomýšleli na to, že ho ožení s jednou půvabnou, veselou a chytrou dívkou, pocházející z Martigues. Bohužel měla ještě otce a ten hned při prvních pokusech o námluvy kategoricky prohlásil:

„Kdepak, ten váš Alcide je moc učený! Chudinka holka by mu pak ani nerozuměla!…“

Jako by každý opravdový učenec nebyl skromný a prostý!

A tak se náš milý rozmrzelý inženýr rozhodl, že z Provence odjede až někam za moře. Vyžádal si roční dovolenou a usoudil, že jí nejlépe využije, když se odebere do Spojených států a bude sledovat podnik *Společnosti pro praktické využití severního pólu.* Proto se s ním v této době setkáváme v Baltimore.

Ona obrovská operace firmy Barbicane a spol. ho neobyčejně zaujala. Jestli se ze Země po posunu její osy stane druhý Jupiter, to mu už bylo jedno! Ale jakým způsobem organizátoři podniku vše provedou, to

„A v tom je právě ten háček!“

právem vzbuzovalo jeho vědecký zájem.

A svým obvyklým legračním způsobem si řekl:

„Předseda Barbicane chce zřejmě tu naši zemičku jaksepatří natřít!… Ale jak a odkud?… V tom to všechno vězí!… Myslím si, k čertu, že na to půjde mazaně, jako když se při kulečníku dává faleš!… Kdyby ji vzal

naplno, začala by špacírovat jinde, než má, a pak by se nám všechno před očima pěkně změnilo. Ne, kdepak, ti dobráci zřejmě pomýšlejí jen na to, že starou osu nahradí novou!… To je jasné jako facka!… Jenže mi už není jasné, kde si zvolí opěrný bod a jak to provedou!… Kdyby se Země denně neotáčela kolem osy, stačilo by do ní jen šťouchnout!… Jenže ona se točí!… A s tím nikdo nic nesvede! A v tom je právě ten zakopaný háček!“

Chtěl asi říci „zakopaný pes“, ten náš pozoruhodný Pierdeux.

„Ale každopádně,“ dodal, „ať na to půjdou jakkoli, bude z toho poprask po celém světě!“

Marně si však lámal hlavu, nepřišel ani na jediný nápad, jaký postup Barbicane s Mastonem vyzkoumali. To byla věčná škoda, protože jinak by byl rychle odvodil všechny potřebné mechanické vzorce.

A proto také 29. prosince Alcide Pierdeux, inženýr zaměstnaný ve francouzských státních dolech, měřil dlouhými kroky jako široce rozevřeným kružítkem rušné baltimorské ulice.

KAPITOLA DESÁTÁ,

v níž se pomalu začínají šířit nejrůznější zneklidňující zprávy

Uplynul už měsíc od chvíle, kdy se v salónech Dělostřeleckého klubu sešlo valné shromáždění akcionářů *Společnosti pro praktické využití severního pólu.* A za tu poměrně krátkou dobu se veřejné mínění značně změnilo. Na přednosti posunu osy otáčení se docela zapomnělo, ale stále zřetelněji začaly vystupovat do popředí jeho nevýhody. Není přece možné, aby z toho nevznikla nějaká katastrofa, když změna bude pravděpodobně způsobena mocným otřesem! Jaká ta katastrofa ve skutečnosti bude, to zatím nemohl nikdo říci. A je vlastně vůbec tak žádoucí, aby se zlepšilo počasí? Vždyť na tom ve skutečnosti mohou získat jen Eskymáci, Laponci, Samojedi a Čukčové, protože nemají co ztratit.

A teď byste měli slyšet, jak evropští zástupci hubovali na plán předsedy Barbicana! Nejprve o tom zpravili své vlády – jedna depeše stíhala druhou a podmořské kabely jen drnčely! – žádali pokyny a obdrželi je… Jenže znáte ty instrukce! Samá tradiční diplomatická úsloví s komickými výhradami: „Projevte hodně energie, ale nezkompromitujte svou vládu! – Jednejte rázně, ale nedotýkejte se *statu quo,* daného stavu věcí!“

Zatím major Donellan a jeho kolegové neustále protestovali jménem svých ohrožených území, hlavně jménem Starého světa.

„Je nad slunce jasnější,“ tvrdil plukovník Boris Charkov, „že američtí inženýři jistě učinili všechna opatření, aby co možná ušetřili před účinky otřesu území Spojených států!“

„Ale jak by to udělali?“ říkal na to Jan Harald. „Když sklízíte olivy a zatřesete stromem, utrpí přitom přece všechny větve!“

„A když vám dá někdo jednu pod žebra, neotřesete se celý?“ zdůrazňoval Jacob Jansen.

„Tady vidíte, co znamená ta pověstná klauzule v tom dokumentu!“ křičel Dean Toodrink. „Proto se pamatovalo na jisté změny v zeměpisných nebo klimatických podmínkách na povrchu zeměkoule!“

„Tak, tak,“ pravil Erik Baldenach, „ale my se musíme především obávat, aby se při posunu zemské osy nevylila moře ze svých přirozených

břehů!“

„A což jestli se hladina moří na různých místech sníží,“ poznamenal Jacob Jansen. „Neoctnou se pak někteří obyvatelé v takových výškách, že se nebudou vůbec moci stýkat se svými bližními?…“

„A co kdyby byli zaneseni do vrstev, kde je tak malá hustota vzduchu, že by jim nestačil k dýchání?“ dodal Jan Harald.

„Představte si, že by byl Londýn ve výšce Montblanku!“ vykřikl major Donellan.

Stál tu rozkročmo a se zakloněnou hlavou pohlížel vzhůru, jako by se hlavní město Spojeného království ztrácelo v oblacích.

Zkrátka tohle veřejné nebezpečí bylo tím citelnější, že už se daly tušit následky, které posun zemské osy s sebou přinese.

Vždyť přece nešlo o nic menšího než o změnu o třiadvacet stupňů dvacet sedm minut, změnu, která měla způsobit značný přesun moří následkem zploštění Země na bývalých pólech. Hrozí tedy Zemi otřesy podobné těm, které podle domněnek vědců byly zjištěny na povrchu planety Mars? Tam se octly pod vodou celé světadíly, mezi jiným Schiaparelliho Libye, jak to dokazuje tmavomodrý odstín místo původního načervenalého! Tam přece zmizelo jezero Moeris! Šest set tisíc kilometrů čtverečních se změnilo na severu, a na jihu zas moře opustila širé kraje, kde se prostírala dříve. A jestli se někteří milosrdní lidé strachovali o „oběti zátop na Marsu“ a navrhovali, aby se na ně uspořádaly sbírky, co se stane, až budou hrozit záplavy na Zemi?

Ze všech stran se tedy začaly ozývat varovné protesty, že si toho musila všimnout i vláda Spojených států. Celkem vzato, lepší by bylo vůbec pokus neuskutečnit než se vystavit katastrofám, které při něm jistě vzniknou! Není přece třeba nerozvážnou rukou sahat na dílo přírody.

Jenže jsou o tom lidé přesvědčeni? Najdou se přece osoby dost lehkomyslné, které si i z vážných věcí dělají legraci!

„Podívejte se, ti Yankeeové!“ opakovali. „Chtěli by napíchnout Zemi na jinou osu! Ještě tak, kdyby se jí při pohybu za ty milióny staletí vydřely čepy a musily se vyměnit jako náprava u kola nebo u kladky! Ale copak osa není v tak dobrém stavu jako v prvních dnech existence Země?“

Co na to odpovědět?

A uprostřed všech těchto vzájemných útoků snažil se inženýr Alcide Pierdeux uhodnout, jakým způsobem, v jakém směru a přesně z kterého místa na zeměkouli chce J. T. Maston udeřit do zeměkoule. Jak jen tohle zjistí, už bude umět odhadnout, které části zemského sféroidu budou

ohroženy.

Jak jsme se již zmínili, panický strach a hrůzu nesdílel Nový svět se Starým – alespoň ne v části zvané Severní Amerika, která patří americké Unii. Dá se přece předpokládat, že předseda Barbicane, kapitán Nicholl a J. T. Maston jako správní Američané myslili na to, aby uchránili Spojené státy před vynořením nové pevniny nebo před záplavami, jež mohla způsobit změna zemské osy na různých místech v Evropě, Asii, Africe a Oceánii. Buď je někdo Američan, nebo není – a oni všichni tři byli jaksepatří kovaní Američané, jak se říkalo Barbicanovi, už když předložil svůj plán cesty na Měsíc.

Celá část Nového světa mezi arktickou oblastí a Mexickým zálivem se tedy zřejmě nemusí nijak obávat budoucího otřesu. Dokonce se dá předpokládat, že při něm Amerika získá a její území značně vzroste. Což jestli na místě obou moří, která ji dosud omývají, získá ještě jednou tolik krajů, co hvězd má její vlajka nyní?

„Určitě to tak dopadne! Jenže," opakovali bázlivci, kteří vidí vždycky všecko černě, „je vůbec něco na tomto světě jisté? Což když se J. T. Maston zmýlil ve svých výpočtech? Anebo co když předseda Barbicane udělá chybu, až bude výpočty realizovat? To se přece může stát i nejobratnějším dělostřelcům! Vždycky se nemusí strefit do cíle!"

Chápete, že zástupci evropských mocností tyto znepokojivé zprávy pečlivě rozšiřovali dál. Tajemník Dean Toodrink uveřejnil v tomto smyslu řadu velmi prudkých článků ve *Standardu,* Jan Harald podobně ve švédském listu *Aftenbladet* a plukovník Boris Charkov ve velmi rozšířených ruských novinách *Novoje vremja.* I v samotné Americe se veřejné mínění rozcházelo. Republikáni, kteří jsou svobodomyslní, zůstávali nadále stoupenci předsedy Barbicana, ale demokrati, kteří jsou konzervativní, se postavili proti němu. Část amerického tisku, hlavně *Boston Journal,* newyorská *Tribune* aj., přizvukovala evropským novinám. A v Americe se od doby, kdy byly zřízeny kanceláře *Associated Press* a *United Press,* noviny staly ohromným zdrojem informací, protože cena za lokálky nebo zahraniční zprávy ročně o mnoho převyšuje částku dvaceti miliónů dolarů.

Marně se některé listy – a to i ty hodně čtené – snažily psát ve prospěch *Společnosti pro praktické využití severního pólu.* Nadarmo paní Evangelina Scorbittová platila po deseti dolarech za řádek úvodníků, vymyšlených článků i vtipných kurzívek, v nichž se zcela rozumně různá nebezpečí klasifikovala jako chimérická. Nadarmo se tato zanícená vdova snažila dokázat, že je-li nějaká domněnka nesprávná, pak je to ta, že by J.

T. Maston mohl učinit při počítání nějakou chybu. Nakonec se Amerika zachvácená strachem pomalu zcela přiklonila k názoru Evropy.

K tomu předseda Barbicane, tajemník Dělostřeleckého klubu, ba ani členové správní rady se nijak nesnažili odpovídat. Nechali lidi mluvit a své chování nezměnili. Jako by ani nebyli zaneprázdněni obrovskými přípravami, které jistě taková operace vyžaduje. Všimli si vůbec, jak se veřejné mínění změnilo a jak návrh, který byl původně přijat s takovým nadšením, je čím dál tím více odsuzován? Zřejmě ani dost málo.

Zanedlouho, přes veškerou oddanost paní Evangeliny Scorbittové a navzdory částkám, které vydala na jejich obhajobu, stali se předseda Barbicane, kapitán Nicholl a J. T. Maston osobnostmi Starému i Novému světu nebezpečnými. Evropské mocnosti oficiálně požádaly federální vládu, aby v té záležitosti zakročila a vyslechla organizátory celého podniku. Ti měli otevřeně přiznat, jaké prostředky vlastní, prohlásit, jakým způsobem hodlají bývalou osu nahradit novou – z čehož bude možno usoudit, jaké následky to bude mít pro všeobecnou bezpečnost – a konečně označit, kterým částem zeměkoule hrozí bezprostřední nebezpečí, jinými slovy vysvětlit vše, co neklidná veřejnost neví a co se chce z opatrnosti dovědět.

Washingtonská vláda se nenechala dvakrát prosit. Vzrušení, jež zachvátilo státy na severu, ve středu i na jihu Unie, jí nedovolovalo se dlouho rozmýšlet. Dekretem z 19. února jmenovala padesátičlennou vyšetřující komisi, složenou ze strojařů, inženýrů, matematiků, hydrografů a zeměpisců, které předsedal slavný John Prestice a která měla plnou moc věc vyšetřit a v případě potřeby celou operaci zakázat.

Napřed dostal předseda Barbicane obsílku, aby se dostavil před tuto komisi.

Předseda Barbicane se nedostavil.

Policie se tedy vypravila za ním, do jeho soukromého bytu v Baltimore, Cleveland Street č. 95.

Předseda Barbicane tam už nebyl.

Ale kde teď je?…

O tom nikdo neměl ani tušení.

A kdy odtud odešel?…

Již před pěti týdny, 11. ledna, opustil veliké město státu Marylandu i území státu ve společnosti kapitána Nicholla.

Kam oba dva odjeli?…

To nikdo nevěděl.

Oba členové Dělostřeleckého klubu zřejmě odcestovali do oněch

tajemných krajů, kde pod jejich vedením začnou přípravy k velkému činu.

Ale kde to jen může být?…

Chápete jistě, že se o to všichni nesmírně zajímali, když chtěli ještě v zárodku, dokud je čas, zmařit plán těch nebezpečných inženýrů.

Odjezd předsedy Barbicana a kapitána Nicholla vyvolal nesmírné zklamání. Ale hned je vystřídala vlna hněvu proti členům správní rady *Společnosti pro praktické využití severního pólu* a stoupala jako příliv při rovnodennosti.

Jeden člověk však jistě bude vědět, kam se odebral předseda Barbicane a jeho přítel. Ten rozhodně odpoví na velikou otázku, která tane na mysli celému světu.

A tímto mužem je J. T. Maston.

Zásluhou Johna Prestice byl J. T. Maston předvolán před vyšetřující komisi.

Ale nedostavil se.

Že by i on zmizel z Baltimore? Že by odjel za svými kolegy, aby jim pomáhal v díle, jehož výsledky očekával celý svět s tak pochopitelnými obavami?

Nikoli! J. T. Maston pořád ještě bydlel ve svém domku U dělostřelce ve Franklin Street č. 109, neustále pracoval a neúnavně se obíral dalšími výpočty. Jen na několik večerů se nechal vyrušit z práce a strávil je v salónech paní Evangeliny Scorbittové v přepychovém paláci v New Parku.

Proto za ním předseda vyšetřující komise poslal strážníka s příkazem, aby ho přivedl.

Strážník přišel k domku, zaklepal na dveře, vešel do chodby, ale byl dosti nevlídně přijat černochem Pal-Palem a ještě nevlídněji samotným pánem domu.

Přesto však J. T. Maston usoudil, že musí výzvě vyhovět, a když stanul před vyšetřující komisí, nijak se neskrýval s tím, že se ho toto vytržení z každodenní práce velice nepříjemně dotklo.

Položili mu první otázku:

Ví tajemník Dělostřeleckého klubu, kde je nyní předseda Barbicane a kapitán Nicholl?

J. T. Maston rázně odpověděl:

„Vím to, ale myslím, že nemám právo to říci.“

Druhá otázka zněla:

Zabývají se oba jeho kolegové přípravami k provedení posunu zemské osy?

„To patří k tajemství, které jsem povinen zachovat, a proto odmítám odpověď,“ řekl na to J. T. Maston.

Seznámil by tedy laskavě se svou prací vyšetřující komisi, aby mohla posoudit, zda je možno připustit uskutečnění plánů Společnosti?

„Ne, to rozhodně neudělám!… To ji raději zničím!… Jako svobodný občan svobodné Ameriky mám přece právo nesdělovat nikomu výsledky své práce!“

„Ano, pane Mastone,“ řekl vážně předseda Prestice, jako by odpovídal jménem celého světa, „na to máte právo, ale snad máte také povinnost reagovat na všeobecný rozruch, abyste učinil přítrž šílenství, jemuž propadli obyvatelé ve všech zemích?“

J. T. Maston se nedomníval, že to je jeho povinnost. Má jen jedinou, a to mlčet; bude tedy mlčet.

Přes veškeré naléhání, prosby i hrozby nepodařilo se členům vyšetřující komise dostat z muže se železným hákem ani slovo. Nikdo by býval nikdy neuvěřil, že se pod tou „gutaperčovou lebkou“ skrývá tak houževnatá umíněnost.

J. T. Maston tedy odešel zrovna tak, jak přišel, a nemusíme snad ani připomínat, že mu paní Evangelina Scorbittová blahopřála k tak statečnému postoji.

Když vyšlo najevo, jak se J. T. Maston před vyšetřujícími komisaři zachoval, rozhořčení veřejnosti dosáhlo stupně, který již ohrožoval bezpečnost tohoto vysloužilého dělostřelce. Nátlak na vysoké představitele federální vlády byl brzy takový a zákroky evropských delegátů a vliv veřejného mínění tak mocné, že státní tajemník John S. Wright musil požádat své kolegy o plnou moc, aby směl zakročit *manu militari*, čili použít násilí.

Jednoho večera – bylo to 13. března – seděl J. T. Maston ve své pracovně v domku U dělostřelce ponořen do výpočtů, když tu mocně zadrnčel telefon.

„Haló!… Haló!…“ ozval se tiše z aparátu třaslavý hlas, v němž se zračila neobyčejná úzkost.

„Kdo tam?“ otázal se J. T. Maston.

„Paní Scorbittová.“

„Co si přejete, prosím?“

„Upozornit vás, abyste se měl na pozoru!… Právě jsem se dověděla, že ještě dnes večer…“

Věta ještě nedozněla J. T. Mastonovi v uších, když se ozvaly mocné rány na dveře jeho domku.

Na, schodech vedoucích k pracovně nastal obrovský povyk. Nějaký hlas začal láteřit a pak jiné hlasy jako by ho uklidňovaly. Vtom padlo nějaké tělo na zem.

V okamžiku byl odzbrojen

A černoch Pal-Pal se už válel se schodů; marně se totiž snažil uhájit „home“, domov svého pána, před obléhateli.

Za okamžik poté se hlučně rozlétly dveře pracovny a v nich se objevil policejní komisař s několika strážníky.

Měl příkaz provést domovní prohlídku v Mastonově obydlí, zmocnit se

jeho písemných výpočtů a jeho osobně zajistit.

Temperamentní tajemník Dělostřeleckého klubu popadl šestirážový revolver a ohrožoval jím příchozí.

Díky přesile byl v okamžiku odzbrojen a jeho papíry, válející se po stole a plné vzorců a cifer, byly zabaveny.

Náhle se J. T. Mastonovi rychlým skokem podařilo zmocnit notesu, jenž pravděpodobně obsahoval všechny jeho konečné výpočty.

Strážníci se na něj vrhli, aby mu ho vyrvali z rukou – třeba za cenu vlastního života…

Ale J. T. Maston jej pohotově otevřel, vytrhl poslední stránku, a než se kdo nadál, spolkl ji jako prachobyčejnou pilulku.

„Teď si ji vezměte!“ zvolal jako Leonidas u Thermopyl.

Hodinu poté byl J. T. Maston vsazen do baltimorského vězení.

A to bylo asi to nejlepší, co se mu mohlo stát, protože jinak by se bylo obyvatelstvo na něho vrhlo s takovou zuřivostí, že by pro něj mohla mít politováníhodné následky, a policie by vůbec nebyla s to tomu zabránit.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ,

v níž se dovíme, co je v zápisníku J. T. Mastona a co už tam není

Zápisník, jejž baltimorská policie zabavila, měl asi třicet stránek, počmáraných vzorci, rovnicemi a konečně čísly, která tvořila souhrn výpočtů J. T. Mastona. Tuto práci z vysoké matematiky mohli ocenit jen matematikové. Byla tu i rovnice živých sil

$$V^2 - V_0^{\,2} = 2gr_0^{\,2}\left(\frac{1}{r} - \frac{1}{r_0}\right)$$

která se rovněž našla při řešení matematického úkolu v knize *Ze Země na Měsíc*, kde kromě jiného obsahovala i výrazy týkající se přitažlivosti Měsíce.

Laik z toho ovšem vůbec ničemu nerozuměl. Proto se zdálo celkem vhodné uveřejnit údaje a výsledky, které už po několik týdnů tak znepokojovaly celý svět.

Jakmile se odborníci ve vyšetřovací komisi seznámili se vzorci slavného počtáře, sdělili obsah zápisníku redakcím novin… A všechny listy bez rozdílu stranické příslušnosti jej zveřejnily pro informaci obyvatelstva.

Zpočátku se nedalo o práci J. T. Mastona vůbec diskutovat. Říká se, že přesně vytčená úloha je napůl vyřešena, a v tomto případě to platilo dvojnásob. Propočty jsou jistě nesmírně přesné, takže vyšetřující komisi ani nenapadlo, že by mohla o jejich správnosti a jejich důsledcích pochybovat. Bude-li plánovaná operace provedena, zemská osa se nepochybně změní a předvídané katastrofy se uskuteční v celém rozsahu.

Zpráva, kterou baltimorská vyšetřující komise připravila pro noviny, časopisy a magazíny Starého i Nového světa, zněla:

Cílem správní rady *Společnosti pro praktické využití severního pólu* je nahradit starou osu Země novou; hodlá toho dosáhnout zpětným nárazem obrovského stroje, instalovaného na jistém místě Země. I když vnitřek tohoto přístroje bude pevně zapuštěn do země, není nejmenších pochyb,

že jeho zpětným nárazem bude zasažena veškerá hmota naší planety.

Přístroj, který k tomu inženýři Společnosti zvolili, je ve skutečnosti obrovské dělo, jehož účinek by se rovnal nule, kdyby se z něho střílelo do

Tuto práci z vysoké matematiky mohli ocenit jen matematikové

výše. Aby se u něho dosáhlo maximálního výkonu, je třeba je zaměřit vodorovně, a to buď k severu, nebo k jihu. Firma Barbicane a spol. si vybrala jižní směr. Za těchto podmínek bude účinek zpětného nárazu směřovat k severu, asi jako když je naplno zasažena kulečníková koule.

A to přece také předpovídal prozíravý Alcide Pierdeux!

Jakmile bude rána vypálena, střed Země se posune ve směru rovnoběžném se směrem nárazu, čímž bude možno změnit rovinu oběžné dráhy, a tím i délku roku, ale v míře tak nepatrné, že k tomu nemusíme ani v nejmenším přihlížet. Zároveň se Země začne otáčet kolem osy umístěné v rovině rovníku a její rotační otáčení kolem této nové osy by pokračovalo donekonečna, kdyby denní pohyb neexistoval dávno před tímto nárazem.

Protože však tento pohyb kolem polárních kruhů existuje, spojí se s vedlejším rotačním pohybem způsobeným zpětným nárazem a dá vznik nové ose, jejíž pól bude od původního pólu odchýlen o vzdálenost *x*. Navíc, bude-li rána zasazena ve chvíli, kdy jarní bod – jeden z průsečíků rovníku s ekliptikou – bude přímo pod místem výstřelu, a bude-li náraz dost silný, aby přemístil bývalý pól o 23°27´, nová zemská osa bude stát kolmo na rovinu oběžné dráhy, jak tomu skoro je u planety Jupiteru.

Víme, jaké bude mít tato změna následky, neboť předseda Barbicane považoval za nutné je oznámit při zasedání 22. prosince.

Ale přihlédneme-li k hmotě Země a intenzitě jejího pohybu, je vůbec možné vytvořit takové dělo, aby zpětný náraz při výstřelu mohl způsobit posun nynějšího pólu, a dokonce o 23°27´?

Ano, v případě, že se postaví dělo nebo řada děl o rozměrech, jaké vyžadují zákony mechaniky, anebo kdyby nebyla taková děla, mají-li vynálezci tak silnou výbušninu, že dá náboji rychlost potřebnou k onomu přemístění.

Vezmeme-li za základ dělo francouzského námořnictva ráže sedmadvacet centimetrů (model z roku 1875), které stoosmdesátikilogramovou střelu vrhá rychlostí pět set metrů za vteřinu, pak by dělo stokrát větších rozměrů, tedy miliónkrát objemnější, bylo schopno vypustit střelu o váze sto osmdesát tisíc tun. A kdyby přitom střelný prach mohl náboji udělit dostačující rychlost, asi pěttisícšestsetkrát větší, než má dosud užívaný střelný prach, dosáhlo by se žádaného výsledku. Skutečně při rychlosti dva tisíce osm set kilometrů za vteřinu není už obava, že by náraz střely, až se znovu setká se Zemí, uvedl věci do původního stavu.

Ale naneštěstí pro bezpečnost pozemšťanů, i když se to zdá dost podivné, J. T. Maston a jeho kolegové právě tak neobyčejně účinnou výbušninu mají; střelný prach, kterého použili při vyslání střely na Měsíc, je proti ní dětskou hračkou. Objevil ji kapitán Nicholl. O jejím složení najdeme v Mastonově zápisníku jen nepatrné zmínky – slavný počtář ji označuje pouze jménem „mišmašit“.

Víme jen, že vzniká reakcí směsi organických látek s kyselinou dusičnou. Jistý počet jednoatomových radikálů $Az\begin{matrix}O\\O\end{matrix}$ se nahradí stejným počtem atomů vodíku a tak se získá prach, který podobně jako střelná bavlna je sloučeninou, a ne jen pouhou směsí hořlavých a zápalných látek.

Celkem vzato, ať už je ta výbušnina jakákoli, má víc než dostačující sílu, aby vrhla střelu vážící sto osmdesát tisíc tun mimo zemskou přitažlivost, takže je zřejmé, že zpětný náraz děla bude mít tyto účinky: změní se osa, pól se posune o 23°27´ a nová osa bude stát kolmo na rovinu ekliptiky. A proto nastanou všechny katastrofy, jichž se obyvatelé celé zeměkoule právem obávají.

Přesto však zbývá lidstvu ještě naděje, že unikne následkům tohoto pokusu, jenž má způsobit takové zeměpisné a klimatické změny na zeměkouli.

Lze vůbec vyrobit dělo těchto rozměrů – totiž miliónkrát objemnější, než je obvyklé dělo ráže dvacet sedm centimetrů? Ač je hutnický průmysl neobyčejně pokročilý a staví takové mosty, jako například přes řeku Tay a Forth, viadukty jako v Garabitu nebo věže jako Eiffelova, je vůbec možné, že by inženýři zkonstruovali tuto obrovskou zbraň? A to nemluvíme o střele ve váze sto osmdesát tisíc tun, jež by měla být vržena do vesmíru!

O tom se dá pochybovat. A to je také jeden z důvodů, proč pokus firmy Barbicane a spol. nemůže z mnoha příčin skončit úspěchem. Přesto však nechává volné pole k znepokojujícím domněnkám, protože nová společnost se už zřejmě pustila do práce.

Víme, že řečený Barbicane a Nicholl opustili Baltimore a Ameriku. Odjeli již před dvěma měsíci. Ale kam?… Zcela určitě na ono neznámé místo na zeměkouli, kde má být vše připraveno k provedení pokusu.

Jenže kde je to místo? To nikdo neví, a není tedy možno se pustit za odvážnými „zločinci“, kteří chtějí uvést celý svět do pohybu pod záminkou, že hodlají těžit nová uhelná ložiska a tak se obohatit.

Nelze pochybovat, že ono místo bylo zřejmě uvedeno na poslední stránce zápisníku J. T. Mastona, shrnující výsledky jeho prací; jenže spoluviník Impeye Barbicana tuto stránku vlastními zuby rozkousal a teď sice sedí v baltimorském vězení, ale zatvrzele odmítá promluvit.

Taková je tedy situace. Jestli se předsedovi Barbicanovi podaří vyrobit to mamutí dělo a obrovitou střelu, čili uskuteční-li se jeho podnik za výše uvedených podmínek, změní se původní zemská osa a za půl roku už

Země pocítí následky tohoto „neodpustitelného pokusu“.

Vždyť k vyslání střely bylo zvoleno datum, kdy rána do zemského elipsoidu bude mít největší účinek.

Bude to 22. září, dvanáct hodin poté, co Slunce projde poledníkem místa *x*.

Nyní už víme: 1. že rána bude vystřelena z děla miliónkrát většího, než je obvyklé dělo ráže sedmadvacet centimetrů; 2. že se použije náboje vážícího sto osmdesát tisíc tun; 3. že tento náboj bude mít počáteční rychlost dva tisíce osm set kilometrů; 4. že bude vypuštěn 22. září, dvanáct hodin poté, co Slunce projde místním poledníkem. Nedá se z těchto známých veličin určit místo *x*, kde má být operace provedena?

„Samozřejmě že ne!…“ vyjádřili se členové vyšetřující komise.

Neexistuje skutečně možnost vypočítat bod *x* a v práci J. T. Mastona nic nenasvědčuje, na kterém místě na zeměkouli vyústí nová osa, jinými slovy, kde budou umístěny nové póly Země. Víme jen, že 23°27′ od starých, no budiž! Jenže na kterém poledníku, to se nedá vůbec nijak stanovit.

A proto není ani možné zjistit, která území klesnou nebo vystoupí následkem pohybu hladiny oceánů, které světadíly se promění v moře a která moře zase naopak v pevniny.

A přece se podle výpočtů J. T. Mastona výše hladiny změní velmi značně. Po otřesu bude mít povrch moře tvar rotačního elipsoidu, pohybujícího se kolem nové polární osy, a výše hladiny vodních toků a moří se skoro na všech místech zeměkoule změní.

Hladina bývalého a nového moře – dvě stejné rotační plochy, jejichž osy se protínají – budou se protínat ve dvou rovinných křivkách, jejichž obě roviny budou kolmé k rovinám obou polárních os a k oběma osám úhlu jimi svíraného. *(Doslovný citát z počtářova zápisníku.)*

Z toho vyplývá, že hladina může vystoupit nebo klesnout maximálně o 8 415 metrů proti bývalé úrovni a že úměrně k tomu na jistých místech zeměkoule určitá území klesnou nebo vystoupí vzhledem k nové hladině. Toto snížení nebo vyvýšení se bude postupně k hranicím dělícím zeměkouli na čtyři výseče zmenšovat a na hranicích se už změna hladiny prakticky nijak neprojeví.

Ještě je třeba poznamenat, že bývalý pól bude zaplaven a octne se více než 3 000 metrů pod vodou, poněvadž bude v důsledku zploštění zemského sféroidu nejblíže středu Země. Čili území, které získala

Společnost pro praktické využití severního pólu, by bylo zatopeno, a tudíž by se ho nedalo průmyslově využít. Ale na tohle firma Barbicane a spol. pamatovala, neboť podle názorů zeměpisců vycházejících z posledních

Výše hladiny vodních toků a moří se změní

objevů je kolem severního pólu náhorní rovina, vystupující přes 3 000 metrů nad hladinu moře.

Co se týče míst na zeměkouli, která klesnou o 8 415 metrů, tedy oblastí katastrofálně postižených, nedá se předpokládat, že budou předem určena. Ani nejobratnější počtáři by to nedokázali. V této rovnici je totiž

jedna neznámá, kterou nelze odvodit z žádného vzorce: přesná poloha místa *x*, odkud bude vystřelen náboj, jenž způsobí onen otřes… Ale tohle místo organizátoři neblahého podniku úzkostlivě tají.

Celkem vzato obyvatelé zeměkoule, ať už žijí v kterékoli zeměpisné šířce, mají životní zájem na tom, aby se toto tajemství zjistilo, neboť je podnikání firmy Barbicane a spol. bezprostředně ohrožuje.

Upozorňujeme proto obyvatelstvo v Evropě, Africe, Asii, Americe, Austrálii i v Oceánii, aby bedlivě sledovalo všechny práce souvisící s dělostřelbou (jako je lití děl, výroba prachu nebo střel), které by se začaly provádět na jejich území, aby si rovněž všímalo každého podezřelého cizince a okamžitě o tom podalo zprávu členům vyšetřující komise v Baltimore, stát Maryland, USA.

Kéž by tato zpráva došla do 22. září letošního roku, kdy má být veškerý řád na Zemi porušen.

KAPITOLA DVANÁCTÁ,

v níž pan J. T. Maston nadále setrvává v hrdinném mlčení

Tak nejdřív použili děla a vystřelili z něho na Měsíc, a teď zas chtějí ranou z děla posunout zemskou osu. Jenom děla a pořád samá děla! Tihle lidé z Dělostřeleckého klubu nemají nic jiného v hlavě! Jsou děly docela posedlí! Pro ně je dělo *ultima ratio,* nejrozumnější věc na světě! Tato brutální zbraň má tedy být pánem světa? Stejně jako kánon vládne v teologii, má být kanón svrchovaným vládcem a zákonodárcem v průmyslu i ve vesmíru?

Ano, jak by ne! Kanón, to je zkrátka zbraň, která imponuje předsedovi Barbicanovi a jeho kolegům. Přece jen beztrestně nezasvětili celý svůj život dělostřelectví. Po dělu Columbiad na Floridě dospěli až k mamutímu dělu na místě *x!* Copak je neslyšíte, jak už na celé kolo křičí:

„Na Měsíc!… Prvé dělo… pozor! Pal!“

„Změnit osu Země!… Druhé dělo… pozor! Pal!“

A zatím celý svět by jim s největší chutí povelel:

„Do blázince s nimi!… Třetí dělo… pozor! Pal!“

Název této knihy přece charakterizuje jejich podnik. *Zmatek nad zmatek* je jistě vhodnější než *Všechno naruby,* protože všude zavládne jen zmatek, a jak se vyjádřil Alcide Pierdeux, „všeobecná mela“.

Uveřejnění zprávy vyšetřující komise mělo skutečně neočekávaný účinek. Nutno ovšem přiznat, že nebyla nijak uklidňující. Z výpočtů J. T. Mastona vysvítalo, že z hlediska mechaniky je problém do všech důsledků vyřešen. Už teď je víc než jasné, že pokus předsedy Barbicana a kapitána Nicholla způsobí jednu z nejpolitováníhodnějších změn v pohybu Země kolem osy. Namístě bývalé osy bude nová… A ví se, jaké to bude mít následky.

Dílo firmy Barbicane a spol. bylo tedy s konečnou platností posouzeno, odsouzeno a všeobecně zatracováno. Ve Starém světě stejně jako v Novém měli teď členové správní rady *Společnosti pro praktické využití severního pólu* už jen odpůrce. Pouze několik ojedinělých amerických ztřeštěnců zůstávalo nadále na jejich straně.

Předseda Barbicane a kapitán Nicholl udělali dobře pro svou osobní bezpečnost, že opustili Baltimore a Ameriku. Dá se téměř s jistotou tvrdit,

že by se jim jinak přihodilo nějaké neštěstí. Nelze přece beztrestně najednou ohrožovat čtrnáct set miliónů obyvatel, od základu měnit jejich zvyky tím, že se pozmění podmínky života na zemi, a dotýkat se chystanou světovou katastrofou přímo existence lidí.

Ale jak jen mohli oba přátelé z Dělostřeleckého klubu tak beze stopy zmizet? A jak vůbec bylo možno nepozorovaně odvézt materiál i lidi, které takový podnik vyžaduje? Na dopravu tak velkého množství kovu, uhlí a třaskaviny aby přece byly stovky vagónů, kdyby se použilo železnice, anebo stovky lodí, kdyby se raději zvolila cesta po moři. Nikdo nechápal, že se všechno mohlo odbýt tak zcela potají. Ale už se stalo. Navíc se ještě důkladným průzkumem zjistilo, že ani hutě, ani továrny na chemické látky ve Starém nebo Novém světě neobdržely od *Společnosti pro praktické využití severního pólu* žádnou objednávku. Zatím je to všechno úplná záhada! Ale jistě se jednoho krásného dne vysvětlí.

Předseda Barbicane a kapitán Nicholl sice tajemně zmizeli a uchránili se bezprostředního nebezpečí, ale jejich kolega J. T. Maston, sedící pěkně v chládku, se mohl právem obávat odplaty veřejnosti. Ale náš obdivuhodně tvrdohlavý počtář si s tím hlavu nelámal! Jako by byl ze železa – jako jeho předloktí. Nic jím nepohnulo.

Sedal v cele baltimorského vězení a čím dál tím víc myslil na vzdálené kolegy, za nimiž nemohl. Představoval si předsedu Barbicana a kapitána Nicholla, jak na neznámém místě na zeměkouli, kde je nikdo neruší, připravují onen obrovský pokus. Viděl je v duchu, jak vyrábějí mamutí zbraň, jak míchají mišmašit a lijí střelu, která se brzy stane malou oběžnicí Slunce! A ta nová hvězda ponese půvabné jméno Scorbetta, na důkaz zdvořilé pozornosti a úcty k bohaté kapitalistce z New Parku. A J. T. Maston počítal, za kolik dnů se přiblíží datum výstřelu, a zdálo se mu, že čas utíká jako voda.

Byl již počátek dubna. Za dva a půl měsíce se denní hvězda zastaví při slunovratu na obratníku Raka a pak se bude vracet zpět k obratníku Kozoroha. Za tři měsíce poté překročí nebeský rovník při podzimní rovnodennosti. A tu už bude veta po ročních obdobích, která se po milióny staletí tak pravidelně a tak „hloupě“ střídala během každého pozemského roku. Naposled, v roce 189., budou na Zemi nestejně dlouhé dny a noci. Ale pak všude po celé zeměkouli bude oddělovat stejný časový interval východ a západ Slunce.

Skutečně to, co tam dělají, je pozoruhodné, nadlidské, božské! Při těch představách J. T. Maston zapomněl na arktická území a na těžbu uhelných ložisek kolem bývalého pólu a viděl jen důsledky operace ve vesmíru.

Hlavní účel nové společnosti mizel uprostřed proměn, které ovlivní tvářnost světa.

Ale svět nechce měnit svou tvář. Vždyť přece vypadá stále stejně mladě jako v prvních dnech vzniku!

J. T. Maston sedával sám bezbranně v koutě své cely a neustále odrážel všechny pokusy o nátlak, jenž byl na něj vykonáván. Členové vyšetřující komise ho pravidelně každý den navštěvovali, ale nic z něho nedostali. A tu Johna Prestice napadlo, aby použil vlivu paní Evangeliny Scorbittové, který bude mít možná lepší účinek než jejich naléhání. Všichni dobře věděli, jak je tato vážená vdova hluboce oddána J. T. Mastonovi, jakých obětí je kvůli němu schopna a jak nesmírný o něj má zájem.

Po poradě vyšetřujících komisařů směla paní Evangelina Scorbittová navštěvovat vězně tak často, jak se jí zachce. Cožpak i ji samotnou stejně jako jiné obyvatele zeměkoule neohrožuje náraz mamutího děla? Cožpak by byl její palác v New Parku snad ušetřen při té katastrofě víc než chatrč nějakého lovce nebo vigvam Indiána z prérie? Cožpak jí nejde o život stejně jako poslednímu ze Samojedů nebo nějakému primitivnímu obyvateli tichomořských ostrovů? Tohle všechno jí předseda vyšetřující komise náležitě vysvětlil a pak ji poprosil, aby použila veškerého svého vlivu na J. T. Mastona.

Kdyby se přece jen nakonec rozhodl, že promluví a prozradí, kde předseda Barbicane a kapitán Nicholl – pravděpodobně s početným personálem, který si museli najmout – konají přípravy k onomu podniku, byl by ještě čas je nalézt, objevit jejich stopy a tak rázem zbavit lidstvo hrůzy, zděšení a úzkosti.

Paní Evangelina Scorbittová měla tedy přístup do vězení. Ovšem ona především toužila po tom, aby zase spatřila J. T. Mastona, kterého policie tak surově vytáhla z jeho útulného domova.

Ale nemyslete si, že energická Evangelina byla otrokyní lidských slabostí! To byste ji špatně znali! Kdybyste byli zvědavě přitiskli ucho na dveře, když dne 9. dubna poprvé vstoupila do vězeňské cely, byli byste zaslechli k velkému svému překvapení:

„Konečně vás zase vidím, milý Mastone!“

„To jste vy, paní Scorbittová?“

„Ano, příteli, po čtyřech týdnech, po čtyřech dlouhých týdnech odloučení…“

„Přesně řečeno po osmadvaceti dnech, pěti hodinách a čtyřiceti pěti minutách,“ odpověděl J. T. Maston, pohlédnuv na hodinky.

„Konečně jsme zase spolu!…“

„Jak to, že vám dovolili, abyste mohla až ke mně, milá paní Scorbittová?“

„Pod podmínkou, že použiji svého vlivu a své bezmezné oddanosti k vám a…“

„Cože?… Evangelino!“ vykřikl J. T. Maston. „Vy jste svolila k tomu, že mi budete dávat takové rady?… Vy jste připustila, že bych mohl zradit své kolegy?“

„Já? Ale, drahý Mastone!… To mě tak špatně znáte? Já… že bych na vás žádala, abyste obětoval čest jen pro svou bezpečnost?… Já že bych vás nutila k činu, který by byl hanbou vašeho života, zasvěceného vznešeným úvahám z oboru transcendentální mechaniky?…“

„No to jsem rád, paní Scorbittová! Vidím, že jste zůstala statečnou akcionářkou naší společnosti! Ne… ne, nikdy jsem ani nezapochyboval o vašem šlechetném srdci!“

„Díky, drahý Mastone!“

„A já než bych prozradil naše dílo, odhalil, na kterém místě zeměkoule se uskuteční náš pozoruhodný výstřel, jinými slovy než bych prodal tajemství, které se mi naštěstí podařilo skrýt v nejhlubší hloubi své duše, než bych dopustil, aby se ti barbaři vrhli za našimi přáteli a přerušili jejich práci, která nám všem zajistí prospěch a slávu, ne, to raději zemřu!“

„Vznešený Mastone!“ řekla na to paní Evangelina Scorbittová.

Tyto dvě bytosti, tak nerozlučně spojené stejným nadšením – a obě dvě stejně pošetilé – byly vskutku jako pro sebe zrozeny.

„Ne, nikdy se nedovědí jméno země, kterou jsem určil ve svých výpočtech, a která se proto stane nesmrtelnou!“ dodal J. T. Maston. „Ať mě třeba zabijí, jestli je to těší, ale mé tajemství mi nevyrvou!“

„A mne ať zabijí s vámi!“ zvolala paní Evangelina Scorbittová. „I já budu mlčet jako hrob…“

„Naštěstí, milá Evangelino, nevědí, že vy to tajemství také znáte!“

„Myslíte si snad, milý Mastone, že bych je dovedla prozradit, protože jsem žena? Zradit naše přátele a vás!… Ne, ne, příteli! I kdyby ti filištíni proti vám vzbouřili obyvatelstvo měst i venkova, i kdyby celý svět pronikl dveřmi této cely, aby vás odtud vyrval, nebojte se, jsem tu ještě já, a budeme mít alespoň tu útěchu, že zemřeme společně!…“

Může-li to ovšem vůbec být nějaká útěcha, J. T. Maston nemohl zajisté snít o ničem sladším než o smrti v náručí paní Evangeliny Scorbittové!

A takhle končily jejich rozhovory pokaždé, kdykoli ta výtečná žena přišla vězně navštívit. Když se jí vyšetřující komisaři dotazovali na

výsledek jejich hovorů, odpovídala:

„Doposud nic! Ale možná že časem toho přece jen dosáhnu…“

Ó ta lstivá žena!

A takhle končily jejich rozhovory

„Časem!“ říkala. Jenže čas zatím ubíhal mílovými kroky. Týdny utíkaly jako dny, dny jako hodiny, hodiny jako minuty!

A byl už květen. Paní Evangelina Scorbittová zatím nic z J. T. Mastona nedostala, a tam, kde neuspěla tato vlivná žena, nikdo jiný nemohl doufat v úspěch. Je tedy třeba odevzdaně očekávat onen strašlivý

náraz a nesvitne ani jiskřička naděje, že se mu zabrání?

Zřejmě ne! Jenže v podobných případech není rezignace na místě. Proto také zástupci evropských mocností naléhali čím dál tím více. Útočili neustále na členy vyšetřující komise a pořád je obviňovali. I flegmatický Jacob Jansen – jako by to ani nebyl klidný Holanďan – zahrnoval komisaře každodenně výčitkami. Plukovník Boris Charkov se dokonce utkal s tajemníkem řečené komise v souboji, v němž naštěstí svého protivníka jen lehce zranil. Major Donellan, jenž se nebil ani střelnou, ani sečnou zbraní – což je zcela v rozporu s britskými zvyky –, si aspoň za asistence svého tajemníka Deana Toodrinka vyměnil asi tucet správných boxerských ran s lhostejným dodavatelem tresek Williamem S. Forsterem, nastrčenou figurou *Společnosti pro praktické využití severního pólu*, který o záležitosti ostatně nic nevěděl.

Opravdu, celý svět jako by se spikl a tvrdil, že Američané ze Spojených států jsou odpovědni za činy jednoho ze svých nejslavnějších krajanů, Impeye Barbicana. Dokonce se už hovořilo o odvolání velvyslanců a vyslanců, kteří byli akreditováni u té nerozumné washingtonské vlády, a o vypovědění války Spojeným státům.

Chudák Spojené státy! Ty si nepřály nic toužebněji než zatknout Barbicana a spol. Marně odpovídaly, že všechny mocnosti v Evropě, Asii, Africe i Oceánii mají volnou ruku a mohou je zadržet, ať je najdou kdekoli; nikdo je neposlouchal. Dosud se však nepodařilo objevit, na kterém místě předseda Barbicane se svým kolegou zatím připravují onu strašlivou operaci.

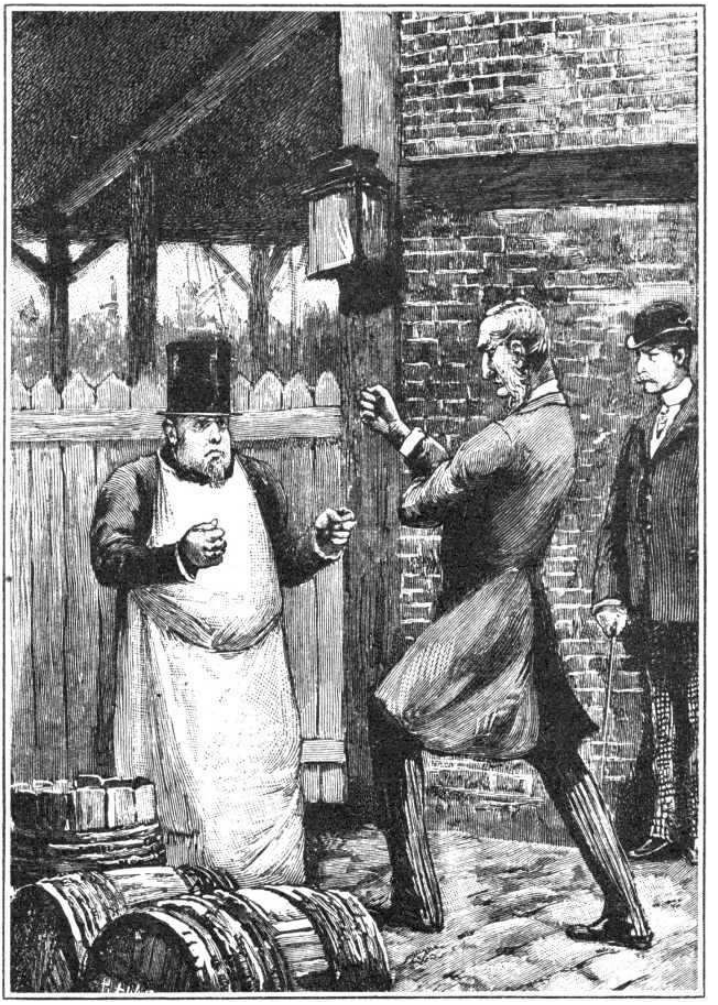
Na to cizí mocnosti odpovídaly:

„Máte jejich spoluviníka, J. T. Mastona! A ten jistě ví, kde je Barbicane! Donuťte Mastona, ať promluví!“

J. T. Maston a promluvit! To byste spíše donutili boha ticha Harpokrata nebo nejtěžšího chovance z newyorského ústavu hluchoněmých, aby promluvili!

A tak zatímco všeobecný neklid přerůstal v zoufalství, někteří prakticky založení lidé začali připomínat, že středověké mučení mělo své výhody, např. takové španělské boty, nasazené přísežným znalcem útrpného práva, trhání prsou kleštěmi nebo lití roztaveného olova, jež bezpečně rozvázalo jazyk i těm nejzatvrzelejším zarputilcům, vařící olej, skřipec, vyšetřování útrpným právem, šibenice atd. Pročpak se neuchýlit k prostředkům, kterých dřívější zákonodárné orgány běžně používaly za okolností mnohem méně vážných, a ke všemu ještě V přích soukromých, které se dotýkaly širší veřejnosti jen velmi nepřímo?

Každý ovšem musí uznat, že prostředků, které byly oprávněné za dřívějších mravů, nelze užít na konci mírumilovného, snášenlivého století, prodchnutého lidskostí, jako je století devatenácté, vyznačující se

Major Donellan si vyměnil asi tucet boxerských ran s Williamem S. Forsterem.

vynálezem opakovací pušky, nábojů ráže sedmi milimetrů a neobyčejně vysokými možnostmi dostřelu, století, jež připouští v mezinárodních vztazích používat granátů plněných melinitem, roburitem, belitem, panklastitem, meganitem a jinými –ity, které ovšem ve srovnání s

mišmašitem jsou hračkou pro děti.

J. T. Maston se tedy nemusel nijak obávat, že bude vyšetřován řádným nebo mimořádným útrpným právem. Zbývala jediná naděje, že si konečně uvědomí, jakou má odpovědnost, a že se rozhodne sám od sebe promluvit, anebo když odmítne, že náhoda promluví místo něho.

KAPITOLA TŘINÁCTÁ,

v níž nakonec J. T. Maston odpoví skutečně epicky

Čas plynul a velmi pravděpodobně i veškeré práce, které předseda Barbicane a kapitán Nicholl prováděli za tak překvapujících podmínek – neznámo kde.

Jak je však možné, že operace, která vyžadovala vybudování obrovské továrny, postavení vysokých pecí schopných ulít zbraň miliónkrát větší, než je námořní dělo ráže dvacet sedm centimetrů, a náboj vážící sto osmdesát tisíc tun, k čemuž bylo zapotřebí najmout několik tisíc dělníků, dopravit je tam a ubytovat, jak je jen možné, že něco takového mohlo ujít pozornosti zúčastněných stran? V které části Starého nebo Nového světa se Barbicane a spol. tak potají usídlili, že to vůbec nevzbudilo podezření sousedních národů? Jsou snad na nějakém opuštěném ostrově v Tichomoří nebo v Indickém oceánu? Ale dnes už přece neexistují opuštěné ostrovy; Angličané je všechny zabrali. Ledaže by bývala nová společnost zvlášť proto nějaký nový objevila? Že by snad vybudovali továrny na nějakém místě v Arktidě nebo Antarktidě, na to nikdo nepomyslel – to by přece jen byl nesmysl! Vždyť *Společnost pro praktické využití severního pólu* chce ty končiny přemístit právě proto, že se do takových zeměpisných šířek nemůže dobře dostat.

Ovšem hledat předsedu Barbicana a kapitána Nicholla po všech světadílech a ostrovech, třeba i jen v částech poměrně dobře přístupných, to by znamenalo ztratit spousty času. Ale v zápisníku, který zabavili tajemníkovi Dělostřeleckého klubu, stálo, že se výstřel uskuteční někde blízko rovníku. A tam jsou krajiny obyvatelné, ne-li obydlené civilizovanými lidmi. Jestli se tedy ti odvážlivci usídlili někde v okolí rovníku, nemůže to být ani v Americe po celé rozloze Peru a Brazílie, ani na ostrovech Sundských, Sumatře, Borneu, ani na ostrovech v Celebeském moři, ani na Nové Guineji. Tam by se něco podobného nemohlo začít, aniž se o tom dovědělo obyvatelstvo. Velmi pravděpodobně by se také nic takového neudrželo v tajnosti ve střední Africe v oblasti velkých jezer, kudy prochází rovník. Zbývají tedy Maledivy v Indickém oceáně, ostrovy Admiralitní, Gilbertovy, Vánoční ostrovy a Galapágy v Tichém oceáně a konečně ostrov San Pedro v Atlantiku. Ale informace z těchto míst nepřinášejí celkem nic nového, a

tak jsou lidé stále jen odkázáni na neurčité domněnky, které mohou všeobecné šílení na světě sotva uklidnit.

A co si o tom všem myslel Alcide Pierdeux? Ač „prskal víc než jindy“, obíral se jen a jen myšlenkami na nejrůznější důsledky onoho problému. Že by byl kapitán Nicholl vynalezl tak silnou výbušninu, že by byl našel ten mišmašit, jenž má výbušnou schopnost třítisíckrát nebo čtyřtisíckrát větší než nejúčinnější válečné látky a pěttisícšestsetkrát silnější než osvědčený střelný prach našich předků? Je to sice divné a otřesné, ale docela možné! Nevíme, co nám budoucnost po této stránce ještě přinese; není vyloučeno, že jednou bude možno ničit armády na jakoukoli vzdálenost. Narovnání zemské osy zpětným nárazem děla rozhodně nijak francouzského inženýra nepřekvapovalo. A proto se obrátil pokorně na organizátora podniku:

„Je naprosto jasné, pane předsedo Barbicane, že Země denně zachycuje zpětné nárazy všech úderů, k nimž dojde na jejím povrchu. Je jisté, že když se statisíce lidí baví tím, že na sebe posílají tisíce střel o váze několika kilogramů nebo milióny střel vážících jen několik gramů, nebo když vůbec jenom jdu nebo skáču, natáhnu ruku nebo jedna z krvinek putuje mými žilami, všechno to působí na hmotu našeho sféroidu! Čili tvůj obrovský stroj může způsobit žádaný otřes. Ale, u všech integrálů, stačí takový otřes rozhoupat Zemi? A to právě rovnice toho zvířete J. T. Mastona nesporně demonstrují, to se musí nechat!“

Alcide Pierdeux se opravdu nestačil obdivovat důmyslným výpočtům tajemníka Dělostřeleckého klubu, jež členové vyšetřující komise sdělili učencům, kteří se v nich dokázali vyznat. Alcide Pierdeux si čítal v algebře jako jiní v novinách, a tak pro něho byla tato četba skutečným požitkem.

Ale kdyby došlo k té mele, co by nastalo katastrof na povrchu naší Země! Co pohrom, kolik rozbořených měst, sesutých hor, kolik miliónů mrtvých, jaké spousty vod by se vylily ze svých koryt a způsobily strašlivé škody!

Na Zemi by to vypadalo jako po nebývale silném zemětřesení.

„Kdyby aspoň ten zatracený střelný prach kapitána Nicholla neměl takovou sílu,“ bručel Alcide Pierdeux, „dalo by se doufat, že střela oblétne zeměkouli a pak do ní znovu vrazí, buď před místem, odkud byla vypálena, nebo dokonce za ním! A tak by se všechno za poměrně krátkou dobu zase vrátilo do svých starých kolejí – i kdyby přece jenom nastaly nějaké škody! Ale to by se odbylo mávnutím ruky! Jenže s tím jejich mišmašitem koule opíše polovinu hyperboly, ale nevrátí se už, aby

požádala Zemi o prominutí, že ji vyrušila z klidu, a přitom všechno dala na staré místo!“

Alcide Pierdeux se rozháněl rukama jako strážník na křižovatce a hrozil, že rozbije všechno kolem sebe v okruhu dvou metrů.

A pak zase opakoval:

„Kdybych aspoň věděl, odkud tu střelu vypálí, to bych hned vypočítal, v kterých velkých pásmech zeměkoule se nadmořská výška vůbec nezmění a kde naopak dojde k největším změnám! Pak by bylo možno lidi varovat, aby se včas vystěhovali, než jim domy nebo města spadnou na palici! Ale jak na to?“

Potom krouživým pohybem přejel rukou nad řídkým porostem zdobícím mu lebku a dodal:

„A když tak na to myslím, náraz může mít vlastně dalekosáhlejší následky, než si vůbec dovedeme představit! Což jestli přitom sopky využijí příležitosti, dají se jaksepatří do práce a vyvrhnou všechno, co mají v útrobách, jako cestující na lodi postižený mořskou nemocí? Co kdyby část vzdutých oceánů zalila jejich krátery? Ať jde všechno k čertu! Vlastně mohou nastat výbuchy, které vyhodí rázem celou zeměkouli do povětří! A ten ďábel Maston drží jazyk za zuby a nedostanete z něho jediné slovo! Podívejte se na něj: hraje si s naší zeměkoulí jako s koulí v kulečníku a ukazuje přitom všechen svůj hráčský um!“

Takto uvažoval Alcide Pierdeux. A brzy nato se ty hrozivé domněnky objevily v novinách Starého i Nového světa a mnoho se o nich začalo debatovat. Co jsou proti pohromě, která bude následovat po zásahu firmy Barbicane a spol., všechny ty smršťě, všechny vysoké vlny na rozbouřeném moři, všechny zátopy, jež čas od času zničí nějakou nepatrnou část Země! Vždyť to jsou vlastně jenom události místního významu! Zmizí při nich několik tisíc lidí a ty nesčetné davy, které to přežijí, to sotva vyruší z klidu! A tak čím více se blížilo osudné datum, tím větší hrůza se zmocňovala i těch nejstatečnějších. Kazatelé teď snadno mohli předpovídat konec světa. Vypadalo to jako v strašlivém období kolem roku 1 000, kdy si lidé představovali, že budou uvrženi do království mrtvých.

Jen si vzpomeňte, co všechno se v té době stalo. Podle jedné části apokalypsy obyvatelstvo tehdy právem věřilo, že se přiblížil den posledního soudu. Očekávali známky božího hněvu, jak je předpovědělo Písmo svaté. Zjeví se Antikrist, syn záhuby.

„V posledním roce 10. století,“ vypráví H. Martin, „všechno ustalo: zábavy, obchody, zájmy, zkrátka všechno, skoro i polní práce. Lidé si

říkali: Načpak myslet na budoucnost, když k ní nedojde? Pomýšlejme na věčnost, která začne už zítra! Lidé se starali už jen o své nejnutnější potřeby; pozemky i zámky odkazovali klášterům, aby si tak získali protekci v království nebeském, kam měli vejít. Mnoho darovacích listin adresovaných kostelům začínalo slovy: »Protože se blíží konec světa a bezprostředně hrozí jeho zánik…« Když nastal ten osudný okamžik, obyvatelstvo se nepřetržitě tísnilo v bazilikách, kaplích a budovách zasvěcených bohu a očekávalo s nesmírnou úzkostí, až sedmero trub sedmi andělů ohlásí z nebeských výšin poslední soud.“

Jak známo, první den roku 1 000 skončil, ale zákony přírody nebyly nikterak narušeny. Jenže tentokrát nejde o pohromu podle tajemných biblických textů. Jde tu o změnu v rovnováze Země, založenou na nesporných a jasných výpočtech, a o pokus, který pokrok v balistice a mechanice nijak nevylučuje. Tentokrát moře nevyvrhne mrtvé, ale pohltí milióny živých v hloubi svých nových propastí.

A přes veškerý vliv moderního myšlení zděšení mezi lidmi nabylo takového rozsahu, že se opakovalo mnohé z toho, co se dělo v roce 1 000, a se stejným šílenstvím. Nikdy se ještě tak rychle nekonaly přípravy k odchodu na onen svět! Nikdy ještě tak houfně hříšníci nepřistupovali k zpovědnicím a nevyznávali se z celých litanií svých hříchů. Nikdy ještě nebylo uděleno tolik rozhřešení umírajícím, kteří se dávali na pokání *in extremis*, na smrtelné posteli! Dokonce se jednalo o to, že bude papež požádán o všeobecné odpuštění hříchů, které udělí ve zvláštním listu všem lidem dobré vůle na zemi – ale také všem ustrašeným.

Proto byla situace J. T. Mastona den ze dne kritičtější. Paní Evangelina Scorbittová umírala strachy, aby se nestal obětí všeobecné pomsty. Dokonce ji už napadlo, že mu poradí, aby řekl ono slovo, které se dosud tak umíněně zdráhal vyslovit. Ale přece jen se toho neodvážila a dobře učinila. Byla by bývala kategoricky odmítnuta.

Jak jistě chápete, žilo i město Baltimore v nesmírném strachu, a bylo čím dál tím obtížnější udržet na uzdě obyvatelstvo, vydrážděné většinou severoamerických novin a zprávami přicházejícími ze všech koutů země, abychom užili výrazu z apokalypsy, který pronesl svatý Jan Evangelista za císaře Domiciána. Kdyby byl J. T. Maston žil za vlády tohoto tyrana, byli by s ním jistě udělali krátký proces. Byl by hozen napospas šelmám. Ale on by byl prostě odpověděl:

„No budiž!“

Přes to všechno však neochvějný J. T. Maston odmítal sdělit polohu místa *x*, neboť si byl vědom, že by po prozrazení tajemství předseda

Barbicane a kapitán Nicholl nemohli pokračovat ve svém díle.

Ten boj jediného člověka proti celému světu byl konec konců něco krásného. J. T. Maston tím ještě stoupl v očích paní Evangeliny Scorbittové a také ve vážnosti u svých kolegů z Dělostřeleckého klubu. Tito chlapíci, tvrdohlaví, jak bývají vysloužilí dělostřelci, stáli pořád za plány firmy Barbicane a spol. Tajemník Dělostřeleckého klubu teď dosáhl takové slávy, že mu spousta lidí už psala jako zločinci číslo jedna, aby získali několik řádek psaných rukou, která chce převrátit svět naruby!

Ale ačkoliv to bylo všechno krásné, bylo to čím dál tím nebezpečnější. Ve dne v noci se kolem baltimorského vězení tísnily davy lidí a mocně pokřikovaly a povykovaly. Ty rozlícené hlavy už chtěly J. T. Mastona lynčovat *hic et nunc,* hned na místě. Policii bylo zřejmé, že se blíží okamžik, kdy už nebude schopna ho ubránit.

Aby washingtonská vláda uspokojila masy amerického obyvatelstva stejně jako národy v cizích zemích, rozhodla se konečně, že J. T. Mastona obžaluje a postaví před soud.

„Porotci už mají také nahnáno, a tak s ním udělají krátký proces," vyjádřil se Alcide Pierdeux, jenž osobně cítil k tvrdohlavému počtáři určitou dávku sympatie.

Proto tedy se ráno 5. září předseda vyšetřující komise osobně odebral do věžňovy cely.

Paní Evangelině Scorbittové na její naléhavou žádost bylo povoleno, aby ho tam doprovázela. Možná že při tomto posledním pokusu bude mít ta příjemná žena úspěch… Nic se nesmí zanedbat. K objasnění záhady jsou všechny prostředky dobré. No a když ani ty nic nezmohou, pak se uvidí.

„Pak se uvidí!" opakovali prozíraví lidé. „To bude ohromný tah, když J. T. Mastona pověsíme a katastrofa se rozpoutá v celé své zuřivosti!"

Proto asi k jedenácté hodině stál J. T. Maston tváří v tvář paní Evangelině Scorbittové a Johnu Presticeovi, předsedovi vyšetřující komise.

Bez dlouhých okolků se pustili do vyjednávání. V rozhovoru, který následoval, se střídaly velmi strohé otázky s velmi klidnými odpověďmi.

Kdopak by byl uvěřil, že klidný bude tentokrát J. T. Maston!

„Ptám se vás naposledy: Chcete odpovídat?…" zeptal se John Prestice.

„V jaké záležitosti?…" odvětil ironicky tajemník Dělostřeleckého klubu.

„Jde o to, abyste nám prozradil, kam odjel váš kolega Barbicane."

„Už jsem vám to řekl stokrát."

„Opakujte to tedy ještě jednou!“

„Odjel tam, kde se vystřelí.“

„A kde to bude?“

„Tam, kde je můj kolega Barbicane.“

„Dejte si pozor, pane Mastone!“

„Na copak?“

„Jestli budete nadále odmítat odpověď, bude to mít za následek…“

„Že se pak určitě nedovíte, co nemáte vědět.“

„Co máme právo se dozvědět!“

„Podle mého ne.“

„Poženeme vás před soud.“

„Račte si posloužit!“

„A porota vás odsoudí.“

„To je její věc.“

„A rozsudek bude okamžitě vykonán!“

„No budiž!“

„Ale, drahý Mastone…,“ osmělila se paní Evangelina Scorbittová, kterou ty hrozby nesmírně otřásly.

„Och… drahá paní Scorbittová!“ ozval se J. T. Maston.

Sklopila hlavu a zmlkla.

„A zajímá vás, jak bude znít rozsudek?“ pokračoval předseda John Prestice.

„Budete-li tak laskav,“ odpověděl J. T. Maston.

„Budete odsouzen k trestu smrti… jak si to také zasloužíte.“

„Opravdu?“

„A budete pověšen, jako že dvě a dvě jsou čtyři.“

„To tedy mám, pane, ještě naději,“ odpověděl lhostejně J. T. Maston. „Kdybyste byl jen trochu matematik, neřekl byste, jako že dvě a dvě jsou čtyři! Kdo nám dokáže, že se všichni matematikové do dnešního dne nemýlili, když tvrdili, že součet dvou čísel se rovná součtu jejich částí, to jest že dvě a dvě jsou přesně čtyři?“

„Pane Mastone!…“ zvolal předseda celý užaslý.

„Kdybyste řekl, jako že jedna a jedna jsou dvě, bylo by to v pořádku,“ pokračoval J. T. Maston. „To je naprosto jasné, protože to už není poučka, to je definice!“

Po této lekci z aritmetiky předseda komise odešel a paní Evangelina Scorbittová upřela na vynikajícího počtáře, který byl ideálem jejích snů, pohled plný vřelého obdivu.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ,

velmi krátká, v níž je za *x* dosazen zeměpisný údaj

K velkému štěstí pro J. T. Mastona obdržela vláda Spojených států od amerického konzula v Zanzibaru telegram tohoto znění:

John S. Wright, státní tajemník
Washington, USA

Zanzibar 13. září
Pět hodin ráno místního času

Velké práce v proudu ve Wamasai, jižně od Kilimandžára. Už osm měsíců předseda Barbicane a kapitán Nicholl s početným černošským personálem pod ochranou sultána Bali-Baliho. Na vědomí vládě

s úctou
Richard W. Trust, konzul

A tak vyšlo tajemství J. T. Mastona najevo. Proto tajemník Dělostřeleckého klubu nebyl pověšen, i když byl nadále držen ve vězení.

Ovšem kdo ví, zdali nebude později litovat, že nezemřel na vrcholu své slávy!

KAPITOLA PATNÁCTÁ,

která obsahuje několik podrobností velmi zajímavých pro obyvatele zeměkoule

A tak tedy washingtonská vláda už věděla, kde firma Barbicane a spol. koná přípravy k svému podniku. O autentičnosti zprávy nebylo pochyb. Zanzibarský konzul byl natolik spolehlivý, že jeho sdělení nemusilo být přijímáno s výhradami. A k tomu je ještě potvrdily další telegramy. Inženýři *Společnosti pro praktické využití severního pólu* právě dokončují své rozsáhlé práce uprostřed kilimandžárské oblasti v africkém Wamasai, asi sto mil na západ od pobřeží, kousek pod rovníkem.

Jakpak se jen mohli potají usadit v té zapadlé končině na úpatí slavné hory, kterou objevili roku 1848 Rebmann a Krapf a první zlezli Otto Ehlers a Abbot? Jak jen si tam mohli postavit dílny, vybudovat slévárnu a sehnat potřebný personál? Jak se jim vůbec podařilo navázat styky s místními nebezpečnými kmeny a s jejich stejně záludnými jako krutými náčelníky? To nikdo neví a možná se to také nikdy nedoví, protože do 22. září už zbývá jen několik dní.

A proto když se J. T. Maston od paní Evangeliny Scorbittové dověděl, že zpráva zaslaná ze Zanzibaru odhalila tajemství Kilimandžára, mávl jen několikrát protézou se železným hákem a řekl:

„Hm, co na tom! Telegraficky ani telefonicky se ještě cestovat nedá a za šest dní… bumbum ratata bum… to máme v suchu!“

A kdo by byl slyšel tajemníka Dělostřeleckého klubu při téhle zvučné tirádě, která zahřměla jako rána z Columbiadu, byl by věru udiven, kolik životní energie ještě mají vysloužilí dělostřelci.

J. T. Maston měl zřejmě pravdu. Na vyslání policie do Wamasai, která by zatkla předsedu Barbicana, nebyl čas. I kdyby policisté vyjeli z Alžírska nebo z Egypta, či dokonce z Adenu, Massouahu, Madagaskaru nebo Zanzibaru a rychle se dostali na pobřeží, museli by počítat s místními obtížemi, s tím, že by je při cestování hornatou krajinou zdržovaly četné překážky a že by jim možná vypověděli poslušnost i průvodci, kteří by jistě ochotně plnili vůli svého diktátorského sultána.

Musí se tedy vzdát všech nadějí, že zatknou pachatele a tím znemožní celý podnik.

Ale nedá-li se tohle provést, není teď nic snazšího než z toho vyvodit

prostě důsledky, když je známa přesná poloha místa výstřelu. Vždyť je to jen otázka výpočtu – sice zřejmě dosti složitého, ale nepřesahujícího síly algebraiků a vůbec matematiků.

Protože zpráva zanzibarského konzula došla přímo na adresu státního tajemníka ve Washingtonu, federální vláda ji podržela zprvu v tajnosti. Chtěla totiž zároveň s jejím zveřejněním oznámit, jak se při posunu zemské osy změní výška hladiny moří. Obyvatelé zeměkoule se přitom hned dozvědí, co je čeká, podle toho, kde žijí.

A dovedete si jistě představit, jak na tu zprávu netrpělivě čekají!

Dne 14. září byla zpráva zaslána zeměměřičskému ústavu ve Washingtonu, aby podle ní vypočítal konečné balistické a geografické následky. A za dva dny již měli ve věci jasno. Výsledky byly ihned sděleny podmořskými kabely mocnostem Starého i Nového světa. Otiskly je tisíce novin a všichni kameloti ve velkoměstech je vykřikovali jako velkou senzaci.

„Co se bude dít?“

Tuto otázku si kladli lidé v nejrůznějších jazycích na všech místech zeměkoule.

Zeměměřičský ústav na ni odpověděl touto naléhavou výzvou:

Předseda Barbicane a kapitán Nicholl hodlají provést tento pokus: dne 22. září o půlnoci místního času bude z děla miliónkrát většího, než je dělo ráže sedmadvacet centimetrů, vystřelen náboj o váze sto osmdesát tisíc tun, naplněný výbušninou, která dává počáteční rychlost dva tisíce osm set kilometrů a způsobí zpětný náraz.

V případě, že k výstřelu dojde trochu pod rovníkem, asi na třicátém čtvrtém poledníku na východ od Paříže, na úpatí pohoří Kilimandžára, a střela bude směřovat na jih, bude mít tyto mechanické účinky na povrch zeměkoule:

Spojením nárazu s denním rotačním pohybem okamžitě vznikne nová osa otáčení, a protože se stará osa podle výpočtů J. T. Mastona posune o 23°27´, bude tato osa stát kolmo na rovinu ekliptiky.

A nyní, kde budou póly nové osy? Protože je známo, odkud bude náboj vystřelen, docela snadno se to vypočítalo.

Na severu bude konec nové osy mezi Grónskem a zemí Grinnellovou v té části Baffinova zálivu, kterou nyní protíná severní polární kruh, na jihu bude několik stupňů na východ od Adéliny země, v těsné blízkosti polárního kruhu.

Za těchto podmínek bude nový nultý poledník, vycházející z nového severního pólu, patrně procházet irským Dublinem, Paříží, Palermem na Sicílii, zálivem Velkou Syrtou na pobřeží Tripolska, El-Obeidem v

Všichni kameloti ve velkoměstech vykřikovali výsledky

Dárfúru, pohořím Kilimandžárem, Madagaskarem a Kerguelenami v jižním Pacifiku, novým jižním pólem, ostrovy Cookovými a Společenskými, kde žijí protinožci Pařížanů, ostrovem Quadrou a Vancouverovým na pobřeží Britské Kolumbie, územím Nové Británie v Severní Americe a poloostrovem Melvillovým v oblasti kolem severního

pólu.

Zároveň se vznikem nové osy otáčení, vystupující ze zálivu Baffinova na severu a ze země Adéliny na jihu, vytvoří se i nový rovník, nad nímž bude nyní Slunce opisovat svou neměnnou denní dráhu. Rovník půjde od Kilimandžára ve Wamasai přes Indický oceán, Gou a Cikakolu trochu pod Kalkatou v Indii, přes Mangalu v království Siamském, Kesho v Tonkinu, čínský Hongkong, ostrov Rasa, ostrovy Marshallovy, Gaspar Rico, ostrov Walkerův v Tichém oceáně, Kordillery v Argentině, Rio de Janeiro v Brazílii, ostrov Trinidad a svaté Heleny v Atlantském oceáně, přes San Paulo de Loanda v Kongu a nakonec územím Wamasai ke Kilimandžáru.

Když jsme podle nové osy určili, kudy bude procházet rovník, můžeme se zabývat i otázkou, tak závažnou pro bezpečnost obyvatel Země, totiž jak se změní úroveň hladiny moří.

Především nutno poznamenat, že vedoucí činitelé *Společnosti pro praktické využití severního pólu* se snažili tyto účinky zmírnit na nejvyšší míru. Kdyby byl výstřel například namířen k severu, mělo by to katastrofální následky pro nejcivilizovanější části zeměkoule. Naproti tomu bude-li namířen k jihu, pocítí jeho účinky jen kraje velmi málo obydlené a nepříliš civilizované – alespoň pokud jde o území, která budou zatopena.

V důsledku zploštění sféroidu na bývalých pólech se vody vylité ze svých starých pánví rozdělí takto:

Dva velké kruhy, které se budou protínat v pravém úhlu na Kilimandžáru a na protilehlé straně v mořích kolem rovníku, rozdělí zeměkouli na čtyři výseče – dvě na polokouli severní a dvě na jižní – oddělené od sebe čárami, na nichž se výše hladiny moří nijak nezmění.

1. Severní polokoule:

První výseč na západ od Kilimandžára obsáhne Afriku od Konga po Egypt, Evropu od Turecka po Grónsko, Ameriku od Britské Kolumbie po Peru a Brazílii v úrovni San Salvadoru a konečně celou severní část Atlantského oceánu a většinu jeho vod kolem rovníku.

Druhá výseč na východ od Kilimandžára obsáhne většinu Evropy od Černého moře až po Švédsko, evropské i asijské Rusko, Arábii, téměř celou Indii, Persii, Beludžistan, Afganistan, Turkestán, Nebeskou říši, Mongolsko, Japonsko, Koreu, Černé moře, Kaspické jezero, severní část Tichého oceánu, Aljašku v Severní Americe a také polární území, které bylo tak nešťastně postoupeno americké *Společnosti pro praktické využití severního pólu*.

2. Jižní polokoule:

Třetí výseč na východ od Kilimandžára zahrne Madagaskar, Mariony, Kergueleny, Mauritius, Réunion a všechny ostrovy v Indickém oceánu, jižní konce oceánů až k novému pólu, Malajský poloostrov, Jávu, Sumatru, Borneo, Sundské ostrovy, Filipíny, Austrálii, Nový Zéland, Novou Guineu, Novou Kaledonii, celou jižní část Tichého oceánu a jeho četná souostroví téměř až k nynějšímu stošedesátému poledníku.

Čtvrtá výseč na západ od Kilimandžára bude obsahovat jižní část Afriky od Konga a Mosambického průlivu až po mys Dobré naděje, jižní část Atlantského oceánu až po osmdesátou rovnoběžku, celou Jižní Ameriku od Pernambuka a Limy, čili Bolívii, Brazílii, Uruguay, Argentinu, Patagonii, Ohňovou zemi, ostrovy Falklandy, Jižní Shetlandy a Jižní Sandwichovy a jižní část Tichého oceánu na východ od stošedesátého stupně západní zeměpisné délky.

To tedy budou čtyři výseče zeměkoule oddělené čárami, na nichž se výše hladiny moří nijak nezmění.

A nyní uvedeme, jaké účinky bude mít přemístění moří na povrchu těchto čtyř výsečí.

Na každé z nich se projeví v jednom bodě maximálně, buď že se sem vody nahrnou, nebo odtud ustoupí.

Podle výpočtů J. T. Mastona je naprosto přesně zjištěno, že toto maximum bude činit 8 415 metrů; odtud se bude hladina postupně snižovat až k nule na čárách oddělujících jednotlivé výseče od sebe. V těchto bodech bude tedy mít operace, o kterou se pokusí předseda Barbicane, nejvážnější důsledky pro bezpečnost lidstva.

Všimněme si nyní, jak se každý z těchto účinků projeví.

Ve dvou výsečích ležících proti sobě na severní a jižní polokouli moře ustoupí a zaplaví dvě zbývající rovněž protilehlé výseče.

V první výseči se téměř celý Atlantský oceán vyprázdní a hladina nejvíce klesne asi ve výši Bermud, kde se objeví mořské dno, nedosahuje-li hloubka moře v tomto místě 8 415 metrů. Následkem toho mezi Amerikou a Evropou vystoupí rozsáhlá území, která si budou moci přisvojit Spojené státy, Anglie, Francie, Španělsko a Portugalsko – úměrně k své zeměpisné rozloze –, budou-li to ovšem považovat za vhodné. Je však třeba poznamenat, že snížení hladiny způsobí i snížení vzduchových vrstev. Pobřeží Evropy a Ameriky vystoupí tak vysoko, že i města ležící dvacet až třicet stupňů od bodů maximálního snížení hladiny budou mít jen tolik vzduchu, kolik je ho nyní ve výši jedné míle nad zemí. Postihne to, máme-li jmenovat jen ta nejdůležitější města, New

York, Philadelphii, Charleston, Panamu, Lisabon, Madrid, Paříž, Londýn, Edinburgh, Dublin a jiná. Pouze Káhira, Cařihrad, Gdaňsk a Stockholm na jedné straně a města na západním pobřeží Ameriky na straně druhé si zachovají svou dosavadní nadmořskou výšku. Na Bermudách bude nedostatek vzduchu, jímž trpí vzduchoplavci ve výši 8 000 metrů nebo cestovatelé na nejvyšších vrcholcích tibetského pohoří. Tam nebude vůbec možno žít.

Stejný účinek se projeví i v protilehlé výseči, která zahrne Indický oceán, Austrálii a čtvrtinu Tichého oceánu, jenž zčásti zaplaví jižní končiny Austrálie. Tam se maximální snížení hladiny projeví na srázném pobřeží Noční země a města Adelaide a Melbourne se octnou skoro osm kilometrů nad hladinou oceánů. Nedá se pochybovat o tom, že budou mít velmi čistý vzduch, ale už ne tak hustý, aby se v něm dalo dýchat.

V podstatě stejná změna postihne části zeměkoule v obou výsečích, kde následkem většího či menšího ústupu vod dojde k značnému zvýšení pevniny. V částech, kde voda zcela neustoupí, se bezpochyby objeví nové ostrovy, tvořené vrcholy podmořských horstev.

Zřídnutí vzduchu bude tedy mít nepříjemné následky pro ty části světadílů, které se dostanou do vyšších vrstev atmosféry; ale oč hůře na tom budou části, které zaleje moře! Při nižším tlaku vzduchu, než je tlak atmosférický, se dá ještě dýchat, ale několik metrů pod vodou to už nejde a taková situace nastane ve dvou zbývajících výsečích.

Ve výseči severovýchodně od Kilimandžára hladina maximálně stoupne v Jakutsku v srdci Sibiře. Od tohoto města, které se octne 8 415 metrů pod vodou – od toho je ovšem třeba odečíst jeho nynější nadmořskou výšku –, hloubka vody bude neustále klesat až k hranicím výseče a zatopí většinu asijského Ruska a Indie, Čínu, Japonsko a za Beringovou úžinou americkou Aljašku. Pohoří Ural možná vystoupí v podobě ostrůvků nad východní částí Evropy. A města Petrohrad s Moskvou na jedné straně a Kalkata, Bangkok, Saigon, Peking, Hongkong, Yeddo (Tokio) na straně druhé zmizí v různé hloubce pod vodou, což však bude stačit k tomu, aby se utopila spousta Rusů, Indů, Siamců, Kočinčínců, Číňanů a Japonců, jestliže se před katastrofou včas nevystěhují.

Ve výseči jihozápadně od Kilimandžára budou pohromy menší, protože tuto výseč pokrývá z velké části Atlantský a Tichý oceán, jejichž hladina stoupne u Falklandských ostrovů o 8 415 metrů. Přesto však při té umělé zátopě zmizí rozlehlá území, mezi jiným cíp jižní Afriky od dolní Guineje a Kilimandžára až po mys Dobré naděje a jihoamerický

trojúhelník, který tvoří Peru, střední Brazílie, Chile a Argentina až po Ohňovou zemi a mys Horn. Ač jsou Patagonci vysocí, neujdou záhubě a nebudou mít ani možnost utéci do Kordiller, jejichž nejvyšší vrcholky stejně zmizí hluboko pod vodou.

Změna výše mořské hladiny na povrchu zemského sféroidu způsobí, že území buď poklesne pod vodu, nebo naopak vystoupí nad hladinu. A na tyto možnosti se musí ohrožené obyvatelstvo připravit, nebude-li předsedovi Barbicanovi včas zabráněno v jeho zločinném pokusu!

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ,

v níž sbor nespokojenců roste a sílí

Podle naléhavé výzvy měli se lidé připravit na nebezpečnou situaci, nějak ji zvládnout nebo alespoň před ní utéci na střední čáry, kde se nebezpečí prakticky vlastně neprojeví.

Obyvatelstvo se dělilo na dva tábory: na ty, jimž hrozí zadušení, a na ty, kteří jsou v nebezpečí, že utonou.

Zpráva byla sice nejrůzněji komentována, ale vedla vždy k velice ostrým protestům.

Zadušení hrozí Američanům ve Spojených státech a z Evropanů Francouzům, Angličanům, Španělům atd. A ani vyhlídky, že si připojí území, která se dosud skrývají v hlubinách oceánu, je nijak nesmiřovaly s očekávanými změnami. Tak Paříž, která bude vzdálena od nového pólu skoro stejně jako od starého, přemístěním osy nic nezíská. Bude sice mít věčně jaro, ale přijde o značnou vrstvu vzduchu. A to se přece nebude líbit Pařížanům, kteří když už nemají ozón, spotřebují nesmírné množství kyslíku… a ještě je jim to málo!

Záplavy zase ohrožují obyvatelstvo Jižní Ameriky, pak Australany, Kanaďany, Indy a Novozélanďany. A Velká Británie přece nesnese, aby ji firma Barbicane a spol. připravila o její nejbohatší kolonie, kde anglosaský živel pomalu, ale jistě vytlačuje domorodce. Mexický záliv se zřejmě vyprázdní a tím vznikne širé království antilské, na které si podle Monroeovy doktríny budou moci činit, nárok Mexičané i obyvatelé USA. Také v oblasti Sundských ostrovů, Filipín a Celebeských ostrovů, která bude rovněž zbavena moře, vyvstanou značná území, o něž se budou moci ucházet Angličané a Španělé. Jenže tato náhrada se nevyrovná ztraceným zaplaveným krajům!

Kdyby měli ve vlnách nových moří zmizet jen Samojedi nebo sibiřští Laponci, obyvatelé Ohňové země, Patagonci, nebo i Tataři, Číňané, Japonci či pár Argentinců, pak by se asi civilizované státy s touto obětí smířily. Jenže tuhle katastrofu pocítí příliš mnoho mocností, a proto tak protestují.

Střed Evropy zůstane skoro nedotčen, ale povrch se zvýší na západě a sníží na východě, čili na jedné straně se budou obyvatelé napůl dusit, na druhé zase málem utonou. A to přece nepřichází v úvahu! Kromě toho se

vyprázdní skoro celé Středozemní moře, což ovšem nepřenesou přes srdce ani Francouzi, ani Italové, Španělé, Řekové, Turci a Egypťané, kteří si jako obyvatelé přímořských zemí činí nepopiratelné nároky na toto moře. A pak – k čemu bude Suezský průplav, ačkoliv bude ušetřen, protože leží na nulové čáře? K čemu bude sloužit výsledek nesmírné práce Ferdinanda Lessepse, když na jednom konci už nebude Středozemní moře a na druhém zbude jen trochu Rudého moře? To aby se tedy kanál prodloužil o několik set mil?…

A konečně Anglie nikdy za žádnou cenu nepřipustí, aby se Gibraltar, Malta a Kypr před jejíma očima proměnily ve vrcholky hor ztrácející se v mracích, kde už nebudou moci přistávat válečné lodi! Kdepak by ji uspokojila nově získaná území v prostoru bývalého Atlantiku! Třebaže major Donellan již pomýšlel na to, jak se vrátí do Evropy a bude uplatňovat nároky své vlasti na tyto nové oblasti v případě, že se podnik firmy Barbicane a spol. podaří.

Z toho všeho plyne, že protesty přicházely ze všech stran, i ze států, které leží na čárách, kde se změna úrovně nadmořské hladiny nijak neprojeví, neboť i ty budou více či méně ohroženy. Odpor ještě zesílil, když po telegramu ze Zanzibaru, oznamujícím místo výstřelu, bylo možno uveřejnit výše uvedenou, bohužel málo uklidňující výzvu.

Zkrátka a dobře lidstvo uvrhlo předsedu Barbicana, kapitána Nicholla a J. T. Mastona do klatby.

Ale zato jakou konjunkturu měly noviny nejrůznějších směrů! Co bylo sháňky po každém čísle! A ty nevídané náklady! Snad poprvé v dějinách se spojily k společnému protestu listy obvykle zaujímající zcela protichůdné stanovisko ke každé otázce: *Novosti, Novoje vremja, Kronštadtskije vedomosti, Moskovskaja gazeta, Russkoje dělo, Graždanin, Karlskrona Dagbladet, Handelsblad, Vaterland, Fremdenblatt, Neue Badische Landeszeitung, Magdeburger Nachrichten, Neue Freie Presse, Berliner Tagblatt, Extrablatt, Post, Volksblatt, Börsenkurier, Sibirskije novosti, Gazette de la Croix, Vossische Zeitung, Reichsanzeiger, Germania, Epoca, Correo, Imparcial, Correspondencía, Iberia, Temps, Figaro, Intransigeant, Gaulois, Univers, Justice, République Française, Autorité, Presse, Matin, XIXe siècle, Liberté, Illustration, Monde illustré, Revue des Deux Mondes, Cosmos, Revue Bleue, Nature, Tribuna, Osservatore romano, Esercito romano, Fanfulla, Capitan Fracassa, Riforma, Pester Lloyd, Efymeris, Akropolis, Palingenesia, Courier de Cuba, Pioneer of Allahabad, Srbska nezavislost, Indépendance roumaine, Nord, Indépendance belge, Sydney Morning*

Herald, Edinburgh Review, Manchester Guardian, Scotsman, Standard, Times, Truth, Sun, Central News, Prensa Argentina, Romanul de Bucuresti, Courrier of San Francisco, Commercial Gazette, San Diego of California, Manitoba, Echo du Pacifique, American Science, United States News, New York Herald, New York's World, Daily Chronicle, Buenos Aires Herald, Réveil du Maroc, Chu-pao, Čching-pao, Courrier de Hai-phong, Moniteur z republiky Cunani. Ba i *Mac Lane Express,* anglický časopis zabývající se otázkami národního hospodářství, poukazoval na hladomor, který zavládne ve zpustošených oblastech. Teď už nešlo jen o porušení rovnováhy v Evropě, ale na celém světě! Dovedete si snad představit, jak tyhle zprávy působily mezi rozlícenou veřejností, kterou přehnaná nervozita, typická pro konec devatenáctého století, už předem dohánělа k nejrůznějšímu šílenství! Jako když střelí do sudu s prachem!

Jistě si domyslíte, že nadešla poslední hodina i J. T. Mastonovi.

Večer 17. září rozzuřené davy skutečně vnikly do vězení s úmyslem, že Mastona zlynčují – a dodejme hned, že jim v tom strážníci nijak nebránili…

Ale cela byla prázdná. Paní Evangelině Scorbittové se podařilo slavného dělostřelce vyvážit zlatem a tak mu dopomoci k útěku. Žalářník se nechal svést tím lákavým bohatstvím, kterého si bude pěkně s klidem až do smrti užívat. Vždyť přece Baltimore, stejně jako Washington nebo New York a jiná velká města na americkém pobřeží, patří k místům, kde sice klesne úroveň hladiny moře, ale ještě zbude dostatečné množství vzduchu pro všechny obyvatele.

J. T. Maston se zřejmě dostal do nějakého tajemného úkrytu a unikl tak zuřivosti rozhořčených davů. Oddaná, milující žena zachránila tohoto zlého ducha Starého i Nového světa. Ostatně už zbývají jen čtyři dny, pouhé čtyři dny, než se záměr firmy Barbicane a spol. stane skutkem!

Jak je vidět, naléhavá výzva se už nemohla více rozšířit. Zpočátku ještě někdo pochyboval, že by došlo k předvídaným katastrofám, ale teď tomu věřili všichni. Vlády honem upozornily občany, kteří se octnou ve vyvýšeném pásmu, kde bude nedostatek vzduchu – těch bylo naštěstí poměrně málo –, a pak ty, jejichž domovy budou zaplaveny – těch bylo již mnohem více.

Naléhavá výzva se telegraficky rozšířila do všech pěti světadílů a po jejím uveřejnění nastalo stěhování, jaké svět dosud nezažil, snad ani v dobách, kdy táhly árijské národy od východu na západ. Dokonalý exodus, pravý hromadný odchod, na němž se zčásti podíleli i příslušníci

nejrůznějších plemen – černého, rudého, žlutého, hnědého, bílého, hotentotského i melanéského…

Naneštěstí nezbývalo moc času. Hodiny byly sečteny. Kdyby se to dalo odložit o několik měsíců, byli by se mohli Číňané odstěhovat z Číny, Australané z Austrálie, Patagonci z Patagonie, Sibiřané z různých sibiřských gubernií atd. atd.

Teď, když už byla známa místa, která nebudou nijak ohrožena, zděšení trochu opadlo – nebezpečí bylo přesně vymezeno. Některé kraje, ba dokonce i státy se začaly uklidňovat. Zkrátka kromě oblastí přímo ohrožených všude jinde měli lidé jen snadno pochopitelný pocit, jako když čekáte strašlivou ránu.

A Alcide Pierdeux si zatím neustále opakoval a vyťukával si přitom jako telegraf za starých časů:

Jak jen ten zatracený Barbicane dokáže vyrobit dělo miliónkrát větší, než je sedmadvacítka? Ten zpropadený Maston! Chtěl bych se s ním setkat už jenom proto, abych se ho na tohle vyptal! Jsem z toho jelen, nedává mi to vůbec smysl – s tím kanónem je toho trochu moc!

Rozhodně však určitým částem zeměkoule zbývala jen jediná naděje: že se operace nezdaří a obyvatelstvo unikne světové katastrofě.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ,

o tom, co se dělo po osm měsíců onoho památného roku na Kilimandžáru

Wamasai leží ve východní části střední Afriky mezi zanzibarským pobřežím a oblastí velkých jezer, z nichž Victoria Nanza a Tanganjika jsou málem druhá moře. Zčásti je to země známá, protože ji navštívili Angličan Johnston, hrabě Teleki a německý lékař Meyer. Tomuto hornatému kraji, kde žije asi třicet až čtyřicet tisíc černochů, vládne sultán Bali-Bali.

Tři stupně pod rovníkem se tyčí hřeben Kilimandžára, jehož nejvyšší vrchol dosahuje výšky 6 010 metrů. Pod tímto důležitým horským masívem, sahajícím až k jezeru Victoria Nanza, táhnou se k jihu, k severu a na západ úrodné nížiny Wamasai.

Několik mil pod prvními stupni Kilimandžára se tyčí obec Kisongo, obvyklé sídlo sultánovo. Tohle hlavní město je ve skutečnosti obyčejná větší vesnice. Žije v ní nadané, velice inteligentní obyvatelstvo, pracující spolu se svými otroky pod tvrdou rukou sultána, přísného Bali-Baliho.

Ten je právem pokládán za jednoho z nejpozoruhodnějších vládců středoafrických kmenů, které se snaží vymanit z vlivu, či správněji řečeno z anglické nadvlády.

A právě do Kisonga dorazili v prvním týdnu měsíce ledna letošního roku předseda Barbicane a kapitán Nicholl s deseti mistry, zasvěcenými do jejich podniku.

Když odjížděli ze Spojených států – věděla o tom jen paní Evangelina Scorbittová a J. T. Maston – nastoupili v New Yorku na loď jedoucí k mysu Dobré naděje. Odtud je jiný parník dovezl do Zanzibaru, hlavního města stejnojmenného ostrova. A tam si tajně najali loďku a přeplavili se do přístavu Mombasy na africkém pobřeží průlivu. Zde už je očekávala družina, kterou jim poslal sultán; po stomílovém obtížném pochodu hornatou krajinou, kde jim cestu tarasily pralesy, řeky i bažiny, dorazili do královského sídla.

Když se předseda Barbicane dověděl výsledek výpočtů J. T. Mastona, okamžitě prostřednictvím jednoho švédského badatele, který strávil krátce předtím několik let v této části Afriky, navázal styky se sultánem Bali-Balim. Ten si odvážného Yankeeho oblíbil už od oné slavné cesty na

Měsíc – její ohlas, jak vidíte, pronikl až do tak vzdálených zemí – a patřil k jeho nejhorlivějším obdivovatelům. Impey Barbicane proto snadno získal souhlas vládce Wamasai, aby se pustil do důležitých prací na jižní straně Kilimandžára, aniž Bali-Balimu sdělil jejich účel. Za značnou částku, asi tři sta tisíc dolarů, Bali-Bali slíbil, že mu dodá veškerý potřebný personál. A dále mu dovolil, ať si s Kilimandžárem dělá co chce; ať to obrovské pohoří třeba srovná se zemí nebo někam přemístí, když mu na to stačí síly! *Společnost pro praktické využití severního pólu* se totiž na základě řádných smluv, při nichž si sultán přišel na své, stala majitelkou tohoto afrického horstva podobně jako předtím polární oblasti.

Předseda Barbicane a jeho kolega byli v Kisongu přijati s největšími sympatiemi. Bali-Bali obdivoval, ba skoro zbožňoval oba slavné cestovatele, kteří se pustili napříč vesmírem a dorazili až do sfér kolem Měsíce. Navíc vyšel iniciátorům tajemných prací, které budou v jeho království podniknuty, neobyčejně vstříc. Slíbil jim, že bude mlčet jako hrob – a to nejen on, ale i jeho poddaní, jež jim obstaral. Ani jeden černoch, který bude pracovat na staveništi, nebude mít právo je na jediný den opustit, jinak mu hrozí velice promyšlený trest smrti.

Celá operace byla zahalena takovým tajemstvím, že ji ani nejbystřejší američtí a evropští špióni neprohlédli. Vyšlo-li nakonec přece jen vše najevo, stalo se to tím, že po dokončení prací sultán zmírnil přísná bezpečnostní opatření a že se všude najdou zrádci nebo žvanilové – i mezi černochy. Tak se zanzibarský konzul Richard W. Trust doslechl, co se děje na Kilimandžáru. Jenže 13. září už bylo příliš pozdě na to, aby se předsedovi Barbicanovi zabránilo v dokončení plánovaných prací.

A teď, proč si firma Barbicane a spol. zvolila za dějiště pokusu právě Wamasai? Především jí země vyhovovala polohou – leží v málo známé části Afriky, daleko od oblastí obvykle navštěvovaných cestovateli. A pak kilimandžárské pohoří mělo všechny požadované vlastnosti: bylo pevné a zároveň bylo dobrým orientačním bodem. Kromě toho se zde na povrchu vyskytovaly potřebné suroviny a daly se velice snadno těžit.

Několik měsíců před odjezdem ze Spojených států se předseda Barbicane od švédského cestovatele dověděl, že na úpatí Kilimandžára jsou bohatá ložiska železné rudy a kamenného uhlí, a to přímo na povrchu země. Tam se nemusí hloubit šachty ani hledat žíly několik tisíc stop v zemské kůře. Stačí se prostě shýbnout a je tu železa a uhlí jistě daleko víc, než spotřebují. A kromě toho jsou v blízkosti pohoří obrovská naleziště dusičnanu sodného a pyritu, nutných k výrobě mišmašitu.

Proto tedy předseda Barbicane s kapitánem Nichollem nevzali žádný

personál, ale jen deset mistrů, za něž mohli naprosto ručit. Ti měli řídit deset tisíc černochů, které jim přidělil Bali-Bali a kteří budou stavět ono mamutí dělo a neméně gigantický náboj.

Za čtrnáct dní po příjezdu předsedy Barbicana a jeho kolegy do Wamasai byla již na jižním úpatí Kilimandžára tři velká staveniště; v jednom se bude odlévat dělo, v druhém náboj a v třetím se bude vyrábět mišmašit.

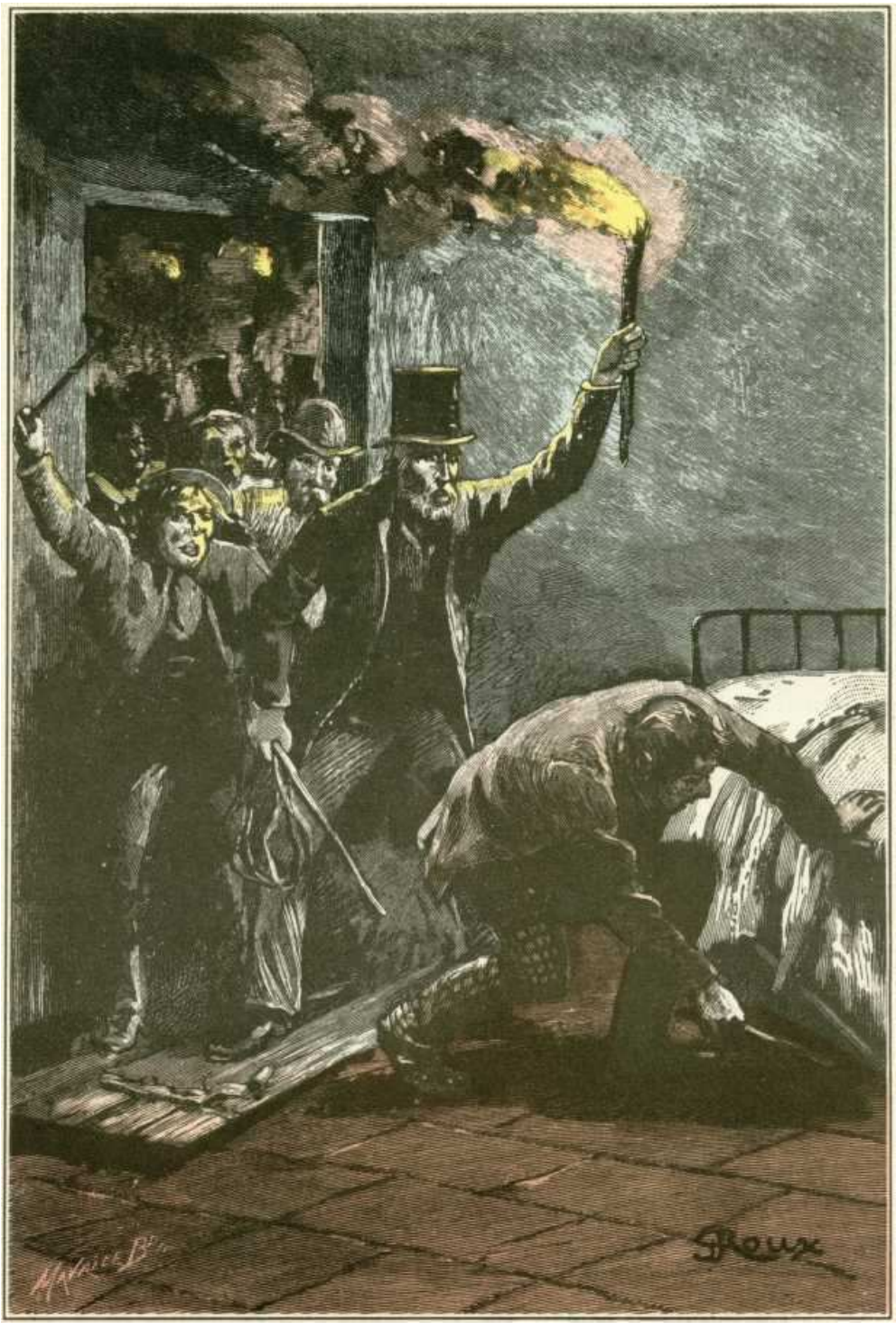
A teď, jak předseda Barbicane vyřešil odlití děla tak obrovitých rozměrů? Záhy to uvidíme a přitom zároveň zjistíme, že poslední naděje na záchranu obyvatel Starého i Nového světa – že totiž nebude vůbec možno takové zařízení vyrobit – zmizela.

Vždyť odlít dělo miliónkrát větší, než je dělo ráže sedmadvacet centimetrů, by byla skutečně práce přesahující lidské síly. Již výroba děl ráže dvaačtyřicet centimetrů, která vrhají náboje vážící sedm set čtyřicet kilogramů s náloží dvou set sedmdesáti čtyř kilogramů prachu, narazila na vážné potíže. Proto také Barbicane a Nicholl na nic takového nepomýšleli. Nehodlali postavit dělo ani hmoždíř, ale jednoduše v pevném masívu Kilimandžára prorazit chodbu, štolu, jakýsi tunel.

A tento obrovský tunel by pak mohl nahradit kovové dělo, jakési mamutí Columbiad, jehož zbudování by bylo nejen nesmírně nákladné, ale i obtížné, neboť by musilo mít neobyčejně tlusté stěny, aby snad nevybuchlo. Firma Barbicane a spol. uvažovala stále o tomto postupu, a pokud zápisník J. T. Mastona udával nějaké dělo, pak jen sedmadvacítku, která byla vzata za základ při výpočtech.

Proto si nejprve vyhlédli prostranství ve výši sto stop na jižním svahu pohoří, na jehož úpatí se do nedohledna táhly roviny. Tady nebude nic překážet střele, až opustí hlaveň vyhloubenou v masívu Kilimandžára.

Sice s velkou námahou, ale s neobyčejnou přesností tunel prokopali. Barbicane snadno zkonstruoval vrtačky, které jsou v zásadě poměrně jednoduché stroje, a poháněl je stlačeným vzduchem, získaným z mocných vodopádů na Kilimandžáru. A pak díry navrtané celou armádou vrtaček naplnili mišmašitem. Musili použít této značně silné výbušniny, neboť jinak by bývali nevyhodili do vzduchu skálu tvořenou jedním druhem neobyčejně tvrdého syenitu složeného z živce a amfibolu. Bylo to na druhé straně velmi výhodné, protože pohoří bude musit vydržet nesmírný tlak, jenž vznikne při expanzi plynů. Ale výška i šíře kilimandžárského hřebenu budou dostatečnou záštitou proti každému možnému trhnutí nebo vnějšímu prasknutí.

Zkrátka a dobře tisíce dělníků pod vedením deseti mistrů a za vrchního dozoru předsedy Barbicana se pustily do práce s takovou vervou a s takovou obratností, že bylo dílo s úspěchem dokončeno za necelou polovinu roku.

Tunel byl šest set metrů dlouhý a měřil dvacet sedm metrů v průměru. Protože záleželo na tom, aby střela proklouzla mezi dokonale hladkými stěnami a aby neuniklo ani trochu vybuchlého plynu, byl vnitřek obložen dokonale ohlazenými deskami.

Tohle bylo mnohem důležitější než při slavném dělu Columbiad v Moon City, které kdysi vyslalo hliníkovou střelu na Měsíc. Ale co nedokáží inženýři v dnešním světě?

Zatímco se na úbočí Kilimandžára vrtalo, dělníci na druhém staveništi nezaháleli. Souběžně s výrobou kovového obkladu postupovaly i práce na konstrukci obrovitého náboje.

Vždyť odlití tohoto válcovitého obra, vážícího sto osmdesát miliónů kilogramů, to jest sto osmdesát tisíc tun, není žádná hračka!

Chápete jistě, že Barbicana s Nichollem nikdy ani ve snu nenapadlo, že by náboj ulili z jednoho kusu. Měl být vyroben po částech, každá ve váze tisíc tun, ty budou postupně vytaženy k ústí tunelu, postaveny před komoru a naplněny mišmašitem. Pak budou do sebe navzájem zaklíněny, takže vznikne jediný kompaktní náboj, jenž proklouzne vnitřkem tunelu jako hlavní.

Na druhé staveniště bylo nutno dopravit asi čtyři sta tisíc tun rudy, sedmdesát tisíc tun vápence a čtyři sta tisíc tun kovářského uhlí, které se v pecích nejprve promění ve dvě stě osmdesát tisíc tun koksu. Protože ložiska byla přímo u Kilimandžára, šlo vlastně jen o to materiál dovézt.

Snad nejobtížnější ze všeho byla výstavba vysokých pecí, kde se měla ruda tavit. A přece za jediný měsíc už bylo v provozu deset vysokých třicetimetrových pecí, každá o výrobní kapacitě sto osmdesát tun denně. Čili všechny dohromady dávaly osmnáct set tun za den, neboli sto osmdesát tisíc tun za sto dní.

Na třetím pracovišti, kde se vyráběl mišmašit, pokračovala práce hladce, ovšem v tak přísné tajnosti, že složení výbušniny nemohlo být dosud ještě definitivně stanoveno.

Všechno probíhalo podle plánu. Ani v závodech v Creusotu, Cailu, Indretu, Seyne, Birkenheadu, Woolwichi nebo v Cockerillu by práce nemohla postupovat úspěšněji. Sotva jeden úraz připadal na práce za tři sta tisíc franků.

Dovedete si představit, že tím byl sultán nadšen. Sledoval vše s

neúnavnou vytrvalostí. A snadno si domyslíte, že přítomnost Jeho obávaného Veličenstva dovedla jaksepatří povzbudit věrné poddané k horlivosti!

Když se někdy Bali-Bali ptával, proč všechno to podnikají, předseda Barbicane mu odpovídal:

„Budujeme dílo, které změní tvářnost světa!“

„Dílo, které zajistí sultánovi Bali-Balimu nesmrtelnou slávu mezi všemi vladaři východní Afriky,“ dodával kapitán Nicholl.

Nemusíme zdůrazňovat, že tato slova nesmírně polichotila pyšnému vládci Wamasai!

Dne 29. srpna se práce skončily. Tunel předpokládaného průměru byl po celé délce šesti set metrů obložen hladkými deskami. Na konci této hlavně byly uloženy dva tisíce tun mišmašitu, spojeného s náloží solí třaskavých kyselin. Pak byl náboj dlouhý sto pět metrů. Když odečteme vzdálenost, kterou zabírá výbušnina a náboj, zbývá ještě až k ústí tunelu čtyři sta dvaadevadesát metrů, což zajistí, že tlak vzniklý expanzí plynů bude mít maximální účinek.

Vezmeme-li to vše v úvahu, naskýtá se první otázka – čistě balistická: Neodchýlí se snad střela z dráhy, kterou jí určily výpočty J. T. Mastona? V žádném případě. Výpočty jsou naprosto přesné. Udávají, v jaké míře se musí střela uhnout na východ od kilimandžárského poledníku vzhledem k rotačnímu pohybu Země kolem osy a jakou hyperbolickou křivku opíše vzhledem k své nesmírné počáteční rychlosti.

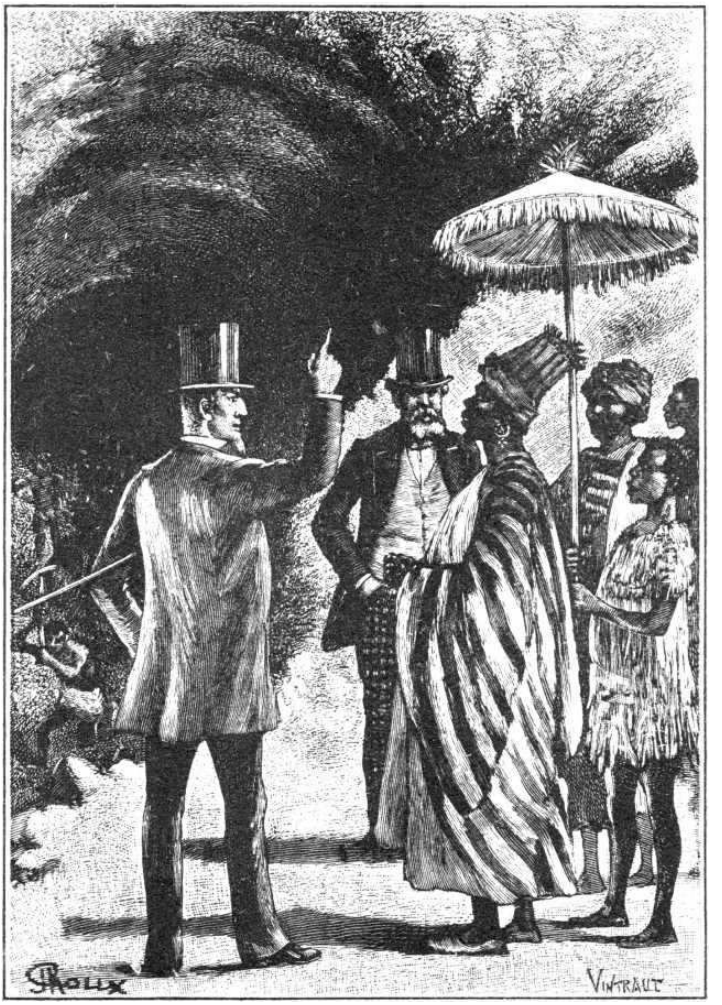
Druhá otázka: Bude ji na její dráze vidět? Ne, neboť jakmile opustí tunel, vnoří se do stínu Země, a tak ji nebude možno pozorovat; navíc tím, že poletí v nízké výšce, bude mít značnou úhlovou rychlost. Ale i když se pak vrátí do osvětleného pásma, nebude ji vidět ani největším dalekohledem, poněvadž je poměrně malá, pravděpodobně unikne z dosahu zemské přitažlivosti a bude trvale obíhat kolem Slunce.

Předseda Barbicane i kapitán Nicholl mohou být na své dílo právem hrdi!

Ale proč s nimi není J. T. Maston, aby mohl obdivovat krásně provedené práce hodné přesných výpočtů, které k nim daly podnět?… A hlavně, proč bude tak daleko, tak nesmírně daleko, až se ozvěna toho strašlivého výstřelu rozezní do nejvzdálenějších konců Afriky?

Oba jeho kolegové na něj vzpomínali, ale vůbec jim nepřišlo na mysl, že tajemník Dělostřeleckého klubu byl nucen po útěku z baltimorského vězení opustit svůj domek a musí se skrývat, aby si zachránil život. Nevěděli, jak se veřejné mínění popudilo proti inženýrům *Společnosti pro*

praktické využití severního pólu. A rovněž netušili, že by byli dávno zavražděni, rozčtvrceni a ponenáhlu upalováni, kdyby se jich bývaly davy mohly zmocnit. Mohou být věru šťastni, že ve chvíli, kdy vypálí ránu, je

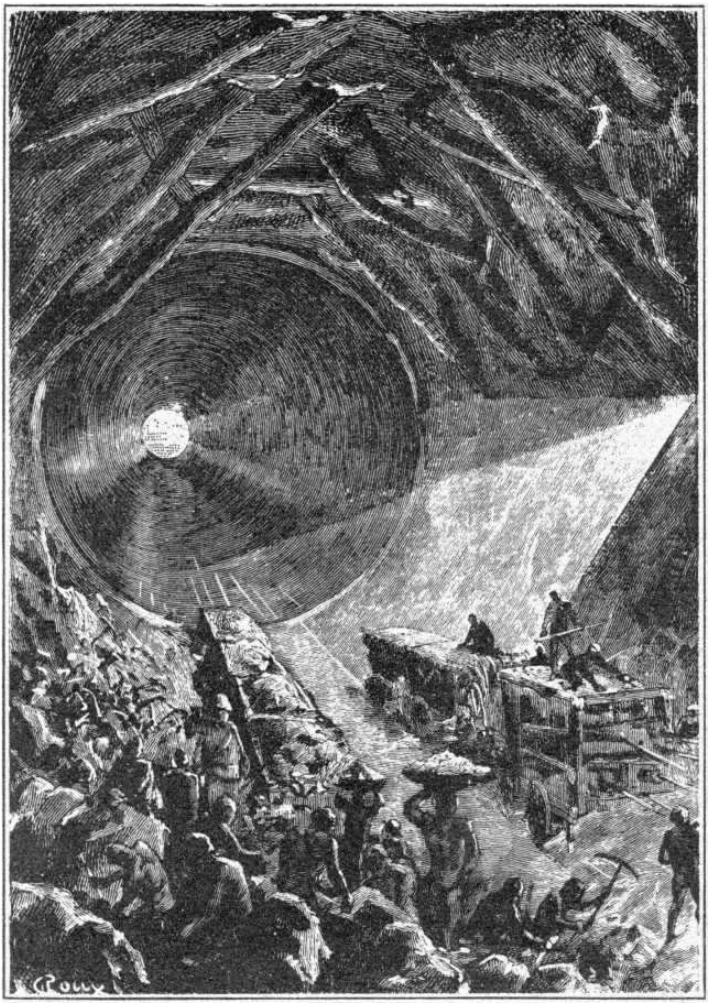
Sultán sledoval vše s neúnavnou vytrvalostí

pozdraví jen východoafričtí domorodci!

„Konečně!“ řekl kapitán Nicholl předsedovi Barbicanovi, když večer 22. září s hrdostí přehlíželi dokončené dílo.

„Ano!… Konečně!… Ale také zaplať pámbu!“ oddychl si Impey Barbicane. „Kdybychom měli začít znovu…“

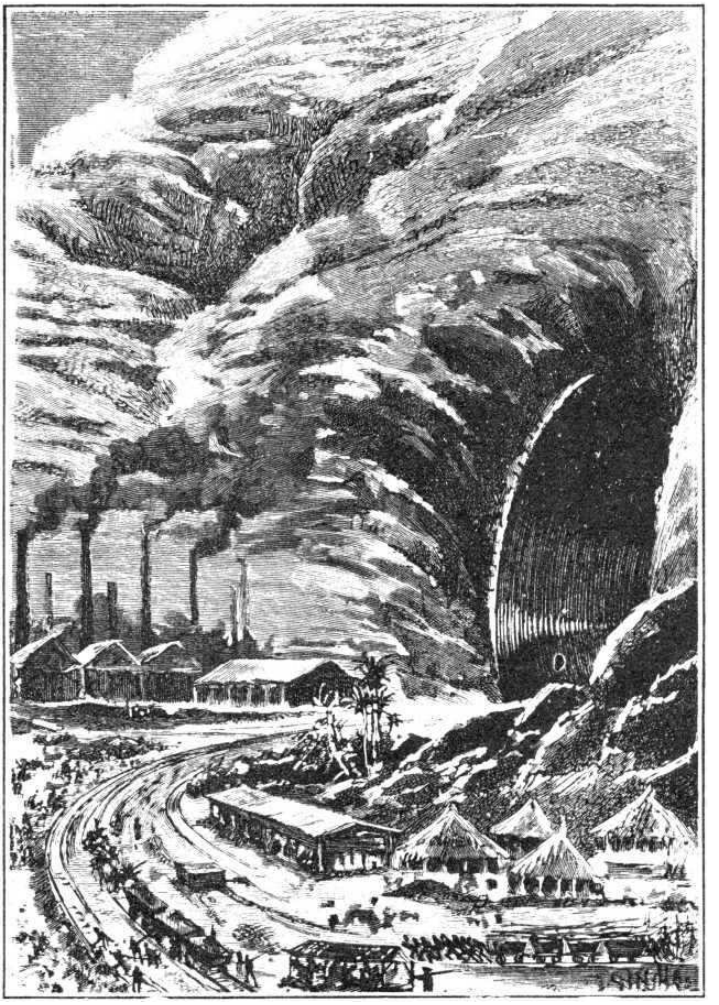
„Co na tom, začali bychom znovu!“
„Ještě štěstí, že máme ten báječný mišmašit!“ řekl kapitán Nicholl.
„Který vás proslaví, Nicholle!“

Vnitřek děla

„To je možné, Barbicane,“ odpověděl skromně kapitán Nicholl. „Dovedete si představit, kolik tunelů bychom musili v Kilimandžáru probourat, abychom dosáhli stejného výsledku, kdybychom měli jen střelnou bavlnu, jako když jsme vystřelili na Měsíc?“
„No kolik, Nicholle?“

„Přesně sto osmdesát, Barbicane!“
„Co by se dalo dělat, museli bychom je prokopat, kapitáne!“
„A k tomu sto osmdesát nábojů o váze sto osmdesát tisíc tun!“

Staveniště na úpatí Kilimandžára

„No, museli bychom je ulít, Nicholle!“
Přiveďte potom k rozumu takovéhle tvrdohlavce! Ale když už dělostřelci obletěli Měsíc, čehopak by ještě nebyli schopni?

A týž den večer, jen několik hodin před okamžikem stanoveným k

odpálení střely, zatímco si předseda Barbicane s kapitánem Nichollem takhle vzájemně blahopřáli, Alcide Pierdeux ve své baltimorské pracovně vyrazil pokřik jako Indián na válečném pochodu. Pak vyskočil od stolu zavaleného stohem papírů popsaných algebraickými vzorci a začal vykřikovat:

„Ten ničema Maston!… Oh, to zvíře!… Ten mi ale pohnul žlučí s tím svým problémem!… A že jsem na to nepřišel dřív!… U všech sinů a kosinů!… Kdybych věděl, kde teď je, pozval bych ho na večeři a připili bychom si šampusem, zrovna když práskne ta jeho bouchačka!“

Po několika takových indiánských pokřicích, kterými si zpestřoval partie whistu, zvolal:

„Starej potřeštěnec!… Asi měl o skleničku víc, když počítal ten kanón pro Kilimandžáro!… Co by jich musel mít… a to je podmínka *sine qua non* – čili sine kanón, jak bychom řekli ve škole!“

KAPITOLA OSMNÁCTÁ,

v níž obyvatelstvo Wamasai čeká, až předseda Barbicane povelí kapitánu Nichollovi: „Pal!“

Byl večer 22. září, ten památný den, jemuž veřejné mínění přisoudilo stejně neblahý vliv jako kdysi 1. lednu roku 1 000.

Dvanáct hodin poté, co slunce proťalo poledník procházející Kilimandžárem, tj. o půlnoci, měl kapitán Nicholl vypálit tu strašlivou střelu.

Je třeba dodat, že Kilimandžáro leží třicet pět stupňů na východ od pařížského poledníku a Baltimore sedmdesát devět stupňů na západ od řečeného poledníku, což znamená rozdíl sto čtrnácti stupňů, čili časový interval mezi oběma místy je čtyři sta padesát šest minut, neboli sedm hodin třicet šest minut. To tedy znamená, že ve chvíli, kdy bude vypuštěna střela, budou v hlavním městě státu Marylandu čtyři hodiny čtyřiadvacet minut odpoledne.

Počasí bylo překrásné. Slunce právě zapadlo za křišťálově průzračným obzorem nad wamasaiskými rovinami. Nemůže být krásnější, tišší, hvězdnatější noc pro vyslání střely do vesmíru. Ani mráček nezkalí umělá mračna, která vzniknou při vzplanutí mišmašitu.

Kdo ví? Možná že předseda Barbicane a kapitán Nicholl v duchu litovali, že nemohou nasednout do střely! V jediné vteřině by urazili dva tisíce osm set kilometrů! Kdysi nahlédli do záhad měsíčního světa, teď by odhalili záhady světa slunečního, a za podmínek mnohem zajímavějších než Francouz Hector Servadac, unášený kometou Gallia![*]

Tři kilometry od tunelu vyhloubeného v Kilimandžáru se shromáždili sultán Bali-Bali, nejvýznačnější osobnosti jeho dvora, to jest ministr financí a mistr popravčí, a černý personál, který pracoval na tomto velkém díle, aby sledovali jednotlivé fáze výstřelu. Z opatrnosti však stáli dál, takže se nijak nemuseli obávat strašlivého nárazu vzduchových vrstev.

Kolem dokola se tísnilo několik tisíc domorodců z Kisonga a z obcí rozsetých v jižní části země, kteří sem přišli na rozkaz sultána Bali-Baliho obdivovat tu nádhernou podívanou.

[*] Hector Servadac, *dílo Julese Verna, známé u nás pod názvem* Na kometě.

Drát spojující elektrickou baterii s náloží na konci tunelu byl připraven – dodá proud, ten roztrhne doutnák a mišmašit se vznítí.

Předtím sultán Bali-Bali uspořádal slavnostní večeři; u tabule s ním zasedli američtí hosté a význačné osobnosti z hlavního města země. Bali-Bali nehleděl tentokrát na peníze – vždyť věděl, že mu to všechno zaplatí společnost Barbicane a spol.

Hostina, zahájená v půl osmé, skončila v jedenáct hodin přípitkem, který sultán pronesl na počest inženýrů *Společnosti pro praktické využití severního pólu* a na zdar celého podniku…

Ještě hodinka a zeměpisné a klimatické podmínky na Zemi se podstatně změní.

Předseda Barbicane, jeho kolega a deset mistrů zaujalo místa kolem domku, kde byla instalována elektrická baterie.

Barbicane s hodinkami v ruce počítal minuty – a nikdy se mu ještě nezdály tak dlouhé – hotové roky, hotová staletí!

Deset minut před půlnocí přistoupil s kapitánem Nichollem k přístroji, jejž elektrický drát spojoval s tunelem v pohoří Kilimandžáru.

Sultán, význační členové jeho dvora a dav domorodců utvořil kolem nich obrovský kruh.

Záleželo na tom, aby rána vyšla přesně v okamžiku, který vypočetl J. T. Maston, tedy ve chvíli, kdy Slunce protne rovinu rovníku, kterou při svém zdánlivém oběhu kolem zemského sféroidu už nikdy neopustí.

Za pět minut dvanáct! – Za čtyři minuty! – Za tři! – Za dvě! – Za minutu!…

Předseda Barbicane sledoval ručičku hodinek, na něž mu jeden z mistrů svítil lucernou, a kapitán Nicholl zatím s prstem na tlačítku přístroje se chystal zapojit elektrický proud.

Ještě dvacet vteřin! – Ještě deset! – Už jen pět! – Jedna!…

Ruka chladnokrevného kapitána se ani trochu nezachvěla. Oba, on i jeho kolega, byli dokonale klidní jako kdysi, když v hliníkové střele očekávali, až je Columbiad vynese do měsíčních krajů!

„Pal!…“ povelel předseda Barbicane.

Kapitán Nicholl stiskl ukazováčkem knoflík.

Ozval se strašlivý výbuch, jehož rachot se šířil až k nejvzdálenějším hranicím Wamasai. Pak do morku kostí pronikající hvizd obrovské masy, vržené do vzduchu tlakem miliard a miliard litrů plynu, vzniklého okamžitým vzplanutím dvou tisíc tun mišmašitu. Jako by na Zemi dopadl jeden z meteorů, v nichž se soustřeďují všechny dravé přírodní živly. Kdyby se všechna děla všech dělostřeleckých pluků na světě připojila ke

všem rozpoutaným hromům a bleskům na nebi, nemohlo by to být věru strašnější!

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ,

v níž J. T. Maston možná lituje doby, kdy jej davy chtěly zlynčovat

Hlavní města ve Starém i Novém světě, významnější střediska stejně jako nepatrné vísky ve smrtelné hrůze očekávaly, co nastane. Zásluhou novin, které jsou hojně rozšířeny po celé zeměkouli, každý na minutu přesně věděl, kdy odbije půlnoc na Kilimandžáru, ležícím na třicátém stupni východní délky*; čas se vypočítal z rozdílu zeměpisných délek, neboť Slunce projde jeden stupeň za čtyři minuty.

Z významnějších měst to bylo:

v Paříži ..... v 9 hodin 40 minut večer,
v Petrohradě ..... v 11 hodin 31 minut večer,
v Londýně ..... v 9 hodin 30 minut večer,
v Římě ..... v 10 hodin 20 minut večer,
v Madridě ..... v 9 hodin 15 minut večer,
v Berlíně ..... v 11 hodin 20 minut večer,
v Cařihradě ..... v 11 hodin 26 minut večer,
v Kalkatě ..... ve 3 hodiny 04 minuty ráno,
v Nankingu ..... v 5 hodin 05 minut ráno.

V Baltimore, jak už jsme řekli, uplyne dvanáct hodin od chvíle, kdy Slunce projde poledníkem procházejícím Kilimandžárem, ve 4 hodiny 24 minuty odpoledne.

Není třeba zdůrazňovat, jaká hrůza zavládla v tomto okamžiku ve městě. Ani nejdovednější moderní pero by ji nepopsalo – ani stylem dekadentů nebo jejich odpůrců.

A přece obyvatelům Baltimore nehrozí, že je smetou vlny přemístěných moří, a snad jen uvidí, jak se vyprázdní Chesapeakeská zátoka a jak se Hatterasův mys, jímž zátoka končí, vynoří jako horský hřeben nad vyschlý Atlantik – ale i tak! Stejně jako mnoho jiných měst nemusí se bát, že se octne v hlubinách vod, nebo naopak ve vysokých výšinách; co když však jej otřes obrátí vzhůru nohama, zničí jeho

* *Podle pařížského poledníku, který má 2°20’ východní zeměpisné délky.*

památky a pohřbí celé jeho čtvrti na dně propastí, jež se možná objeví na povrchu země? Nejsou to zcela oprávněné obavy v těch částech zeměkoule, které nebudou pohlceny vodami vystouplými z břehů? Samozřejmě že ano.

A proto v oné osudné minutě běhal každému mráz po zádech! Ano, všichni se smrtelně třásli – kromě jediného muže: inženýra Alcida Pierdeuxe. Neměl už čas, aby oznámil, co při své nejnovější práci zjistil, a tak jen v nejlepší baltimorské vinárně připíjel šampaňským na zdraví Starého světa.

Uplynula čtyřiadvacátá minuta po čtvrté hodině, odpovídající půlnoci v Kilimandžáru…

A v Baltimore… se nic nestalo!

V Londýně, Paříži, Římě, Cařihradě, Berlíně – zrovna tak… nic! Ani sebemenší otřes!

John Milne pozorující v dolech v Takošimě v Japonsku tronometr*, který si tu postavil, nezaznamenal v této části světa ani jediný abnormální pohyb v zemské kůře.

Vraťme se do Baltimore: tam pořád ještě nic. Bylo ostatně pod mrakem a noc na krku, a tak se nedalo zjistit, zda se zdánlivý pohyb hvězd nějak mění, což by ukazovalo na posun zemské osy.

Jakou noc prožil J. T. Maston ve svém úkrytu, o němž nevěděl nikdo kromě paní Evangeliny Scorbittové! Temperamentní dělostřelec se vztekal, neměl stání. Kéž už by byl o několik dní starší, aby viděl, zda se změnila dráha slunce, a tak se přesvědčil, že se pokus zdařil. Tuto změnu skutečně nemohl poznat hned ráno 23. září, protože toho dne denní hvězda vychází přesně na východě na všech místech na zeměkouli.

Den nato se slunce objevilo na obzoru jako obvykle.

Evropští zástupci už byli na terase hotelu. Měli neobyčejně přesné přístroje, kterými zjistí, zda slunce opisuje svou dráhu přímo v rovině rovníku. Ale kdež – za několik minut poté, co vyšlo, skláněl se již jeho zářivý kotouč k jižní polokouli.

Čili zdánlivý pohyb slunce se nijak nezměnil!

Major Donellan s kolegy pozdravili nebeskou hvězdu nadšeným hurá a uspořádali jí úplné ovace jak primadoně na jevišti. Nebe bylo nádherné, obzor se zbavil nočních par a vyjasnil a nikdy snad se velký herec

* *Tronometr (seizmograf) je jakési kyvadlo, jehož chvění zaznamenává i sebemenší záchvěvy v zemské kůře. Po japonském příkladu si mnoho jiných států instalovalo podobné přístroje v blízkosti dolů, kde se vyskytují třaskavé plyny.*

neobjevil na krásnější scéně a v nádhernějších kulisách před okouzleným publikem!

„A stojí přesně na místě, které předpisují zákony astronomie!…“ vykřikl Erik Baldenach.

„Naší staré poctivé astronomie, kterou ti šílenci chtěli zničit!“ poznamenal Boris Charkov.

„Nechali v tom peníze a ještě budou mít ostudu!“ dodal Jacob Jansen a jeho ústy jako by promluvilo celé Holandsko.

„A arktická oblast zůstane navždycky skryta pod ledem!“ řekl na to profesor Jan Harald.

„Hurá, ať žije slunce! Tak, jak je, vždyť stačí celému světu!“ vykřikl major Donellan.

„Hurá!… Hurá!“ svorně opakovali zástupci staré Evropy.

A tu se rozvážně ozval Dean Toodrink, jenž až dosud nic neřekl:

„Ale co když nevystřelili?…“

„Že nevystřelili?…“ zvolal major. „Dej bůh, aby vystřelili, radši dvakrát než jen jednou!“

Přesně totéž si říkal J. T. Maston s paní Evangelinou Scorbittovou. A to by také bývali rádi věděli učenci i laici, kteří stáli tentokrát v jednom šiku.

Tohle si opakoval i Alcide Pierdeux a dodával:

„Ale vždyť vlastně na tom nezáleží, jestli vystřelili nebo ne!… Země stejně tancuje na své staré ose a špacíruje si jako předtím!“

Nikdo zkrátka nevěděl, co se stalo v Kilimandžáru. Ještě téhož dne večer však tu byla odpověď na otázku, kterou si kladlo veškeré lidstvo.

Do Spojených států došel telegram, poslední telegram od zanzibarského konzula Richarda W. Trusta.

Zanzibar 23. září
Sedm hodin dvacet sedm minut ráno

Státní tajemník John S. Wright

Rána vypálena včera večer přesně o půlnoci ze zařízení vyhloubeného v jižním svahu Kilimandžára. Střela strašlivě zasvištěla. Hrozný výbuch. Země zpustošena větrnou smrští. Moře vystoupilo až k Mosambickému průlivu. Mnoho lodí poroucháno a vrženo na pobřeží. Vesnice i vísky zničeny. Všechno v pořádku.

Richard W. Trust

Ano, všechno je v pořádku, všechno totiž zůstalo při starém, až na pohromu ve Wamasai, zčásti srovnaném se zemí tou umělou větrnou smrští, a až na lodi, které ztroskotaly při pohybu vzduchových vrstev. Zrovna takhle to přece dopadlo, když z proslulého děla Columbiad vystřelili na Měsíc! Otřes z Floridy bylo tenkrát cítit na vzdálenost sto mil! Ano, zajisté! Jenže teď by měl být účinek stokrát tak velký.

Ať už je to jak chce, telegram poučil všechny zájemce ve Starém i Novém světě o dvou věcech:

1. Že to mamutí dělo bylo postaveno přímo na úbočí Kilimandžára.

2. Že v určenou hodinu byla rána vypálena.

A tak si celý svět ulehčeně oddychl a hned poté se všichni dali do hrozného smíchu.

Pokus firmy Barbicane a spol. žalostně ztroskotal! Rovnice J. T. Mastona jsou pro kočku! A *Společnost pro praktické využití severního pólu* může s klidem ohlásit bankrot!

Že by se snad tajemník Dělostřeleckého klubu při výpočtech zmýlil?

To bych spíš věřila, že jsem se zmýlila ve své lásce k němu, říkala si paní Evangelina Scorbittová.

Ze všech lidí na světě byl však nejvíc zmaten sám J. T. Maston. Když viděl, že se nic nezměnilo a že se Země točí jako dříve, utěšoval se, že snad nějaké neštěstí pozdrželo pokus jeho kolegů Barbicana a Nicholla…

Ale po telegramu ze Zanzibaru si musel přiznat, že se operace nezdařila.

Ano, nezdařila!… A co všechny ty rovnice a vzorce, z nichž vyvozoval, že se jejich plán určitě podaří? Že by dělo s hlavní šest set metrů dlouhou a dvacet sedm metrů širokou nebylo s to posunout póly, když vrhne střelu ve váze sto osmdesáti miliónů kilogramů s náloží dvou tisíc tun mišmašitu, který dává počáteční rychlost dva tisíce osm set kilometrů? Ne… to není možné!

A přece je to tak!

Tu navýsost rozčilený J. T. Maston prohlásil, že opustí svůj úkryt. Marně se paní Evangelina Scorbittová snažila mu v tom zabránit. Ne že by se obávala o jeho život – vždyť už mu žádné nebezpečí nehrozilo. Ale chtěla nešťastného počtáře uchránit vtipů, žertů a posměšků, které se na jeho hlavu snesly a nijak jej a jeho dílo nešetřily.

A co horšího – jak jej přivítají kolegové z Dělostřeleckého klubu? Nebudou se zlobit na svého tajemníka, protože se po tom nezdaru stali terčem všeobecného posměchu? Což on jako autor výpočtů nenese

veškerou odpovědnost za tu prohru?

J. T. Maston však nechtěl nic slyšet. Ani úpěnlivé prosby, ani slzy paní Evangeliny Scorbittové jím nepohnuly. Vyšel z domu, kde se dosud skrýval. Objevil se v baltimorských ulicích. Lidé ho poznali a všichni ti, jejichž majetek i život ohrožoval, ti, jimž svým zatvrzelým mlčením takovou dobu naháněl smrtelný strach, se mu teď mstili: tupili ho a všemožně si ho dobírali.

Měli jste slyšet ty americké uličníky, kteří si nijak nezadali s pařížskými výrostky!

„Hele, jde nám narovnat osu!“

„Ale kdež, srovnat orloj!“

„Jo, pospravit staré krámy!“

Zkrátka tajemník Dělostřeleckého klubu se celý zmatený a zhanobený musel vrátit do paláce v New Parku, kde paní Evangelina Scorbittová vynaložila všechnu svou něžnost na to, aby ho utěšila, ale marně. J. T. Maston – podobně jako Nioba – *noluit consolari,* nebyl k utišení, poněvadž jeho dělo neudělalo zemskému sféroidu nic víc než rachejtle na svatého Jana!

Tak uplynulo čtrnáct dní, svět se probral z hrůz a už si ani na záměry *Společnosti pro praktické využití severního pólu* nevzpomněl.

Čtrnáct dní pryč a o předsedovi Barbicanovi a kapitánu Nichollovi ani slechu! Že by snad zahynuli při zpětném působení výbuchu při pohromách, které zpustošily území Wamasai? Zaplatili snad svým životem největší podvod moderní doby?

Ne!

Po výbuchu, který je oba dva stejně jako sultána, jeho dvůr a tisíce domorodců srazil k zemi, zase živi a zdrávi vstali.

„Podařilo se to?“… zeptal se Bali-Bali a ohmatával si ramena.

„Vy snad o tom pochybujete?“

„Jak bych mohl!… Ale kdy se to dozvíte?“

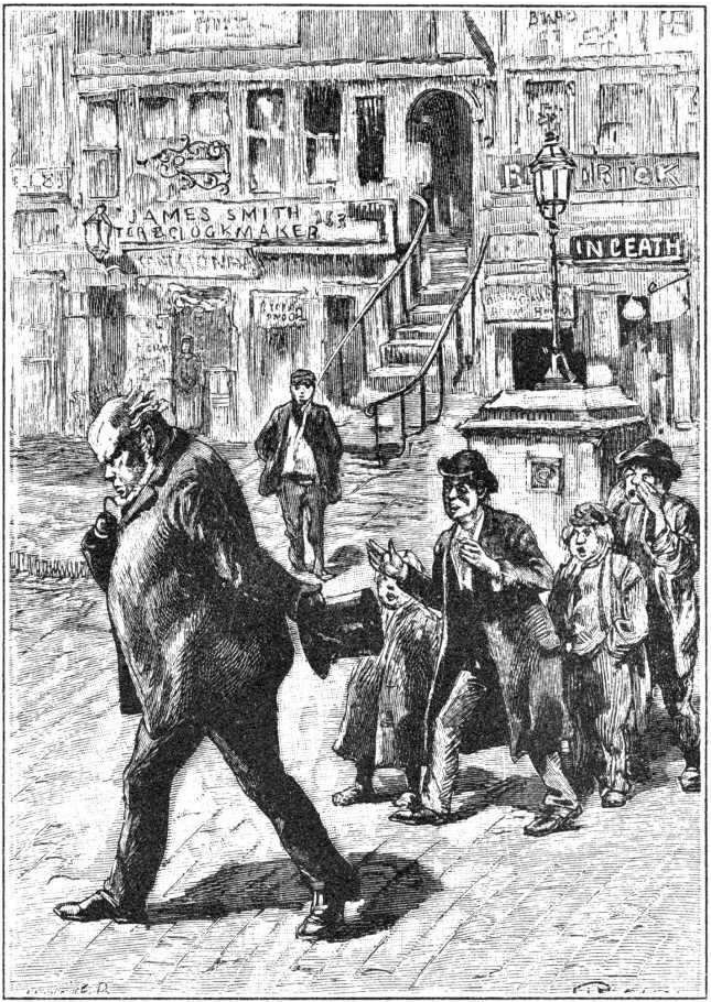
„Za několik dní!“ odpověděl předseda Barbicane.

Poznal, že se pokus nezdařil?… Je to možné. Ale nikdy by to byl nepřiznal vládci země Wamasai.

Za dva dny nato se oba kolegové se sultánem Bali-Balim rozloučili, zaplativše mu značnou částku za škody, které způsobili v jeho říši. A protože ty peníze přišly do osobní pokladny sultánovy, z níž jeho poddaní nedostanou jediný dolar, nemusilo Jeho Veličenstvo nijak litovat tohoto výnosného podniku.

Pak se oba přátelé i s mistry odebrali do Zanzibaru, kde právě kotvila

loď odjíždějící do Suezu. Odtud se pod falešnými jmény dostali parníkem *Moeris,* patřícím francouzské paroplavební společnosti, do Marseille; přímým vlakem – který ani nevykolejil, ani se nesrazil – dojeli do Paříže

Měli jste slyšet ty americké uličníky!

a pak západní dráhou do Havru, kde nasedli na zaoceánský parník *Bourgogne.*

Za dvaadvacet dnů dorazili z Wamasai do New Yorku ve stejnojmenném americkém státě.

A dne 15. října ve tři hodiny odpoledne zaklepali oba dva na brány

paláce v New Parku…

Za okamžik nato stanuli tváří v tvář paní Evangelině Scorbittové a J. T. Mastonovi.

KAPITOLA DVACÁTÁ,

kterou končí tato podivná historie, stejně pravdivá jako nepravděpodobná

„Vy, Barbicane?… A vy, Nicholle?…“

„Mastone!“

„Vy?…“

„My!“

A v tomto zájmenu, které oba přátelé vyslovili jedním dechem se zvláštním přízvukem, spojila se ironie s výčitkami.

J. T. Maston si přejel železným hákem po čele. A pak zasyčel skrz zuby jako zmije, jak by řekl Ponson du Terrail:

„Měřil tunel na Kilimandžáru šestsetkrát sedmadvacet metrů?“

„Ano!“

„Vážil náboj plných sto osmdesát miliónů kilo?“

„Ano!“

„A měli jste na to dva tisíce tun mišmašitu?“

„Ano!“

To trojí ano dopadlo Mastonovi na hlavu jako rány palicí.

„Tedy z toho plyne…,“ pokračoval.

„Co?…“ zeptal se předseda Barbicane.

„Že se pokus nezdařil, protože výbušnina nedala střele počáteční rychlost dva tisíce osm set kilometrů!“ odpověděl J. T. Maston.

„Ale jděte!…“ řekl kapitán Nicholl.

„Čili ten váš mišmašit je tak nanejvýš dobrý dětem na hraní!“

Ta slova kapitána Nicholla nesmírně urazila; nadskočil a vykřikl:

„Mastone!“

„Nicholle!“

„Kdy chcete vyzkoušet mišmašit v souboji?“

„Já? Vůbec nechci!… Radši vezmem střelnou bavlnu, to je jistější!“

Paní Evangelina Scorbittová musila zasáhnout, aby oba rozlícené dělostřelce uklidnila.

„Ale, pánové!… Pánové!“ zvolala. „Přece jste kolegové!“

A tu předseda Barbicane začal klidnějším hlasem:

„Načpak budeme svalovat vinu jeden na druhého? Výpočty našeho přítele Mastona byly jistě správné, stejně jako výbušnina našeho přítele

Nicholla měla určitě dostatečnou sílu!… Ano!… Uskutečnili jsme vědecké teoretické údaje přesně v praxi!… A přesto se pokus nepodařil! Z jakého důvodu?… To se možná nikdy nedovíme!…“

„No tak to zkusme znovu!“ vykřikl najednou tajemník Dělostřeleckého klubu.

„Ale kde vezmeme peníze, které jsme doslova vyhodili z okna?“ poznamenal kapitán Nicholl.

„A co veřejné mínění?“ dodala paní Evangelina Scorbittová. „To vám nikdy nedovolí, abyste podruhé dali v sázku existenci celého světa!“

„Jenže co se stane s naším arktickým územím?“ připomněl kapitán Nicholl.

„Jakpak asi klesnou akcie *Společnosti pro praktické využití severního pólu?“* zvolal předseda Barbicane.

Až na nulu!… Krach už vlastně nastal, protože akcie Společnosti byly v celých balících nabízeny za cenu starého papíru.

Konečným výsledkem toho obrovského pokusu velikášských plánů firmy Barbicane a spol. je tedy jen nezapomenutelné fiasko.

Nikdy se ještě nerozpoutala taková bouře veřejného výsměchu proti odvážným inženýrům posedlým špatnou myšlenkou, nikdy ještě satirické články v novinách, karikatury, písničky a parodie neměly tolik látky jako při této příležitosti, to vás můžeme ujistit! Předseda Barbicane, správní rada nové společnosti, jeho kolegové z Dělostřeleckého klubu, všichni byli doslova veřejně zhanobeni. Byli titulováni tak… nevázaně a nevybíravě, že vám ty tituly nemohu opakovat ani latinsky nebo esperantem, v řeči vázané či nevázané. Evropa úplně propadla řádění vtipálků, až to začalo Američany urážet. Nezapomínali na to, že Barbicane, Nicholl a Maston se narodili v Americe a že patří k té slavné baltimorské společnosti, a tak by málem byli donutili federální vládu, aby vypověděla Starému světu válku.

Poslední ránu jim zasadila francouzská písnička slavného Pauluse, jenž v té době ještě žil; pronikla do všech varieté na celém světě a stal se z ní oblíbený módní šlágr.

Uveřejňujeme jednu ze slok, které se nejvíce tleskalo:

Do země hned se dali jako drak
a že prý je to starý brak,
lepší vzít na ni takhle prak!
A proto ji nenechají jen tak
a vypráší jí pěkně frak,

až celou zahalí ji prach.
Naštěstí pro náš cit i zrak
ten jejich pokus – to byl krach!
Přežil ho náš milý zemský vrak
a všechny střelce ať trefí šlak!

Dozvíme se vůbec někdy, co zavinilo neúspěch celého podniku? Dokazuje tento nezdar, že se podobný pokus nedá uskutečnit, že lidské síly nebudou nikdy stačit na to, aby způsobily změnu v denním pohybu Země, že území kolem severního pólu nikdy nebudou moci být přemístěna do jiných zeměpisných šířek, aby ledová pole a nakupený kerný led roztál zcela přirozeně účinkem slunečních paprsků?

Několik dnů po návratu Barbicana a jeho kolegy do Spojených států soustředila se znovu pozornost k tomuto tématu.

Dne 17. října vyšla v listu *Temps* obyčejná zprávička, kterou noviny pana Hébrarda prokázaly celému světu velkou službu – informovaly jej o věci tak důležité pro jeho bezpečnost.

V noticce stálo:

Je známo, že pokus, jehož cílem bylo vytvořit novou zemskou osu, neskončil žádaným výsledkem. A přece výpočty J. T. Mastona, odvozené ze správných údajů, by byly způsobily očekávanou změnu, kdyby se nějakou nevysvětlitelnou roztržitostí do nich hned na počátku nevloudila chyba.

Když totiž slavný tajemník Dělostřeleckého klubu vzal za základ obvod zemského sféroidu, napsal *čtyřicet tisíc metrů* místo *čtyřicet tisíc kilometrů* – což ovšem zkreslilo řešení celého problému.

Jak se tu ta chyba vzala?… Kdopak ji mohl způsobit?… Jak jen ji mohl tak význačný počtář udělat?… Toneme zatím v neurčitých domněnkách.

Když ovšem byl problém posunu zemské osy správně formulován, měl být také přesně vyřešen. Ale opominutí tří nul způsobilo, že při konečném výsledku jich chybí *dvanáct.*

Za předpokladu, že mišmašit má takovou výbušnou schopnost, jakou mu připisuje kapitán Nicholl, bylo by bývalo k posunu pólu o 23°27´ zapotřebí ne jednoho děla miliónkrát většího, než je dělo ráže sedmadvacet centimetrů, ale bilionu takových děl, která by vystřelila bilion střel o váze sto osmdesát tisíc tun.

Proto tedy jediná rána z Kilimandžára posunula pól jen o tři mikrony

(tři tisíciny milimetru) a změnila hladinu moře maximálně o devět tisícin mikronu!

Ze střely se stala nová planeta a už od teďka patří k naší soustavě, kde ji drží přitažlivost Slunce.

Alcide Pierdeux

A tak tedy roztržitost J. T. Mastona, mýlka ve třech nulách na počátku výpočtů, zavinila ten ponižující výsledek!

Kolegové z Dělostřeleckého klubu zuřili a zasypávali J. T. Mastona výčitkami a kletbami, ale veřejnost se postavila na stranu ubožákovu. Když se to vezme kolem a kolem, tato chyba způsobila veškeré zlo – vlastně spíš dobro, neboť ušetřila svět jedné z nejhroznějších katastrof.

Z toho plyne, že všude Mastonovi děkovali a v miliónech dopisů mu blahopřáli k tomu, že se zmýlil o tři nuly!

Ale J. T. Maston nebyl ještě nikdy tak zmaten a rozzloben a nechtěl ani slyšet o strašlivých ovacích, které se všude po světě ozývaly na jeho počest. Předseda Barbicane, kapitán Nicholl, Tom Hunter s dřevěnýma nohama, plukovník Bloomsberry, švihák Bilsby a jejich kolegové mu nikdy neodpustí…

Alespoň mu zbývá paní Evangelina Scorbittová. Ta výtečná žena se ani nedokáže na něho rozzlobit.

Především si J. T. Maston umínil, že se pustí znovu do výpočtů, neboť nechtěl připustit, že by býval byl roztržitý.

A přece tomu tak bylo! Inženýr Alcide Pierdeux se nemýlil. Objevil omyl v poslední chvíli, když už neměl čas uklidňovat své bližní, a proto si ten originální chlapík zachoval uprostřed všeobecného šílení tak bohorovný klid. Proto také připil na zdraví Starého světa v okamžiku, kdy se na Kilimandžáru vystřelilo.

Ano! V čísle udávajícím obvod zeměkoule chybějí tři nuly!…

A tu se náhle J. T. Maston rozpomněl. Tehdy na počátku práce, když se přece uzavřel ve své pracovně v domku U dělostřelce, napsal na tabuli číslo 40 000 000…

Ale v té chvíli se najednou rozdrnčel telefon! J. T. Maston zamíří k aparátu… Vymění několik slov s paní Evangelinou Scorbittovou… Pak náhle hromová rána – a on je sražen a padá na tabuli… Vstane… Začne znovu psát číslici 40 000… když tu se ozve telefon podruhé… A když se dá zas do práce, zapomene na tři poslední nuly v údaji pro obvod Země!

Ano, ano, na tom všem má vinu paní Evangelina Scorbittová! Kdyby

ho byla nevyrušila, nebyl by asi dostal ránu elektrickým proudem! Hrom by mu asi nebyl vyvedl ten hanebný kousek, který úplně postavil na hlavu všechny dobré a řádné výpočty!

Ano!… Ona je příčinou té katastrofy!

Jaký otřes zažila nešťastná žena, když jí J. T. Maston řekl, za jakých okolností došlo k chybě!… Ano!… Ona je příčinou té katastrofy!… Ona způsobila, že se J. T. Maston cítí zhanoben na dlouhá léta, která má ještě před sebou (členové ctihodného Dělostřeleckého klubu přece zpravidla umírají až ve sto letech)!

Po tomto rozhovoru utekl J. T. Maston z paláce v New Parku. Vrátil se do svého domku U dělostřelce, chodil po pracovně a neustále si opakoval:

„Teď už se nehodím na tom světě k ničemu!…“

„Ani k tomu, abyste se oženil?“ ozval se zmučený, dojatý hlas.

Byla to paní Evangelina Scorbittová. Celá zničená přišla za J. T. Mastonem…

„Drahý Mastone!…“ řekla.

„No dobrá! Ano!… Ale jen pod jednou podmínkou: že se už nikdy nepustím do matematiky!“

„Příteli, já si nic tak neošklivím jako počítání!“ odpověděla ta výtečná vdova.

A tajemník Dělostřeleckého klubu učinil z paní Evangeliny Scorbittové paní J. T. Mastonovou.

A co se stalo s Alcidem Pierdeuxem? Článeček v novinách mu vynesl spoustu poct a slávy – a nejen jemu, ale v jeho osobě i pařížské polytechnice! Byl přeložen do všech jazyků, objevil se ve všech časopisech a proslavil francouzského inženýra po celém světě. Otec hezké Provensálky, který mu odmítl dát ruku své dcery, „protože je moc učený“, si přečetl onu zprávu v časopise *Petit Marseillais.* Poněvadž jí sám, bez cizí pomoci, docela porozuměl, ozvaly se v něm výčitky svědomí a poslal autorovi aspoň pozvání na večeři, než se najde k setkání nějaká lepší příležitost.

KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ,

velmi krátká, ale zcela uklidňující, pokud jde o budoucnost světa

Pozemšťané, teď můžete být klidni! Předseda Barbicane s kapitánem Nichollem se už nepustí do podniku, který tak žalostně ztroskotal. J. T. Maston už nepředělá své výpočty, aby byly tentokrát bez chyby. Nemělo by to smysl. Poznámka inženýra Alcida Pierdeuxe byla správná. Jak dokazuje mechanika, k posunu osy o 23°27´ by bylo i při použití mišmašitu zapotřebí bilionu děl podobných tomu, které bylo postaveno v pohoří Kilimandžáru. Ale na to je naše Země – i kdyby byla všude samá pevnina – příliš malá.

Zdá se tedy, že obyvatelé zeměkoule mohou klidně spát. Změnit podmínky, za nichž se pohybuje Země, to přesahuje lidské síly; a také se nesluší, aby lidé něco měnili v pořádku, který Stvořitel zavedl ve vesmírné soustavě.

OBSAH

KAPITOLA PRVNÍ, v níž Společnost pro praktické využití severního pólu předkládá Starému i Novému světu důležitý dokument 7

KAPITOLA DRUHÁ, v níž se čtenáři představují delegáti anglický, holandský, švédský, dánský a ruský 19

KAPITOLA TŘETÍ, v níž se koná dražba území kolem severního pólu..... 31

KAPITOLA ČTVRTÁ, v níž se zas objevují naši staří známí..... 39

KAPITOLA PÁTÁ, o tom, zda se dá předpokládat, že jsou v blízkosti severního pólu ložiska kamenného uhlí..... 46

KAPITOLA ŠESTÁ, v níž je přerušen telefonický rozhovor paní Scorbittové s J. T. Mastonem..... 53

KAPITOLA SEDMÁ, v níž předseda Barbicane toho neřekne víc, než považuje za vhodné..... 64

KAPITOLA OSMÁ, „Jako planeta Jupiter?“ řekl předseda Dělostřeleckého klubu 76

KAPITOLA DEVÁTÁ, v níž tušíme, že se objeví deus ex machina francouzského původu 80

KAPITOLA DESÁTÁ, v níž se pomalu začínají šířit nejrůznější zneklidňující zprávy 85

KAPITOLA JEDENÁCTÁ, V níž se dovíme, co je v zápisníku J. T. Mastona a co už tam není..... 94

KAPITOLA DVANÁCTÁ, v níž pan J. T. Maston nadále setrvává v hrdinném mlčení..... 101

KAPITOLA TŘINÁCTÁ, v níž nakonec J. T. Maston odpoví skutečně epicky..... 109

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ, velmi krátká, v níž je za x dosazen zeměpisný údaj 115

KAPITOLA PATNÁCTÁ, která obsahuje několik podrobností velmi zajímavých pro obyvatele zeměkoule..... 116

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ, v níž sbor nespokojenců roste a sílí 123

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ, o tom, co se dělo po osm měsíců onoho památného roku na Kilimandžáru..... 127

KAPITOLA OSMNÁCTÁ, v níž obyvatelstvo Wamasai čeká, až předseda Barbicane povelí kapitánu Nichollovi: „Pal!“..... 137

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ, v níž J. T. Maston možná lituje doby, kdy jej davy chtěly zlynčovat 140

KAPITOLA DVACÁTÁ, kterou končí tato podivná historie, stejně pravdivá jako nepravděpodobná..... 147

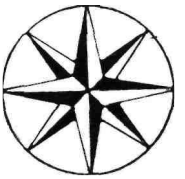
KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ, velmi krátká, ale zcela uklidňující, pokud jde o budoucnost světa 153

PRO ČTENÁŘE OD 9 LET

PODIVUHODNÉ CESTY

Svazek 17

Řídí dr. Arnoštka Kubelková

JULES VERNE

ZMATEK NAD ZMATEK

Z francouzského původního vydání Sans dessus dessous, vydaného nakladatelstvím J. Hetzel et Cie v Paříži, přeložila Jitka Křesálková. Původní francouzské ilustrace G. Rouxe. Obálku navrhl a graficky upravil Josef Prchal. Vydalo jako svou 2555. publikaci Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., v Praze roku 1964

Odpovědná redaktorka dr. Arnoštka Kubelková

Výtvarný redaktor Vlastimil Lažanský

Z nové sazby písmem Didot, s 26 obrázky v textu a 4 přílohami vytiskla Svoboda 2, n. p., grafický závod v Praze

10,28 AA (text 8,30, ilustr. 1,98), 10,40 VA, D-10*40132

Náklad 30 000 výtisků

13-101-64 14/3 Vázaný výtisk Kčs 17,– 56/VII-i